

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

Nr. 2 - 2018

28. årgang

Nr. 2 - 2018

Innholdsfortegnelse

Side	
2	Fra redaksjonen
3	Nils Elsrud Vådeskuddet på husmannsplassen Myra under Holte i 1852
4	Nils Elsrud Børse-Gunder i Amerika
12	Sten Høyendahl Slekten Moss ved Hønefossen
18	Egil M. Lerfaldet og Ragnvald Lien Leirfallet i Lunder 1700-1950
28	Om å være ung i 1850-årene
29	Gulbrand Johnsen Skøien «Godt Mot og lyst Humør!» Del 1
41	Sten Høyendahl Et brev fra 1408 om Underlodden i Haug
44	Noen opplysninger om gården Breien - av Eyvind Fjeld Halvorsens upubliserte arbeider
47	Sten Høyendahl Ringerikinger ved Kongsberg sølvverk før 1732
58	Tom Larsen Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1881)
66	Sten Høyendahl Jordeiere i Hole 1612-1647 - grunnlag for videre analyse
71	Sten Høyendahl Kommandersersjantens håndrulle
<hr/>	
27	Om slektshistorie (Ståle Dyrvik, utdrag av artikkel)
27	Bitre minner (Peter Lyse, Moe-minne 1950)
40	Jutulbroen i Spirillen (Andreas Faye, <i>Norske Sagn</i>)
43	Om rømte tjenestefolk (Norske Intelligenz-Seddeler, 19. juni 1799)
43	En bortkommet hoppe (Norske Intelligenz-Seddeler, 29. juni 1803)
46	Om danske og norske embetsmenn (Øystein Rian, utdrag av artikkel)
65	Om den avdøde Hans sanger (Morgenbladet, 24. februar 1833)

Fra redaksjonen

Smeden Gunder Ellensen, mest kjent som Børse-Gunder, er en kultperson i Ådalen, der det fortsatt går mange sagn om ham - han skal til og med ha drept sjøorm i Sperillen. Han utvandret i 1851 med familien til Amerika, og Nils Elsrud har med god assistanse fra amerikanske forbindelser klart å spore opp ham og hele hans tallrike etterslekt. Vi skal se at Gunder etter hvert slo seg ned i Fillmore County i Minnesota, der han døde tidlig i 1880-årene.

Den som har søkt i lokale kirkebøker fra 1700-tallet, har neppe unngått å se at familienavnet Moss var mye brukt ved Hønefossen. Sten Høyendahl har sett på disse folkene, som ikke har noen forbindelse med den rike Bragernes-slekten Moss, som i 1670-årene gikk tungt inn i sagbruksvirksomheten ved Hønefossen. Våre lokale Moss-folk skilte seg opprinnelig ikke ut fra beboerne ved fossen, men utover 1700-tallet slo Søren Johansen Moss seg opp som en innflytelsesrik sagbrukseier. Han overtok blant annet gården Hov.

Egil M. Lurfaldet og Ragnvald Lien har sett på gården Leirfallet i Lunder fram til vår tid. Leirfallet var opprinnelig husmannsplass under Haukedalen, men i 1704 fikk den aldrende Gjest Ellefsen skjøte på eiendommen. Slike artikler vil være gode bidrag til en gårdshistorie for Soknedalen, som dessverre ikke ser ut til å komme i overskuelig tid.

Ungdomsskildringer fra 1850- og 1860-årene har vi ikke mange av på Ringerike. Læreren og kirkesangeren Gulbrand Johnsen Skøien fikk i 1926, da han var 90 år gammel, den utmerkede idé å skrive sine erindringer, og vi finner her utallige detaljer om mennesker og gårder i vårt område. Han beskriver landbruket midt på 1800-tallet, og hvor hardt det var for en ung gutt å delta i dette. Vi får i tillegg vite hvordan det var å begynne som omgangsskolelærer i ung alder. Som attenåring er han også øyenvitne til den store brannen i 1854 ved Hønefossen.

Sten Høyendahl har funnet en ny avskrift av et middelalderbrev, denne gang fra 1408 om engestykket Underloddan under Lille Skaugstad i Haug. Avskriften er trolig nedtegnet i 1676, og er vedlagt fogderegnskapene samme år. Engestykket var utgangspunkt for konflikter i 1674, 1676 og 1700, og den gang fant bøndene fram alle eldgamle brev som de hadde oppbevart i kistene.

Vi har fortsatt noen upubliserte arbeider av avdøde professor Eyvind Fjeld Halvorsen, og disse offentliggjøres etter avtale med hans etterkommere. Denne gangen skal vi til Breien på Ask, der Halvorsen som vanlig tar utgangspunkt i middelalderen.

Et stort antall ringerikinger reiste i løpet av 1700-årene til Kongsberg, der mange tok arbeid i bergverkene. Vi har manntall fra 1711, 1724, 1729 og 1732 som alle gir oss bergverkarbeidernes fødested, og Sten Høyendahl har derfor kunnet sette opp en alfabetisk oversikt over dem som var fra Ringerike - det dreier seg før 1732 om 53 bergmenn, men det rette antallet er selvsagt høyere. Ifølge manntallet for 1765 var det hele 65 ringeriksfødte bergmenn her, og disse skal vi se på i neste nummer av bladet.

Tom Larsen er nå kommet fram til dem som i 1881 var innsatt i Hønefoss distriktsfengsel, og her finner han ingen ringere enn sin egen tipp-tippoldefar, Ole Svendsen Båntjern i Haug, som hadde sin lille menneskelige svakhet med å bruke øks i utide. Ole satt ikke ensom i arresten - samme år måtte 33 menn og kvinner bak gitteret, de fleste fra lokalmiljøet, men med relativt korte straffer.

Hønefoss distriktsfengsel i dag.

Tidlig på 1600-tallet begynte man å angi den enkeltes jordeiendom i skattelister og odelsjordebøker. Sten Høyendahl har gjennomgått dette kildematerialet for Hole fra 1612 til 1647, og presenterer hver enkelt jordeier i kronologisk rekkefølge. Jord gikk ofte i arv, og sammenlikning av personers eiendomsmasse kan gi gode slektshistoriske føringer, i heldigste fall langt ned på 1500-tallet.

Til slutt presenteres en kuriositet fra Hole bygdearkiv, en privat håndrulle over mannskap opptatt i 1858 av kommandersersjant Nils Olsen på Nedre Frøyhov. Etter hans død i 1870 har åpenbart en av sønnene brukt boken til kunstferdig tegning av båter og militære motiver.

Vådeskuddet på husmannsplassen Myra under Holte i 1852

I mai 1852 skjedde det en ulykke på Holte gård under plassen Myra. Piken Gunhild, som var snaut seks år gammel, ble truffet av et vådeskudd som hennes far avfyrte fra sitt våpen.

av Nils Elsrud

Gunhild var født 17. august 1846, datter av Gudbrand Ellensen og Olia Syversdatter som ble gift 12. oktober 1840, men som allerede 28. april samme år hadde fått sønnen Gudbrand. Han ble døpt 21. juni i Hedalen kirke.

Gudbrand var født 1811 i Langbråten på Nes i Ådal, og foreldrene var Ellen Gundersen Langbråten (1782-1843) og Gunhild Gudbrandsdatter Blakstvedt (1778-1824). Olias foreldre var Syver Ivarsen Illjanstad (1786-1865) i Hedalen og Kari Håkensdatter Tollevsrud (1791-1859).

Gudbrand og Olia fikk fem barn:

1. Gudbrand født 28. april 1840 i Hedalen, død 2. mars 1900, ugift.
2. Gunhild født 17. august 1846, død 31. mai 1852.
3. Barbro født 28. januar 1850.
4. Gunhild født 18. april 1853.
5. Sigri født 23. oktober 1857, død 9. november 1947.

Det tragiske dødsfallet

Vi kan 19. juni 1852 i flere aviser lese om en tragedie som utspilte seg på Nes, blant annet i *Trondhjems borgerlige Realskoles alene-privilegerede Adressecontours-Efterretninger*:

Hønefos den 9de Juni. Paa Gaarden Holte i Wiger Sogn indtraf det Ulykkestilfælde, at en Husmand dræbte sin 8aarige Datter ved et Vaadeskud. Manden, der var en ivrig Jæger, boede tæt ved Beina-Elven, ikke langt fra det Sted, hvor den falder ud i Spirillen; Floden, som ved den høie Vandstand paa den Tid var stegen over sine Bredder, dannede en liden Bugt omtrent 60 Alen fra Mandens Huus, der laa circa 25-30 Fod over Vandfladen. Fra den anden Side Bugten skjød Manden med sin Rifle paa en And, som laa paa Vandet, i en Retning, der faldt omtrent 50 Skridt til Venstre fra hans Huus, hvori der opholdt sig hans Kone og flere Børn, hvem han havde paalagt ikke at forlade Huset forinden han var vendt tilbage. Idet Kuglen traf Fuglen afveg den fra den lige Retning til Høire, og da den paa samme Tid naaede Vandfladen blev den ved Vandets Elasticitet hævet iveiret og fik nu en Retning mod Huset, hvor den gik ind igjennem et lidet Vindue og rammede den ulykkelige Pige, som fra Vinduet betragtede Faderen medens han skjød. Kuglen havde truffet Barnet i Underlivet og Døden indtraadte 36 Timer efter. Afstanden fra det Sted, hvor Kuglen blev udfjædt og til Huset, hvori den Ulykkelige opholdt sig, var mellem 200—300 Alen.

den lige Retning til Høire, og da den paa samme tid naaede Vandfladen blev den ved Vandets Elasticitet hævet iveiret og fik nu en Retning mod Huset, hvor den gik ind igjennem et lidet Vindue og rammede den ulykkelige Pige, som fra Vinduet betragtede Faderen medens han skjød. Kuglen havde truffet Barnet i Underlivet og Døden indtraadte 36 Timer efter. Afstanden fra det Sted, hvor Kuglen blev udfjædt og til Huset, hvori den Ulykkelige opholdt sig, var mellem 200-300 Alen.

En alen er ca 63 cm.

En fot er 30,5 cm.

I avisen står at Gunhild var åtte år gammel - det rette er at hun ennå ikke var fylt seks da hun døde i 1852. Hun var født 17. august 1846. Kirkebøkene oppgir ikke annet om dødsfallet enn de sedvanlige opplysninger. Ifølge lokal-kjente personer på Nes skjedde nok denne ulykksalige hendelsen på husmannsplassen Myra under Holte.

I min påfølgende artikkel om Børse-Gunder, bror til Gudbrand Ellensen, framgår at på folke-munne i nyere tid gikk det ord om at det var Børse-Gunder som var den ulykksalige faren.

Hønefos den 9de Juni. Paa Gaarden Holte i Wiger Sogn indtraf det Ulykkestilfælde, at en Husmand afvigte Pintsedag dræbte sin 8aarige Datter ved et Vaadeskud. Manden, der var en ivrig Jæger, boede tæt ved Beina-Elven, ikke langt fra det Sted, hvor den falder ud i Spirillen; Floden, som ved den høie Vandstand paa den Tid var stegen over sine Bredder, dannede en liden Bugt omtrent 60 Alen fra Mandens Huus, der laa circa 25—30 Fod over Vandfladen. Fra den anden Side Bugten skjød Manden med sin Rifle paa en And, som laa paa Vandet, i en Retning, der faldt omtrent 50 Skridt til Venstre fra hans Huus, hvori der opholdt sig hans Kone og flere Børn, hvem han havde paalagt ikke at forlade Huset forinden han var vendt tilbage. Idet Kuglen traf Fuglen afveg den fra den lige Retning til Høire, og da den paa samme Tid naaede Vandfladen blev den ved Vandets Elasticitet hævet iveiret og fik nu en Retning mod Huset, hvor den gik ind igjennem et lidet Vindue og rammede den ulykkelige Pige, som fra Vinduet betragtede Faderen medens han skjød. Kuglen havde truffet Barnet i Underlivet og Døden indtraadte 36 Timer efter. Afstanden fra det Sted, hvor Kuglen blev udfjædt og til Huset, hvori den Ulykkelige opholdt sig, var mellem 200—300 Alen.

Børse-Gunder i Amerika

Bror til Gudbrand Ellensen, Gunder Ellensen er en historisk kjent person i vårt distrikt. Han fikk tilnavnet Børse-Gunder fordi han var god til å smi børser, og var viden kjent som smed. Mye er skrevet om hans bravader i Norge. I denne artikkelen gis også et innblikk i hans og familiens liv i USA.

av Nils Elsrud

Børse-Gunder var født i 1817 og kona Gunhild Olsdatter Blakstvedt i 1820. De giftet seg i 1844 og fikk åtte barn, de fire første født i Rustandeie. De emigrerte i 1851. De to første barna ble født i Rock County, Wisconsin, og de to neste i Minnesota:

1. Gunhild f. 1844, døde bare 7 timer gammel
2. Ole f. 1846
3. Elling f. 1848, død antagelig 1851
4. Kjersti (1851-1886)
5. Gudbrand f. 1853 i USA, død før 1865
6. Gunhild Marie f. 1855 i USA
7. Samuel (1856-1877), født i USA
8. Martha (1859-1877). født i USA

Ingen vet sikkert hvor mange bjørner Børse-Gunder felte, men det var minst syv stykker. Det er mange sagn og fortellinger om ham. Vi kan lese om ham i bladet *Ringerike* 2001 i en meget god artikkel av Torbjørn Røberg, samt flere steder på nettet, blant annet www.naturarv.no som tar utgangspunkt i Røbergs artikkel. Der står blant annet skrevet:

Det fortelles at da Børse-Gunner bodde på Båthusmyra (Myra) ved Begna siktet han på en and som lå på åa, men børsa var ikke skikkelig innskutt. Han bommet, kula skrenset vannflaten og traff datteren hans som døde. Etter den hendelsen skal han ikke ha vært seg selv på flere år.

Fortellingen om at han mistet datteren finnes det ingen opplysninger om. Derimot, som nevnt ovenfor, døde datteren Gunhild i barselseng. Antagelig er det denne hendelsen som er grunnlaget til sagnet.

Denne historien ble også formidlet til artikkelforfatteren av en som sa at han hadde hørt det av en eldre slektning. Vi har imidlertid nå sett at dette ikke er et sagn, men en hendelse som bevislig skjedde, dog ikke med Børse-Gunder, men med broren Gudbrand. Når jeg begynte å undersøke saken, fant jeg fort ut at dette ikke kunne stemme med Gunder, fordi han sammen

med kona og tre barn meldte utflytting til USA ett år før hendelsen på Myra i 1852.

Det finnes mange sagn om Børse-Gunder, og de mest fantasifulle er vel at han på 1840-tallet skal ha tatt livet av to sjøormer i Ådalen, den ene i Sperillen og den andre i Åbortjern.

Tiden i Amerika

Vi kjenner mye til Børse-Gunders familie før den reiste til Amerika, men fra tiden i Amerika har lite vært kjent. Vi har et brev fra Mitchell County i Iowa skrevet 12. juli 1872 av Anders Nilsen Wasenden til Ole Haraldsen Wasenden i Norge. Der står følgende ord om Børse-Gunder:

Om det Største Huse Jeg har hørt tale om, det var Smiuen has Gunner Børsse Sme den var Saa stor at om du havde den beste Kjikjirt Som fantes Saa kunde du ikke se verken vegger eller Tag i det. Saa ved du Selv det Stod paa Slette bakken.

Dette brevet var det siste man kjente til om Børse-Gunder og hans familie. Jeg har tenkt en del på hva som skjedde med dem i USA, så for noen måneder siden satte jeg i gang en liten aksjon med noen av mine kontakter i USA, deriblant Kari Northup som er etterkommer i Lunde-slekten fra Nes i Ådal. Det gikk ikke mange timene før hun hadde gått gjennom flere databaser og funnet dokumenter på blant annet *Ancestry.com* om Børse-Gunder og familiens historie i Amerika.

De reiste 31. mai 1851 fra Drammen med skipet *Sjofna*, en bark, og ankom New York 21. juli. Vi er ganske sikre på at Gunder og Gunhild meldte utreise med tre barn: Ole, Elling og Kjersti. På skipslisten ved ankomst New York mangler Elling. Kan han være død under overfarten? Vi finner ham heller ikke sammen med familien i noen folketellinger i USA.

Familien bosatter seg antagelig først i Rock County i Wisconsin, der de fikk barn i 1853 og 1855. En gang i slutten av 1855 eller under våren/sommeren 1856 flyttet de til Minnesota.

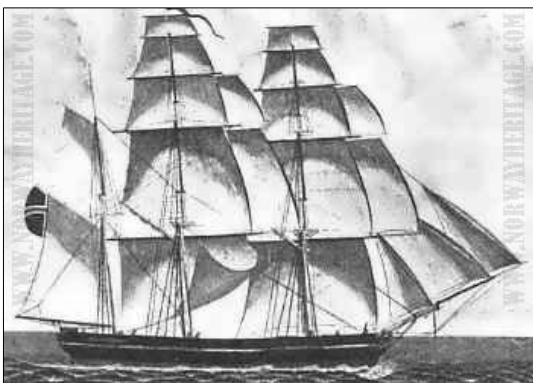
1865-1870

Første gang vi finner familien i en folketelling i USA er 1. juni 1865 i Amherst, Fillmore County, Minnesota. De kaller seg da Ellingson, som de bruker som familienavn med noen unntak. I Amherst bor Gunder og Gunhild sammen med

1	Namund	4	169	
2	Anders	26		
3	Martin	27		
4	Martin	28		
5	Olav	29		
6	Olav	30		
7	Olav	31		
8	Olav	32		
9	Olav	33		
10	Olav	34		
11	Olav	35		
12	Olav	36		
13	Olav	37		
14	Olav	38		
15	Olav	39		
16	Olav	40		
17	Olav	41		
18	Olav	42		
19	Olav	43		
20	Olav	44		
21	Olav	45		
22	Olav	46		
23	Olav	47		
24	Olav	48		
25	Olav	49		
26	Olav	50		
27	Olav	51		
28	Olav	52		
29	Olav	53		
30	Olav	54		
31	Olav	55		
32	Olav	56		
33	Olav	57		
34	Olav	58		
35	Olav	59		
36	Olav	60		
37	Olav	61		
38	Olav	62		
39	Olav	63		
40	Olav	64		
41	Olav	65		
42	Olav	66		
43	Olav	67		
44	Olav	68		
45	Olav	69		
46	Olav	70		
47	Olav	71		
48	Olav	72		
49	Olav	73		
50	Olav	74		
51	Olav	75		
52	Olav	76		
53	Olav	77		
54	Olav	78		
55	Olav	79		
56	Olav	80		
57	Olav	81		
58	Olav	82		
59	Olav	83		
60	Olav	84		
61	Olav	85		
62	Olav	86		
63	Olav	87		
64	Olav	88		
65	Olav	89		
66	Olav	90		
67	Olav	91		
68	Olav	92		
69	Olav	93		
70	Olav	94		
71	Olav	95		
72	Olav	96		
73	Olav	97		
74	Olav	98		
75	Olav	99		
76	Olav	100		

Skiplista fra barken *Sjofna* i 1851, der Gunders familie står som nr 43-46. Sønnen Elling mangler.

barna Ole, Kjersti, Gunhild Marie, Samuel og Martha. Det forekom nok en del språkvansker, slik at navn ofte ble skrevet feil eller "amerikanisert". Gunhild heter i folketellingen Cornelia, mens Kjersti som normalt har fått amerikanisert sitt navn til Christie, det samme har Gunhild Marie som nå kalles Mary. Martha har blitt feil-

Dette skipet er en typisk bark, kalt slik på grunn av måten den er rigget på. Den har tre master, med formast og stormastfelt rigget og masten for-og-akter rigget. Det var ikke uvanlig at en bark ble re-rigget som skip eller vice versa. Et "bark"-rigget fartøy kunne seile med færre besetningsmedlemmer enn et "skip"-rigget. Kilde: Norway Heritage.

skrevet Mathew. Vi ser at Gudbrand som ble født 1853 mangler. Vi finner ham heller ikke i senere folketellinger, og må derfor anta at han døde en gang før 1865.

Kjersti eller Christi som hun nå kaller seg, gifter seg i 1868 i Lanesboro, Fillmore County med Andrew Nelson som var født 1846 i Vang i Valdres. Han ble døpt Anders Nilsen, og foreldrene var Anders Nilsen og Mareth Pedersdatter som nok også utvandret til USA. Mareth eller Mary, som hun kaller seg i USA, finner vi igjen i en folketelling i 1875.

1870-1875

Ved folketellingen i 1870 bor Gunder og Gunhild på samme sted, Nå kalles Gunhild for Gunelle, og de har barna Mary, Samuel og Martha hjemme. Vi ser at Gunder er *Farmer*, og kan også lese at Mary og Martha blir betegnet som *Idiotes*. Dette forklares med at begge har en form for invaliditet eller muligens Downs syndrom.

I 1872 skriver Anders Nilsen Wasenden et brev hjem fra Iowa, som det tidligere er tatt med et utdrag fra. Dette brevet kan gi inntrykk av at Gunders familie bor i Iowa, men de har nok aldri bodd der.

1875-1880

Ved folketellingen 1. mai 1875 finner vi fremdeles familien på samme sted. Gunder og Gunhild, som nå kaller seg for Julia, bor hjemme sammen med barna Ole, Mary, Samuel og Martha (som nå kalles Matilde). Alle barna har Gunderson til etternavn, mens foreldrene kalles Ellingson. I tillegg har de Christina Olson, 54 år gammel, og Mary Ann Olson, 19 år gammel, boende hjemme hos seg. Samuel og Martha har et notat *Lunatic* som betyr at de er mentalt syke. Det er mye som tyder på at disse to har Downs syndrom.

Ved samme folketelling i 1875 finner vi Christi og Andrew Nilson boende i samme by, med tre barn: Christoffer, 6 år, Mary, 2 år gammel, og en baby som er akkurat født. I tillegg bor Mary Nelson, 70 år. hos dem. Hun er Andrew's mor.

I 1877 dør både Martha og Samuel av tuberkulose. Samuel dør først i mai, 20 år, og Martha i desember, 18 år gammel, begge med Gunderson benyttet som etternavn. Her får vi endelig bekreftet at Martha er korrekt navn på Gunder og Gunhilds åttende barn, etter at det ved folketellingene i 1865 og 1875 er benyttet feil navn.

1880-1886

Ved folketellingen i 1880 bor Gunder og Gunhild fremdeles i Amherst, og Gunder er *Farmer*. Ingen av barna bor nå hjemme. Gunhild bruker nå navnet June.

Ved samme telling finner vi Christi og Andrew Nilson i samme by med fem barn: Nels, 11 år, og dette må være den samme som i 1875 ble kalt Christoffer. Mary, 7 år, Christina, 5 år, hun som ble kalt baby i 1875. Så har vi Henry, 3 år, og Sophia som akkurat er født.

Børse-Gunder dør en gang mellom 1880 og 1885, for ved folketellingen i 1885 bor enken Gunhild Ellingson sammen med datteren Christie i Barnes County, North Dakota. Christie er også enke da Andrew dør i 1884 i Barnes County. I tillegg bor barna til Christie der, Nils G, 16 år. Mary, 12 år. Anna C, 10 år, dette er nok hun som er kalt Christina i 1880. Henry, 7 år. Sophia, 5 år. Emma C, 3 år. Andrew C, akkurat født. Christi dør i januar 1886.

Hva skjer med familien etter 1886?

De vi ikke kjenner til hvor ble av er mor og bestemor Gunhild Olsdatter Ellingson, hennes sønn Ole Gundersen Ellingson og datteren Gunhild Marie (Mary) Ellingson. Mary har jo antagelig Downs syndrom og er sannsynligvis død før 1880 siden hun ifølge folketellingen ikke lenger bor sammen med foreldrene. Hvor Ole Gundersen befinner seg er også ukjent. Vi finner ham ikke etter 1875, da han er 29 år gammel.

Dette må ha vært en hardt prøvet familie med flere døde og syke barn. Det har vært skrevet at Gunder ikke var seg selv på grunn av vådeskud-det som hadde skjedd. Nå vet vi at det ikke var Gunder som var involvert i dette, men det er fullt mulig at ryktet om dårlig sjelstilstand hadde noe i seg på grunn av all sykdommen samt dødsfallene i barneflokket.

Etterslekt

Så langt kan det se ut til at Christi er den eneste av de åtte barna til Gunder og Gunhild som har fått etterkommere. Det gjenstår å spore opp om sønnen Ole kan ha etterkommere. Andrew og Christi døde begge mens barna var små. Selv om Christis mor Gunhild begynte å komme opp i årene, kan hun ha tatt seg av oppfostringen av barna deres. Vi finner dem først i folketellingen for 1900.

Christi Ellingson og Andrew Nelson har følgende barn, som da er barnebarn til Gunder og Gunhild:

Andrew og Christi Nilson.

1. Nels Gustav (1869-1908)
2. Mary Gina (f. og d. 1871)
3. Gina Marie (Mary) (1873-1946)
4. Anna Christina (Christine) (1875-1955)
5. Henry Edwin (1877-1948)
6. Sophia Caroline (1879-1966)
7. Emma Cornelia (1882-1964)
8. Andrew Cornelius (1885-1949)

Børse-Gunder og Gunhild har nok mange etterkommere i USA. Vi har blant annet hatt kontakt med Barney Haugen, som er en av etterkommerne til Gunder. Han hadde funnet ovenstående fotografi av Andrew og Christi hos sine besteforeldre.

På de siste sidene av denne artikkelen vil man finne en oversikt over kjente etterkommere av Gunder og Gunhild. Vi har en oversikt over:

- 8 barn
- 8 barnebarn
- 26 oldebarn
- 36 tippoldebarn
- 8 tippoldebarn

Det finnes nok mange flere etterkommere som antagelig går ytterligere ett eller to ledd fremover.

Etterslekt til Gunder og Gunhild som er kjent

Gunder (Ellensen) Ellingson, født 31. mai 1817 i Langbråten, Nes i Ådal, død mellom 1881 og 1885.

Han giftet seg med **Gunhild Olsdatter Blakstvedt**, født 8. november 1820 på Blakstvedt i Ådal

(datter av **Ole Gunvaldsen Blakstvedt** og **Kjersti Monsdatter Myre**).

- I. **Gunhild Gundersdatter**, født 26. oktober 1844 i Rustandeie, Ådal, død 26. oktober 1844 i Rustandeie (død etter syv timer).
- II. **Ole Gundersen**, født 14. februar 1846 i Rustandeie.
- III. **Elling Gundersen**, født 17. juni 1848 i Rustandeie, antagelig død i 1851, mest sannsynlig på overfarten til USA. Han er ikke nevnt i passasjerlistene ved ankomst New York, og er heller ikke funnet i noen av folketellingene i USA.
- IV. **Christie (Kjersti) Gundersdatter Ellingson**, født 14. mars 1851 i Rustandeie, død 11. januar 1886 i Kathryn, Barnes County, North Dakota. Hun giftet seg med **Andrew (Anders) Nelson**, født 9. november 1846 i Vang i Valdres. (sønn av **Nils Andersen** og **Mareth (Mary) Pedersdatter**), død 1884 i Barnes County.
 - A. **Nels Gustav Nelson**, født 9. januar 1869 i Lanesboro, Fillmore, Minnesota, død 13. desember 1908 i Seattle, King, Washington. Han giftet seg med **Annie Sørbø**, født 7. april 1874, død 1. mars 1935 i Fillmore County.
 1. **Clarence O. Nelson**, født 2. januar 1900 i Spring Valley, Fillmore.
 2. **Alma C. Nelson**, født 1903, død 2002.
 3. **Nora Amanda Nelson**, født 10. februar 1907 i Rice, Minnesota.
 4. **Elmer Nelson**, født 1908.
 - B. **Mary Gina Nelson**, født 11. april 1871 i Lanesboro, død 24. november 1871 i Lanesboro.
 - C. **Gina Mary Nelson**, født 23. november 1873 i Lanesboro, død 1946. Hun giftet seg med **Olaf O. Olstad**, født 13. august 1868 på Østre Toten, død 19. desember 1945 i Valley City, Barnes County, North Dakota.
 1. **Magda P. Olstad**, født 6. september 1893 i North Dakota, død 2. november 1971 i Wisconsin. Hun giftet seg med **Even Evensen**, født ca. 1887 i Norge, død 24. mars 1945 i USA.
 - a. **Gorden T Evenson**, født 1916 i North Dakota.
 - b. **Raymond T. Evenson**, født 1917 i North Dakota.
 - c. **Lloyd Ken Evensen**, født 17. november 1919 i North Dakota, død 17. oktober 1979 i Corvallis, Benton, Oregon. Han giftet seg med **Esther Dorothy Maine**, født 1. oktober 1927 i Valley City, død 29. november 2005 i Albany, Linn, Oregon.
 - d. **Arline D. Evenson**, født 1923 i North Dakota.
 - e. **Francis Evenson**, født 1926 i North Dakota.
 - f. **Joyce M. Evenson**, født 1938 i North Dakota.
 - g. **Marion Evenson**, født 1931 i North Dakota.
 - h. **Ardith Evenson**, født 1935 i North Dakota.
 2. **Arthur Oscar Olstad**, født 11. august 1896 i Cuba, Barnes County, død 16. juli 1976 i Audubon, Becker, Minnesota. Han giftet seg med **Mildred Leonora Burton**, født 18. mai 1910 i Fort Dodge, Iowa, død 8. januar 1977 i Ramsey County, Minnesota.
 3. **Edwin Palmer Olstad**, født 21. juni 1900 i Cuba, Barnes County, død 29. oktober 1987 i Valley City, Barnes County. Han giftet seg med **Selma G. Lahlum**, født 17. november 1905 i Norma, Barnes County, død 1978 i Valley City.
 - a. **Delores Olstad**, født 1931 i North Dakota.
 - b. **Phyllis Olstad**, født 1932 i North Dakota.
 4. **Lillian Clara Olstad**, født 1. november 1905 i Cuba, Barnes County, død 29. april 2005 i Valley City. Hun giftet seg med **Oscar Theodore Langemo**, født 13. mars 1905 i Norma, død 11. august 1979 i Valley City.

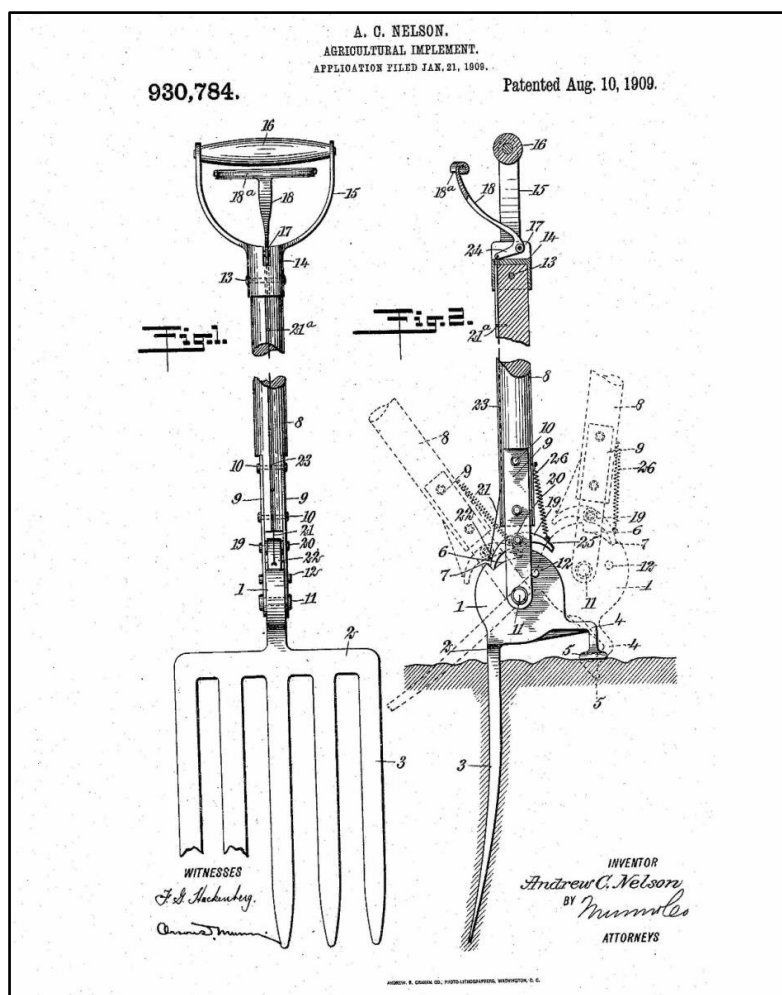
- a. **Marylyn Jean Langemo**, født 30. oktober 1932 i Norma, Barnes County, død 19. januar 2004 i Grafton, Walsh, North Dakota.
 - b. **Gerald M Langemo**, født 1936 i Norma.
 - 5. **Clifford Rudolph Olstad**, født 18. mai 1908 i Cuba, Barnes County, død 4. mars 1981 i Portland, Washington, Oregon. Han giftet seg med **Norma Rose Perkins Larson**, født 10. mai 1915 i Harvey, Wells, North Dakota, død 16. desember 1980 i Portland, Multnomah County, Oregon.
 - 6. **Helen E. Olstad**, født 24. oktober 1910 i Cuba, Barnes County, død 15. oktober 2002 i Valley City, Barnes County. Hun giftet seg med **Kelly Linder**, født 5. juni 1911 i North Dakota (sønn av **Andrew** og **Hulda Linder**), død 9. mars 1966 i USA.
- D. **Anna Christina Nelson**, født 29. april 1875 i Lanesboro, Fillmore, Minnesota, død 15. juni 1955 i Valley City, Barnes County. Hun giftet seg med **Jens Hendrickson**, født 4. april 1875 på Østre Toten, død 30 mars 1947 i Valley City.
- 1. **Helma Cornelia Hendrickson**, født 23. mars 1897 i Fingal, Barnes County, død 23. januar 1969 i Los Angeles, California. Hun giftet seg med **August Friederick Herman Holste**, født 2. november 1895 i Bells Plaine, Scott, Minnesota, død 28. mai 1964 i Onamia, Mille Lacs, Minnesota.
 - a. **Clara Lucille Delilah Holste**, født 22. mai 1921 i Kulm, La Moure, North Dakota, død 29. februar 2000 i Saint Cloud, Stearns, Minnesota. Hun giftet seg med **Francis Robert Meisenheimer**, født 9. november 1919 i Sauk Rapids, Benton, Minnesota, død 14. september 2000 i Sauk Rapids.
 - (A) **Robert Kenneth Meisenheimer**, født 30. januar 1947 i Royalton, Morrison County, Minnesota, død 14. september 2000.
 - (B) **Helene Meisenheimer**.
 - b. **Henry Herman Huck Holste**, født 10. september 1922 i Kulm, La Moure, North Dakota, død 24. oktober 1988 i Onamia, Mille Lacs, Minnesota.
 - c. **Leonore (Lee) Marie Emilie Holste**, født 18. januar 1924 i Belle Plaine, Scott, Minnesota, død 21. februar 2001 i Los Angeles. Hun giftet seg med **Richard Nielson Reimer**, født 20. februar 1921 i Brooklyn, New York, død 4. august 1998 i Los Angeles.
 - (A) **Richard Franklin Reimer**, født 20. oktober 1948, død 30. juli 2009.
 - (B) **David F Reimer**, født 15. juni 1956, død 6. juli 2007.
 - d. **Pearl Ruth Holste**, født 25. august 1926 i Blakeley, Scott County, Minnesota, død 20. mars 2012 i Arlington, Sibley, Minnesota. Hun giftet seg med **Michael Francis Skelley**, født 1. november 1921 i Arlington, Sibley, død 24. august 2000 i Henderson, Sibley.
 - (A) **Timothy Gerrard Skelley**, født 31. desember 1956 i Scott, Minnesota, død 1. januar 1957 i Scott.
 - e. **Emmett Arnold Holste**, født 29. august 1929 i Blakely, Minnesota, død 27. januar 1999 i Seaside, Monterey, California.
 - f. **Alice Viola Holste**, født 1932 i Blakely.
 - g. **Kenneth Wesley Holste**, født 13. desember 1933 i Blakely, død etter 2000 i Torrance, California.
 - h. **Harvey Leo Holste**, født 10. desember 1935 i Scott, død etter 2000 i California.
 - i. **Francis Holste**, født 1940 i Blakely.
 - 2. **Julius Hendrickson**, født 10. oktober 1899 i Fingal, Barnes County, død november 1964 i Seattle, King, Washington. Han giftet seg med **Irene McConnell**.

3. **Esther Hendrickson**, født 16. juli 1902 i Fingal, Barnes County, død 2. november 1995 i Emily, Crow Wing County, Minnesota. Hun giftet seg med **William (Bill) Maier**, født 7. januar 1894 i Yankton, South Dakota, død 29. juli 1982 i Crosby, Crow Wing County.
 - a. **Earl William Maier**, født 15. mai 1922 i Cleveland, Cuyahoga, Ohio, død 20. november 2003 i Fairview General Hospital, Cleveland. Han giftet seg med **Mary Ann Benyo**.
 - b. **Donald Edmund Maier**, født 17. januar 1924 i Valley City, Barnes County, død 22. november 2002 i Crosby, Crow Wing County, Minnesota. Han giftet seg med **Karen Judith Walker**, født 9. august 1938 i Crosby, død 2. juli 2009 i Crosby.
 - (A) **Tony Robert Maier**, født 1. desember 1962 i Crow Wing County, død 11. mars 1981 i Hennepin Co., Minnesota.
 - c. **William (Buck) Vernoen Maier**, født 7. oktober 1925 i Crosby, død 3. juli 2003 i Crosby.
 - d. **Howard Walter Maier**, født 30. august 1927 i Ironton, Crow Wing County, død 13. juni 2000 i Saint Paul, Ramsey, Minnesota.
 - e. **Wayne Leslie Maier**, født 16. august 1929 i Brainerd, Crow Wing County. Han giftet seg med **Doris Emmeline Evenson**.
 - (A) **Bruce Wayne Maier**, født 10. juni 1954 i Crow Wing County.
 - f. **Dale Stanley Maier**, født 8. april 1932 i Crosby, død 19. oktober 2005 i Estacada, Eagle Creek, Clackamas, Oregon. Han giftet seg med **Ruth Virginia Grey**, født 9. januar 1934 i Minnesota.
 - g. **Dennis Franklin Maier**, født 4. januar 1935 i Albert Lea, Minnesota, død ca. 2005. Han giftet seg med **Leanne**.
 - h. **Dorothy Maier**, født 1938 i Emily, Crow Wing County. Hun giftet seg med **Dave Sabyan Sabian**.
4. **Carla Hendrickson**, født 2. september 1905 i Fingal, Barnes County, død 1. januar 1991 i Valley City, Barnes County. Hun giftet seg med **Hjalmer Christianson**, født 7. april 1902 i Norma, Barnes County (sønn av **Peder Christianson** og **Karine Kristiansdatter Hephus**), død 21. mars 1976 i Valley City.
 - a. **Joyce Carol Christianson**, født 17. august 1929 i Fingal, Barnes County, død 8. januar 2012 i Fargo, Cass County, North Dakota. Hun giftet seg med **Robert Bernard Sherman**, født 24. mars 1925 i Fingal, død 7. juni 2016 i Fargo.
 - (A) **Glenn David Sherman**, født 10. mai 1949 i Valley City, død 8. februar 2004 i Orlando, Orange County, Florida.
5. **Arvid Hendrickson**, født 1. november 1908 i Fingal, Barnes County, død november 1974 i Valley City. Han giftet seg med **Ingeborg (Inga) Telette Aukland**, født 8. april 1917 i Stavanger, Rogaland, død 15. mars 1997 i Valley City.
 - a. **Jeanette Ellen Hendrickson**, født 29. juli 1940 i Valley City, død 25. juni 1991 i Long Prairie, Todd, Minnesota. Hun giftet seg med **Lowell Ordean Klukken**, født 19. juli 1931, død i Long Prairie.
6. **Ella Christine Hendrickson**, født 6. august 1912 i Nelson township, Barnes County, død 28. august 1988 i Barnes County. Hun giftet seg med **Alfred Christian Monson**, født 16. mars 1903 i Nelson township, død 10. april 1986 i Valley City.
 - a. **Vernon Arnold Monson**, født 17. januar 1943 i Barnes County, død 24. mars 1945 i Barnes County.
7. **Henry (Hank) Lloyd Hendrickson**, født 24. oktober 1915 i Fingal, Barnes County, død 25. desember 2011 i Washington. Han giftet seg med **Darlene E. Nelsen Brown**, født 13. desember 1914 i Elwood, Nebraska, død 28. mai 1992 i Tukwila, King County, Washington.

- E. **Henry Edwin Nelson**, født 5. juli 1877 i Lanesboro, Fillmore, Minnesota, død 18. februar 1948 i 113 8th Ave. S. Valley City, Barnes County. Han giftet seg med **Dorothy Marsh Ellis**, født 1886 i Warren, Winona County, Minnesota, død 1973 i USA.
1. **Signa Henrietta Nelson**, født 1910 i Minnesota.
 2. **Mary Nelson**, født 1911 i Minnesota.
- F. **Sophia Caroline Nelson**, født 28. desember 1879 i Lanesboro, død 1966 i Lanesboro.
- G. **Emma Cornelia Nelson**, født 2. mai 1882 i Kathryn, Barnes County, død 19. mai 1964 i Crosby, Divide, North Dakota. Hun giftet seg med **Adolph Peder Aus**, født 23. februar 1879 i Barnes County, død 24. september 1966 i Crosby, Divide, North Dakota.
1. **Glenn Ervin Aus**, født 13. januar 1905 i North Dakota, død 26. september 1990 i Pinnelas, Florida.
 2. **Adrian Clarence Aus**, født 16. november 1907 i Mountain Home, Elmore, Idaho, død januar 1985 i Mesa, Maricopa, Arizona. Han giftet seg med **Dagny B. Aus**, født 15. juli 1905 i Minnesota, død 6. desember 1996 i Minneapolis, Hennepin County.
- H. **Andrew Cornelius Nelson**, født 3. april 1885 i Barnes County, død 2. juli 1949 i Kathryn, Barnes County. Han giftet seg med **Hagar Anderson**, født 1887 på Østre Toten (datter av **Anton Andersen** og **Helene Kristiansdatter**), død 1977.
1. **Alf Conrad Nelson**, født 1907 i North Dakota, død 23. januar 2003 i Valley City. Han giftet seg med **Margaret E.**, født 11. april 1919, død 19. desember 2002.
 2. **Myrtle Alice Nelson**, født 1909 i North Dakota, død 24. juni 1994 i Vernice, Sarasota, Florida. Hun giftet seg med **Henry William Olson**, født 23. juni 1904 i Sheyenne Valley, North Dakota.
 - a. **Jacelyn Darrel Olson**, født 21. oktober 1927 i Valley City East, Barnes County, død 23. januar 1974 i Minneapolis, Hennepin County, Minnesota. Han giftet seg med **Arlene Mable Aune**, født ca. 1930 i North Dakota.
 - b. **Faythe Adell Olson**, født 1930 i North Dakota.
 - c. **Franklin K. Olson**, født 1933 i North Dakota.
 3. **William I. Nelson**, født 1911 i North Dakota, død ca. 2000 i Valley City.
 4. **Lynn Gerald Nelson**, født 28. juni 1916 i North Dakota, død 26. juli 2009 i Mercy Hospital, Valley City.
 5. **Nanfred Vernon Nelson**, født 1919 i North Dakota, død 24. februar 2004 i Fingal, Barnes County. Han giftet seg med **Marie Anette Ronning**, født 9. januar 1925, død 1988 i North Dakota.
 - a. **Norma Jean Nelson**, født 18. august 1951 i Valley City, død 12. januar 2006 i Valley City. Hun giftet seg med **Alan Keith Duppler**, født 12. juli 1951 i Miles City, Custer County, Montana, død 7. september 2013 i Moorhead, Clay, Minnesota.
- V. **Gudbrand Gundersen Ellingson**, født 24. september 1853 i Rock County, Wisconsin, død før 1865 (han er ikke nevnt i folketellingen for 1865 så han er mest sannsynlig død før det).
- VI. **Gunhild Marie (Mary) Gundersdatter Ellingson**, født 22. mai 1855 i Rock County. Antagelig død mellom 1875 og 1880.
- VII. **Samuel Ellingson**, født 16. oktober 1856 i Minnesota, død 19. mai 1877 i Amherst, Fillmore, Minnesota.
- VIII. **Martha Ellingson**, født 1. mars 1859 i Amherst, død 19. desember 1877 i Amherst.

Lynn Gerald Nelson (1916-2009), oldebarn til Børse-Gunder og Gunhild.
Kilde: Find a grave - Marsha Magee.

Andrew Cornelius Nelson (1885-1949), barnebarnet til Børse-Gunder, tok i 1909 patent på dette jordbruksredskapet.
På denne websiden kan en lese mer om redskapet: <https://patents.google.com/patent/US930784>

Slekten Moss ved Hønefossen

Søren Andersen Moss dukker opp første gang rundt 1680 ved Hønefossen. Utover 1700-tallet finner vi flere Sørenssønner og -døtre med navnet Moss, åpenbart hans barn: Anders og Johan Sørenssønner, samt Anne og Severine Sørensdøtre. Det finnes ingen direkte bevis for at han er deres far, men dette må regnes som overveiende sannsynlig, og vi vet ellers at han etterlot seg arvinger.

av Sten Høyendahl

Peder Sørensen og Anders Nilsen av Moss-slekten på Bragernes gikk i 1670-årene for alvor inn i sagvirksomheten ved Hønefossen.¹ Peder var sønn av den rike trelasthandleren Søren Pedersen på Moss, som regnes for stamfar til denne slekten.

Søren Andersen Moss

Navnelikheten gjør at man lett kan tro at Søren Andersen Moss ved Hønefossen tilhørte samme slekt som Peder Sørensen og Anders Nilsen. Nå var det flere Moss-slekter i det indre østlandsområdet, og ikke noe knytter Søren og de som trolig er hans barn til slekten på Bragernes. Søren nevnes aldri i forbindelse med sagbruksmiljøet, og det er uklart hvordan han egentlig livnærte seg, men noen lukrativ geskjeft kan det ikke ha vært. Den antatte eldstesønnen Anders, som giftet seg rundt 1700, kan neppe ha vært født stort senere enn 1675. Det betyr at Søren selv kan ha vært født rundt 1650 eller noe før.

Søren Andersen lar høsten 1679 tinglyse Jørgen Larsen Hønens bygselseddel av 2. januar på en tomt ved Hønefossen.² Det må tas et visst forbehold her, da Moss-navnet ikke er påført, og det også var en annen lokal mann med samme navn, Søren Andersen jemt. Denne var født sist i 1650-årene og var tjener for sageieren Anders Jakobsen på Bragernes, men holdt etter alt å dømme til hos foreldrene, Anders jemt og Dorte jemt ved fossen.

I 1683 eide Søren Andersen Moss og hans kone en hest, ei ku og to griser, og måtte betale drøye halvannen daler i skatt.³

Det ble i 1706 henvist til salig Søren arvinger da hans gjeld skulle gjøres opp.⁴ Noe skifte etter ham sees ikke holdt, men Jørgen Laurids-søn på Hønen solgte 26. november 1701 tomte der Søren hus sto til Truls Guttormsen, og her får vi vite at enken heter Mari Knutsdatter.⁵

Sageierne Knut Hansen og Knut Knutsen

Formynderne for salig Claus Trondsens sønn på Bragernes hadde i 1682 trukket sageieren Knut Hansens arvinger for tinget for en gjeld på nærmere 31 riksdaler. Her nevnes Søren Andersen første gang med navnet Moss, og det framgår at han var gift med Knuts datter. Han sa i retten at hun var et umyndig barn da hennes far døde, og ettersom hun ikke hadde arvet noe, kunne hun heller ikke være pliktig til å betale noe.⁶

Knut Hansen var kommet til Hønefossen noe før 1660 ved å ekte enken etter sageieren Knut Knutsen. Dette framgår av en sak fra 1665, der underfiskalen Povel Jensen hadde innstevnet Knut Hansen for et avkallsbrev etter Knut Knutsen *gaaen Efter hanem och sin stifdaatter* - altså Knut Hansens stedatter.⁷ Knut Knutsen stammet fra en borgerslekt i Oslo. Farfaren Erik Jakobsen eide i 1612 en av de seks sagene ved Hønefossen, og hadde i 1615 fått med seg sønnen Knut Eriksen, som sto som eneeier fra 1618 til sin død rundt 1640. Knut Eriksen hadde i sitt første ekteskap sønnene Baard og Knut. Knut Knutsen drev farens sag sammen med stemoren og Rasmus Jensen, hennes neste ektemann, til slutten av 1650-årene.⁸

Søren var altså gift med en datter av Knut Hansen, som like gjerne kunne ha vært datter av Knut Knutsen, siden Knut Hansen ble regnet som far til forgjengerens stebarn. I 1665-saken og flere andre saker blir det imidlertid vist til Knut Hansens stedatter - i entall, og Knut Knutsens eneste kjente datter, Inger, ble gift med Fredrik Olsen Holst på Vestern.

¹ Ropeid (1952), s. 44-45.

² Statsarkivet på Kongsberg (SAKO), Ringerike og Hallingdal sorenskriveri (RH sskr), tingbok II-7, fol. 52b, 28. oktober 1679.

³ Riksarkivet, Rentekammeret, RH fogderi, kopp- og kvegskatten 1683.

⁴ SAKO, RH sskr, aktsprotokoll 6, fol. 17a-18a, 18. august 1706.

⁵ *ibid.*, pantebok 2, fol. 9b, tgl 4. juli 1702.

⁶ *ibid.*, tingbok I-16, fol. 40a, 1. mars 1682.

⁷ SAKO, RH sskr, tingbok I-6, fol. 13b, 9. mars 1665.

⁸ Ropeid (1952), s. 22, 30, 44.

Hønefos paa Ringerike.

Illustrasjon fra midten av 1800-tallet.
Norsk Folkemuseum.

I 1670 stevnet Kirsti, Knut Hansens enke, en annen kvinne for hugg og slag og ærerørige skjellsord.⁹ Av en sak i 1658 framgår imidlertid at Knut Knutsens enke het Eli Larsdatter.¹⁰ Dette blir en smule komplisert. Om alt det anførte er korrekt, må Knut Hansen ha ektet Eli

noe før 1660, men hun må ganske snart ha avgått ved døden, og han har da inngått ekteskap med Kirsti. Men Eli kan neppe være mor til Sørenens hustru. Knut Hansen har trolig vært gift tidligere, og kommet til Ringerike noe før 1660 som enkemann med en datter.

Søren Andersen Moss ved Hønefossen, død før 1706

g. Mari Knutsdatter, n. 1706 (datter av Knut Hansen, død ca 1670, sageier ved Hønefossen)

Trolig fire barn: Anders, Johan, Anne, Severine

Anders Sørensen Moss

Anders Sørensen og Kirsti Persdatter ble i 1701 bøtelagt for å ha begynt kjærlighetslivet før inngått ekteskap. Det kostet dem 4½ lodd sølv, som tilsvarte noe over to riksdaler, men om Anders' betalingsevne heter det betegnende nok at han *ejer intet uden dags komme*.¹¹

Anders og Kirsti fikk svært mange barn, men det er ellers lite vi vet om dem. I det hele tatt er det noe anonymt over Anders, og vi får aldri noe grep på hva han driver med. Ikke engang dødsfallet hans finner vi i de lokale kirkebøkene, men disse er svært mangelfulle på denne tiden. Kirsti

er imidlertid oppført i begravelleslistene - hun døde i 1749.

En av sønnene til Anders ble kalt Knut, tilsvarende navnet til Søren Andersens svigerfar. Knut Andersen og søsteren Mette reiste i begynnelsen av 1740-årene med sine familier til Kongsberg, der Knut fikk arbeid ved sølvverket - han gikk her under navnet Kratse-Knut, hva nå dette innebar. Også Anders' antatte søster Severine Moss kom på samme tid med sin familie til bergstaden.

⁹ SAKO, RH sskr, tingbok I-8, fol. 47b, 23. juni 1670.

¹⁰ SAKO, Eiker, Sigdal og Modum sskr, tingbok I-26, fol. 188b, 15. juni 1658.

¹¹ SAKO, RH sskr, tingbok I-24, fol 34b, 25. februar 1701; fol. 53b, 5. juli 1701, og fol. 58b, 15. august 1701.

Anders Sørensen Moss ved Hønefossen

g. Kirsti Persdatter, f. ca 1675, bgr 1749 30/11, 90 aar gl:

Barn:

1. Mette Andersdatter Moss, f. ca 1700, til Kongsberg, bgr 1778 12/9 på Kongsberg, Gomserud
g. (1724 7/3) Nils Henriksen (Moss), f. ca 1688, tømmerbryter på Kongsberg, bgr 1762 24/4, sk. 1762 6/12

Barn:

1.1 Anne Marie Nilsdatter, døpt 1724 9/7, død som barn

1.2 Henrik Nilsen Moss, døpt 1726 30/5, bgr 1783 11/12 på Kongsberg, Gomserud

g1 (1747 29/7 Kbg) Guri Bjørnsdatter Bråten, f. ca 1723, bgr 1778 7/11 på Kongsberg, sk. 1778 18/11

g2 (1779 3/4 Kbg) Anne Olsdatter Sandbakken

Barn:

1.2.1 Marte Henriksdatter Moss, døpt 1746 9/7 på Kongsberg (før vielsen, registrert som uekte)

g. (1766 6/12 Kbg) Haaken Olsen Tislegård

1.3 Per Nilsen Moss, døpt 1728 9/9, ved sølvverket fra ca 1743, hauer 1765, bgr 1784 16/3 på Kongsberg,

g. (1758 23/9 Kbg) Ide Maria Dyresdatter Skinnnes || Gomserud, sk. 1786 29/7

Barn:

1.3.1 Dyr Persen Moss, døpt 1761 13/12 på Kongsberg, bgr 1799 7/12, bergmann

g1 (1788 14/8 Kbg) Dorothea Baltzersdatter Tislegård

g2 (1792 12/5 Kbg) Else Maria Bastiansdatter Weidoe

1.3.2 Marte Maria Persdatter Moss, døpt 1765 8/8 på Kongsberg

1.4 Anne Marie Nilsdatter Moss, døpt 1730 1/11, bgr 1773 14/5 på Kongsberg

g. (1759 3/6 Kbg) Ole Dyresen Skinnnes, døpt 1727 20/7 på Kongsberg, bgr 1771 1/6 på Kongsberg,

|| Gomserud, sk. 1771 12/6

Barn:

1.4.1 Anne Christine Olsdatter, døpt 1759 21/1 på Kongsberg (festefolk)

1.4.2 Dyrine Maria Olsdatter Skinnnes, døpt 1761 11/7 på Kongsberg

g. (1797 3/6 Kbg) Mattias Hansen Evju, f. ca 1770, dagarbeider på Kongsberg, 6. tverrgate

1.4.3 Marta Maria Olsdatter, døpt 1765 5/1 på Kongsberg

1.4.4 Oline Olsdatter, døpt 1771 8/6 på Kongsberg

1.4.5 Christine Olsdatter, døpt 1771 8/6 på Kongsberg

1.5 Mari Nilsdatter, døpt 1733 14/5, død ung

1.6 Ole Nilsen, døpt 1734 26/9, død ung

1.7 Anders Nilsen Moss, f. ca 1737, ved Kongsberg sølvverk fra ca 1752, hauer 1765, bgr 1767 20/6

1.8 Olea Nilsdatter, døpt 1739 19/7, bgr 1742 8/9 på Kongsberg

1.9 Kirsti Nilsdatter, døpt 1743 25/8 på Kongsberg, bgr 1747 18/4 på Kongsberg

1.10 Johan Nilsen, døpt 1746 12/6 på Kongsberg, bgr 1747 24/10 på Kongsberg

2. Søren Andersen, f. ca 1701, bgr 1705 10/4

3. Per Andersen Moss ved Hønefossen, døpt 1705 1/2, n. 1735, skomaker - ble på tinget 1732 21/1 omtalt av

g. Anne Elisabeth Jochumsdatter, n. 1735 || almuen som *et Svagt og Skröbeligt meniske*

Barn:

3.1 Jochum Persen Moss, døpt 1730 15/3

3.2 Mari Persdatter Moss, døpt 1732 13/1

3.3 Søren Persen Moss, døpt 1733 14/6

3.4 Anders Persen Moss, døpt 1735 30/10

4. Søren Andersen Moss ved Hønefossen, døpt 1707 13/1

g1 (1735 31/3) Kari Sjursdatter, død ca 1741

g2 (1742 19/5) Ragnhild Bjørnsdatter

Barn:

4.1 Anders Sørensen Moss, døpt 1735 10/7

4.2 Bjørn Sørensen Moss, døpt 1743 15/4

4.3 Johanne Sørensdatter Moss, døpt 1748 24/3

5. Knut Andersen Moss, døpt 1710 24/8, til Kongsberg, ved sølvverket fra 1742, hauer 1765, bgr 1766 22/7
på Kongsberg, *gift Mand, som og döde udi Stanken paa gl: Gruben* - sk. 1766 16/7

g1 (1731 14/8) Anne Olsdatter, bgr 1742 18/10 på Kongsberg, *som hid kom i Sommer*

g2 (1743 14/9 Kbg) Berte Olsdatter Ridder, f. ca 1715, bgr 1759 25/8

g3 (1760 25/11 Kbg) Gunhild Olsdatter, født ca 1718, bgr 1769 11/2

Barn:

5.1 Ole Knutsen Moss, døpt 1731 2/9, bgr 1774 12/11 på Kongsberg, sk. 1774 16/11

g. (1758 17/6 Kbg) Kari Hansdatter Haugfoss

Barn:

5.1.1 Anne Christine Olsdatter Moss, døpt 1759 11/2 på Kongsberg

- 5.1.2 Kari Olsdatter Moss, f. ca 1767
 - 5.1.3 Hans Olsen Moss, døpt 1773 9/5 på Kongsberg, bergarbeider
g. (1795 8/10 Kbg) Randi Maria Torgersdatter, døpt 1761 3/1 på Kongsberg
 - 5.2 Søren Knutsen Moss, f. ca 1734, ved sølvverket fra ca 1745, hauer 1765, bgr 1768 30/4
 - 5.3 Anne Knutsdatter, døpt 1738 6/1, død ung
 - 5.4 Ingeborg Knutsdatter Moss, døpt 1744 10/5 på Kongsberg, bgr 1783 28/6, *Cratze-Knuds Daatter*
 - 5.5 Ole Knutsen, døpt 1747 21/1 på Kongsberg, bgr 1749 28/5
 - 5.6 Hans Knutsen, døpt 1749 15/7 på Kongsberg, bgr 11/9
 - 5.7 Anne Christine Knutsdatter, døpt 1750 8/8 på Kongsberg, bgr 18/8
 - 5.8 Anders Knutsen Moss, døpt 1751 4/12 på Kongsberg, bgr 1767 17/10
 - 5.9 Hans Knutsen Moss, døpt 1754 13/4 på Kongsberg, bgr 1779 1/7, *Cratze-Knuds Søn*, druknet kort før jul i Lågen, ble funnet igjen ved Skavangerodden
 - 5.10 Anne Knutsdatter, døpt 1757 20/2, bgr 4/8
 - 5.11 Ole Knutsen, døpt 1759 8/7, bgr 25/8
 - 6. Marie Andersdatter Moss, døpt 1711 6/1
g1 (1735 2/2) Lars Nilsen Tinding, døpt 1713 2/7, død ca 1740
Barn:
 - 6.1 Nils Larsen Tinding, døpt 1735 16/3
 - 6.2 Mari Larsdatter, døpt 1736 2/12, vel død som barn
 - 6.3 Mari Larsdatter, døpt 1739 9/8
g2 (g 1741 6/12) Anders Amundsen Balke, død ca 1745?
g3 (g 1746 1/12) Anders Olsen Storjordet
 - 6.4 Andreas Andersen, døpt 1748 8/12
 - 7. Anders Andersen Moss, døpt 1715 13/1
g. (1737 28/12) Mette Gregersdatter, døpt 1713 19/2 ved Hønefossen
Barn:
 - 7.1 Gregers Andersen, døpt 1738 15/6
 - 7.2 Johan Andersen, døpt 1740 11/12
 - 8. Andreas Andersen Moss, døpt 1717 21/11, n. 1739
 - 9. Ole Andersen Moss, døpt 1720 6/3
- Sannsynligvis også:
- 10. Hans Andersen Moss, f. ca 1718, bgr 1748 6/10
g. (1742 28/12) Mette Nilsdatter Tinding, f. ca 1704, bgr 1768 25/9
Barn:
 - 10.1 Eli Hansdatter, dp 1743 31/3
 - 10.2 Nils Hansen Tinding, dp 1744 20/9, gevorben musketér, livstidsfange fra 1772
g. (1764 8/11) Barbro Olsdatter Torebråten, f. ca 1740, død 1808 des. (*Enken Barbro OlsD' Tinning*)
Barn:
 - 10.2.1 Kari Nilsdatter, døpt 1764 30/12, mulig bgr 1766 23/2
 - 10.2.2 Hans Nilsen, døpt 1766 7/12
 - 10.2.3 Ole Nilsen, døpt 1770 9/9
 - 11. Jørgen Andersen Moss, til Kongsberg 1748 fra Norderhov, ugift

Johan Sørensen Moss

Johan Sørensen er i 1711 nevnt som tjener for sageieren Samuel Hansen Arctander, og han ble sagfogd rundt 1720. Hans oppgave var å skaffe folk til sagdriften, og vi ser at han tjente godt på å føre bord til Svangstrand og Vikersund. Skiftet etter ham i 1739 er usedvanlig omfattende, da han hadde pådratt seg store gjeldsforpliktelser som ikke kunne dekkes fullt ut.¹²

Sønnen Søren Johansen forpaktet i 1759 Øvre Kvernhus sag, og fikk denne til odel og eie

i slutten av 1760-årene. Allerede i 1757 hadde han kjøpt Hov i Ullerål, like ved Storelv, og han slo seg etter hvert fram som en av de mest betydningsfulle i næringslivet ved Hønefossen.

Stor velstand fører gjerne til familiekrangel, og Søren kom på kant med sin sønn Frederik Christian om eiendom og arv.¹³ Sønnen valgte andre veier, og endte som kanselliassessor i København.

¹² Ropeid (1952), s. 225, 227, 229-30.

¹³ *ibid.*, s. 188-89, 230.

Johan Sørensen Moss, f. ca 1685, bgr 1739 18/11

g (1719 14/9 i Hole) Ragnhild Guttormsdatter Hamnor, f. ca 1683, bgr 1765 15/7

Barn:

1. Johanne Maria Johansdatter Moss, døpt 1722 25/2, bgr 1773 19/4

g1 (1744 2/2) Paal Gundersen, f. ca 1715, bgr 1748 28/9, regimentsbørsemaker ved Hønefossen, sk. 1753 1/9

g2 (1753 4/10) Gudbrand Olsen Gjermundbo, smed ved Hønefossen, f. ca 1729, sk. 1773 11/12

Barn:

1.1 Anne Paalsdatter, døpt 1746 24/4, bgr 1746 19/5

1.2 Abelone Paalsdatter, døpt 1747 21/12, sk. 1787 1/3

g. Engebret Jørgensen ved Hønefossen

Barn:

1.2.1 Johanne Maria Engebretsdatter, døpt 1778 11/1

1.2.2 Maria Engebretsdatter, døpt 1782 18/8

1.2.3 Jørgen Engebretsen ved Hønefossen, døpt 1784 5/12

g. (1812 18/10) Gunhild Guttormsdatter Hæl u. Granum i Vikar, døpt 1778 23/10

Barn:

1.2.3.1 Engebret Jørgensen, døpt 1813 25/7, Hønefossen

1.2.3.2 Fredrik Christian Jørgensen Øymoen, døpt 1816 10/4, Hønefossen, død 1866 4/2, Øymoen

g. (1846 10/7) Eli Olsdatter Haukedalen, f. 1821 4/5, Hval i Haug, n. 1875

1.3 Pauline Gudbrandsdatter, døpt 1754 10/2, død som barn

1.4 Anne Marie Gudbrandsdatter, døpt 1756 18/1

1.5 Paal Gudbrandsen, døpt 1758 27/8

1.6 Ragnhild Gudbrandsdatter, døpt 1761 15/3

1.7 Olea Gudbrandsdatter, f. ca 1764

1.8 Sørine Gudbrandsdatter, døpt 1766 21/12, død som barn

2. Søren Johansen Moss på Hov, døpt 1724 22/3, bgr 1801 mai, privilegert sagbrukseier

g1 (1751 23/3 Hole) Beate Jørgensdatter Moe

g2 (1797 10/5 Ås) Berte Marie Tandberg, f. ca 1769, død 1832 4/4

Barn:

2.1 Johan Jørgen Sørensen Moss, døpt 1752 4/6, bgr 1760 13/3

2.2 Eli Sørensdatter Moss, døpt 1753 29/9, bgr 1754 12/1

2.3 Frederik Christian Moss på Hov, f. 1757 31/5, død 1813 2/4 i København, kanselliassessor

g1 (1793 21/7) Anne Christine Paulsen, f. ca 1774, bgr 1800 9/1

g2 (1802 10/10) Ingeborg Hagen Irgens, f. ca 1768, død 1848 24/11 i Chra

Barn:

2.3.1 Beate Moss, døpt 1795 21/5, død 1860 6/7, Hov

g. (1816 23/9) Nicolai Dunker, løytnant, f. ca 1796, død 1855 27/1, Hov

Barn:

2.3.1.1 Laura Charlotte Emilie Dunker, f. 1817 11/11, død før 1866

g. (1855 11/12) Helge Olsen Røsseng, f. 1825 31/12, død 1897 2/11, kjøpmann i Hønefoss

2.3.1.2 Frederik Christian Dunker, f. 1818 17/10, død 1889, Nedre Alme, ugift

2.3.1.3 Hagen Anton Dunker, f. 1819 11/10, handelsfullmektig, død 1880 8/3, Trysil

g. (1859 5/11 i Trysil) Eli Eriksdatter, f. 1838 3/6 Trysil, død 1926 30/4, Oslo

2.3.1.4 Henrik Vilhelm Reinhard Dunker, f. 1822 23/1

2.3.1.5 Maren Frederikke Dunker, f. 1825 2/6, 1865: Møllergaten, Chra

g. (1848 25/3) Niels Vibe Selmer, f. ca 1821, trolig i Volda

2.3.1.6 Hanna Vilhelmine Dunker, f. 1828 24/2, død 1899 24/11

g. (1857 29/12) Salamon Clausen, f. ca 1820 i Drammen

2.3.2 Maren Moss, døpt 1796 24/11, død 1871 31/5 i Drøbak

g. (1825 13/12 i Chra) Frederik Andreas Müller, døpt 1795 15/10, død 1878 12/10 i Drøbak,

tollkasserer

2.3.3 Andreas Christian Moss, døpt 1800 2/1, død 1801 mai

2.4 Johan Sørensen Moss, døpt 1761 5/4, bgr 1763 1/5

3. Guttorm Johansen Moss, døpt 1727 1/11, død som barn

Anne Sørensdatter Moss

Anne Sørensdatter giftet seg i 1719 med Per Knutsen, og hennes første og eneste barn ble gravlagt i 1721. Selv døde hun etter drøye to års ekteskap, og blir derfor ikke mer enn en kort

Anne Sørensdatter Moss, f. ca 1691, bgr 1722 24/4
g (1719 27/12) Per Knutsen ved Hønefossen
Barn:
1. Søren Persen, døpt 1720 4/8, bgr 1721 6/4

Severine Sørensdatter Moss

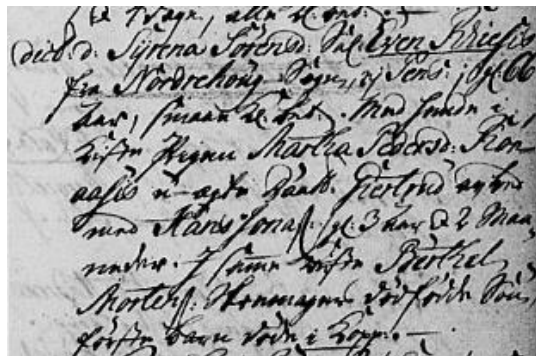
Severine var åpenbart den yngste datteren, som i 1723 giftet seg med underoffiseren Even Evensen Riis. I 1738 bodde de på Gran, og sommeren 1743 reiste Even til Kongsberg, der han døde kort etter. Trolig var han kommet i følge med sønnen Søren, som på denne tiden fikk arbeid ved sølvverket. Også Severines antatte brorsønn Knut Andersen Moss og brordatter Mette Andersdatter Moss kom som tidligere anført til Kongsberg, begge med hele sin familie.

Severine reiste kort etter til bergstaden med attest fra sognepresten på Gran. Her ble hun til sin død i 1764, vel sammen med sønnen Søren.

Både i Gran og på Kongsberg kalles hun Syrina, som vel helst står for Sørine, men i denne artikkelen bruker vi formen Severine, slik hun alltid kalles i Norderhov. Hun må ikke for-

parentes i denne oversikten. Noe skifte etter henne ble ikke avholdt.

Per Knutsen giftet seg igjen 20. april 1723 med Anne Nilsdatter.

Severine Moss' begravelse 27. juli 1754 på Kongsberg. Etter tidens skikk ble to barn lagt i samme kiste.

veksles med en datter av handelsmannen Christian Klæboe ved Vikersund - også denne unge frøkenen kalte seg Severine Moss.

Severine Sørensdatter Moss, f. ca 1688, bgr 1754 27/7 på Kongsberg

g. (1723 15/4) Even Evensen Riis, f. ca 1689, bgr 1743 10/8 på Kongsberg, capitaine des armes, som f: 1 Maa-
Barn:
// ned siden hid kom fra Hadeland

1. Anne Sofie Evensdatter, døpt 1723 24/6, trolig død som barn
2. Marie (Maren Christine) Evensdatter Riis, døpt 1726 18/4, bgr 1796 22/10 på Kbg
g. (1765 21/11) Johan Ludvig Taxt, snekkermester
3. Søren Evensen Riis, døpt 1728 18/7, ved Kongsberg sølvverk fra ca 1742, hauer 1765, bgr 1782 23/2
g. 1753 21/9 på Kbg med Sara Hermansdatter, bgr 1781 27/1 ved Mølla, sk. 1781 5/4, ingen barn
4. Johannes Evensen, døpt 1731 14/10, bor 1781 på Kaldaker i Hillestad, Botne
5. Gudmund Evensen, døpt 1738 14/12 i Gran, Blekkerud, bor 1781 på Toten

Navnet forsvinner

På 1700-tallet var det mange som het Moss ved Hønefossen, men i 1801 bare fem personer: Søren Johansen, sønnen Frederik Christian og deres nærmeste familie. Fra 1865 var det ingen med dette navnet, men i 1900 holdt enken Kirsti Nilsdatter Moss (f. 1819) på Kvernbergsund-ødegården. I 1910 bodde tømmervennen Engbret Andersen Moss i Hagen under Nordre Setrang - han skulle være født 10. august 1893 i Norderhov. Disse to lar seg ikke oppspore i de

lokale kirkebøkene, og har neppe forbindelse med de gamle Moss-folkene ved Hønefossen.

Mange av Moss-slekten hadde i løpet av 1700-tallet reist til Kongsberg, men også der ble navnet raskt borte. Den siste var et oldebarn av Anders Sørensen, bergmannen Dyre Persen Moss som døde i 1799, bare 38 år gammel.

Et blikk i telefonkatalogen røper at det i dag ikke er noen ved navn Moss bosatt på Ringelike.

Litteratur

Ropeid, Andreas: *Hønefoss. Sagbruk og sagarbeidere 1600-1800*. Utgitt av Hønefoss kommune (1952).

Leirfallet i Lunder

1700-1950

Gården Leirfallet, som lå mellom Haukedalen og Flaskerud, var ikke gammel. Den var opparbeidet og bosatt i nyere tid, og er også en av dem som ble forlatt etter dagens strukturrasjonalisering i landbruket. Etter at husene brant og ble revet, er det kun jordveien igjen.

av Egil M. Lerfaldet og Ragnvald Lien

Sogna slynger seg i en lang bue rundt den vide Hovlandstangen midt i dalen. Der hvor elva presser seg tettest inntil Holleias åsside, og dagens Tranbyveien må ta et tett stevnemøte med elva for å komme seg fram, ja, akkurat der valgte de første på Leirfallet å sette opp hus og rydde jord. Husene ble plassert tett inntil et svaberg med utsikt utover bygda. Gården er nevnt i 1709 i forbindelse med et fogderegnskap da gården ble matrikulert (som eget skatteobjekt) med nr. 256 *Leerfald i Nordrehougs Præstegield*.

Navnet Leirfallet er forøvrig blitt uttalt og skrevet i mange varianter gjennom tidene, men folk i bygda sa helst *lei`rfalle*. Gården er alene i landet om sitt navn og uttale, men tre eksempler fra Trøndelag ligner. For Leirfallet i Soknedalen gjelder: «Leirfaldet. Udt. *lei`rfalle*. - Leerfald 1723.» (NG5:58).

En gård i Leinstrand herred, nå i Trondheim kommune, står oppført med følgende tekst: «Lerfaldet. Udt. *lé:`rfaLLe*. Leirfaldet findes ogsaa i Norderhov, og Leirfald i Stjørdalen og i Værdalen. Navnet sigter til Udrasning af Lerjord ved Stedet.» (NG14:330).

Hvem var Gjest?

Margit Gjestdatter Leirfallet er nevnt under Rishovdsetra i Krødsherad som gift med Kristian Eliassen der, og han er født omkring 1675 (Mørch 1974:623f). Rishovdsetra eller Nipesetra (etter Høgnipa) var bosted slik at Kristian flyttet inn like etter 1708 og bodde fast mot avgift. Avgifta ble betalt ved at han skar korn på Rishovd.

Som alltid når det gjelder gårds- og slektsforhold i Lunder, er Erling Bjørkes tekster til uvurderlig hjelp og nytte (Bjørke udat. 1 og 2). Gjest Ellefsen fikk 2. mai 1704 skjøte på Leirfallet av Paul Syversen Haukedalen. Tidligere hadde Leirfallet vært husmannsplass under

Stua på Leirfallet med sitt spesielle inngangsparti, og med sitt mangfold av menneskeskjebner. Den ble satt opp av Jens Christensen, og revet for over femti år siden. Malt i 2018 slik Egil M. Lerfaldet husker den fra barndommen.

Haukedalen. Gjest må ha vært født omkring 1640 dersom det er samme Gjest Ellefsen som er dreng og 27 år i 1664. Han er *ryt(t)er* og derfor soldat i tillegg til arbeidet på Nedre Berg i Lunder. På skiftet etter ham i 1705 opplyser enken at han har *tient hs. Kngl. Majestet for rytter*. Ellers skriver Bjørke at han kanskje ikke var mors beste barn, men skryttaktig og hissig.

Gjest ble 1. juli 1673 dømt til å bøte 8 ørtuger og 13 mark sølv for hvert av tre knivstikk på Ole Lundesgarden natt til tredje juledag året før. Det var under et slagsmål på Syversløkke at Ole fikk unngått at Gjest, som da bodde på Blikrsrud, ble stukket av en annen.

Gjests etterkommere

Gjest var gift tre ganger, først med Mari Jonsdatter. Og de fikk:

1. Ellef, gift med Mari Jonsdatter Bjerke. Ellef hadde barna Ellef og Mari, og han døde før faren, altså før 1705.
2. Gunhild, gift med Jens Hermansen.
3. Ingeborg (ca. 1681-1725) gift med Guttorm Olsen Fossen under Pukerud.

Gjests andre gifte var med Margit Vebjørnsdatter (Narverud?), og de hadde to sønner og en datter:

1. Ole (Gjesten Hauge?)
2. Knut (ca. 1682-1718). Han døde i hovedsoknet.
3. Mari, gift med Knut Bendiksen Tranby.

Leirfallet ligger geografisk sentralt i bygda, men likevel litt i utkant og nordvendt beliggende på «måsasia» i Soknedalen. Kart: Kaptein Ramm 1826/NGO.

Så i det tredje ekteskapet med Guri Pedersdatter Skalpeli, Krødsherad (ca. 1678-1739), fikk han datteren:

1. Margit, som altså ble gift med Kristian Eliassen Rishovdsetra som nevnt i innledningen. Bjørke skrev at Margit antagelig var født ca. 1700.

På skiftet etter Gjest Ellefsen i 1705 ble Leirfallet taksert til 60 riksdaler. For at ingen skulle ha noe å anke, tilbød Torbjørn Nubsen Rud å kjøpe gården for 80 riksdaler. Dette ble det neppe noe av, for 24. november 1725 må Anders Engebretsen, som 18. juli 1706 ble gift med Gjests enke Guri Pedersdatter, betale Kolbjørn Olsen Flaskerud en del for dennes odelsrett til Leirfallet.

Anders Engebretsen og Guri Pedersdatters barn

1. Peder, født omkring 1707 og død før 1722.
2. Sara (1709-1742), døpt 17. august 1709, ble trolovet 1. oktober 1729 med Arne Gulbrandsen Brekka. Kausjonister (forlovere) var Anders Lundesgarden og Elling Hovland. Anders Helgesen Lundesgarden var eier av Sørtdal 1722-1731, og hadde plassene Brekka og Tangen (Clemenstangen) inntil stesønnen Peder Knutsen kunne innløse dem. Dette har Peder gjort uten at det er mulig å se når. Arnes far,

Gulbrand Olsen, hadde fått lov til å rydde Brekka av «rå rot» den gang Størk Isaksen (død ca 1692) var bruker av Sørtdal. Gulbrand betalte 5 ort i årlig avgift, og var vel en slags husmann. Erling Bjørke skriver at sønnen Arne Gulbrandsen var husmann på Sørtdal, men i 1743 ville Peder Knutsen ha ham bort fra plassen. Forliket var slik at Arne fikk festebrev for seg og Sara på livstid, men avgiften ble forhøyd til 3 riksdaler som Arne skulle arbeide på Sørtdal for (tingbok III-1 s. 94 b og 124 b; Bjørke 1951:3).

Arne Gulbrandsen Brekka og Sara Andersdatter får sønnen Gulbrand som døpes 24. februar 1731, og faddere er Amund Grina, Amund Clementsen, Asle Clementsen, Sidsel Gundersdatter og Marit Gjestsdatter. Sønnen Wellum døpes 7. januar 1733, faddere: Peder Knudsen, Helge Gulbrandsen, Sidsel Andersdatter og Aagat Haaralds(!)datter. Deres sønn Ole blir født 19. mai 1735, og faddere er Knud Trulsen, Engebret Andersen, Sidsel Sørtdal, Marthe Gulbrandsdatter og Lisbet Andersdatter. Så 14. mai 1738 døpes Randi, og faddere er Ole Gulbrandsen, Engebret Andersen, Rønnou Ellingsdatter, Siri Tuftin og Lisbet Leirfallet.

Ole Arnesen Brekka og Marte Carlsdatters datter Marte blir døpt 26. november 1774, slik at familien fortsatt er på plassen.

3. Lisbet (1712-1777), døpt 7. januar 1713 og gift 10. november 1748 med enkemann Levor Jensen Haukedalen (ca. 1697-1760). De hadde sønnene Anders, født 1749, og Engebret, døpt 6. november 1751.

4. Engebret (1716-1739), døpt 6. januar 1717, konfirmert 1737 og ble gravlagt 24. juni 1739, 24 år og 6 måneder gammel.

5. Peder, døpt 21. mars 1722.

Det var skifte etter Guri Pedersdatter 29. juni 1739. Brutto var boet ca. 90, netto ca. 62 riksdaler. Jordeiendom: gårdeplassen Leirfallet, skyld 1 setting med bygsel. Arvingene var Guris barn i to ekteskap: Margit Gjestdatter, Peder Andersen, Sara og Lisbet Andersdøtre.

Etter at Guri Pedersdatter døde i 1739, giftet Anders Engebretsen seg med Marte Ellingsdatter, Jon Trulsen Flaskeruds enke. Anders og Marte hadde en sønn:

1. Jon (1742-1774), sinnssyk, muligens helt fra fødselen, men i hvert fall ved sin fars død i 1752.

Det var skifte etter Anders Engebretsen 9. juni 1752. Boet eide blant annet ½ setting i gårdeplassen Leirfallet, som han hadde arvet etter sin første hustru Guri Pedersdatter.

Peder Andersen

Peder Andersen og hans svogere selger 4. mai 1759 det som deres vanvittige bror Jon har arvet i Leirfallet etter sin far, til Truls Jonsen Flaskerud mot at han forsørger Jon til hans død og gir ham en *kristssømmelig* begravelse. Truls skulle også ha det som Jon måtte arve i Flaskerud etter sin mor. Peder Andersen ble så eier av resten av gården. Han var gift med Annichen Simensdatter fra Ve. Han døde i 1773 og etterlot seg følgende barn:

1. Guri (1749-1800), gift med enkemann Asle Helgesen Halkinrud (1731-1800) (Lien 2012:42)

2. Marte, døpt 11. juli 1750, gift med Hans Ellefsen Sandaker.

3. Anders, døpt 11. mai 1755, begravet 29. september 1777, 21 år gammel.

Ved ekstraskatten i 1762 er følgende over tolv år ført under *Leerfald No. 256*:

Peder Andersen	Husbonde
Annechen	Kone
Guri Pedersdatter	Datter
Marthe Pedersdatter	Datter
Erich Erichsen	Tjenestekar
Marit Gestesdatter	Andre folk (gammel og fattig)

Ved skiftet etter Peder Andersen (15. juni 1773) og Annichen Simensdatter (26. februar 1774) er alle barna i live. Boet er brutto 281 rd. 3 ort 3 skilling, hvori medregnet 1 setting i Leirfallet for 140 rd. Netto utgjør boet 95 rd. 14 skilling.

Martha Pedersdatter Leirfallet forlover seg 8. august 1773 med enkemann Hans Ellefsen

Sandager, og de vies 2. januar 1774. Hans Sandagers hustru Barbro Engebretsdatter begravnes 23. mai 1773, 49 år gammel.

Anders Pedersen blir så eier av gården, men selger den allerede 17. april 1776 til sin *curator* Halgrim Sørnum. Anders ber 10. september 1777 sin svoger Hans Sandaker om at Hans skal skaffe ham opphold resten av livet og seinere arve ham.

Halgrim Sørnum dør i 1781 som gårdbruker på Sørnum, og det foretas skifte (Lagesen 1935:364). En Anders Halvorsen pantsetter 8. september 1781 Leirfallet til frk. Antonette Moss for 176 riksdaler, og 8. november 1782 selger Anders Halvorsen Leirfallet til Ole Knudsen Evjua for 250 riksdaler. Samtidig selger Ole Knudsen Nedre Evjua for 335 riksdaler til Asle Helgesen Halkinrud (Lien 2012:42). Ole selger så 1. mars 1787 Leirfallet til Asles sønn, Helge Aslesen Halkinrud/Leirfallet (1762-1813) for 260 riksdaler. Ole flytter så til Kristofferbråten, en husmannsplass under Nedre Lundesgården.

Husmannskontrakten fra 1790 mellom Erik Ellingsen Lundesgården og Ole Knudsen Leirfallet inneholder krav om at Ole skal overta Eriks nummer og mundering og avtjene hans militærtjeneste. Som vederlag får Ole for livstid for seg og sin kone erholde plassen, og får dessuten 100 riksdaler i vederlag. Ole må betale grunnleie på 1 riksdaler og 3 ort, og må delta i onnearbeidet som en annen husmann (Opsahl 1960:66f).

Folketelling 1801, *Leerfaldet*

Helge Aslesen	Husbonde	41
	Begges 1te ægteskab	
Kierstie Guulsdatter	Hans kone	39
Asle Helgesen	Deres børn	10
Marta Helgesdatter		9
Ingbor Helgesdatter		6
Helge Helgesen		5
Rønoug Helgesdatter		2

Helge Aslesen pantsetter 18. august 1809 Leirfallet til Erik Lundesgården for 108 riksdaler. Ved skiftet etter Helge Aslesen 24. juni 1817 er nevnt kone Kirsti Gulsdatter, med to sønner og tre døtre uten at navn er oppgitt. Boet er på brutto 141 spesidaler og 43 skilling, netto 14 spesidaler og 111 skilling. Formynder er Erik Aslesen Halkinrud (1760-1847), avdødes eldre bror bosatt på Nedre Hallkjellrud.

Dagens slekt

Jens Christensen Haukedalen (1783-1863) kjøper Leirfallet av Kristoffer Lie ved skjøte i 1820,

hvor det også skal svares livøre til Kirsti Gulsdatter, enken til den forrige eier Helge Aslesen Leirfallet (Lien 2012:42). Kirsti er født Støverer, og hennes far Gul ble opphavet til gårdsnavnet Gulstøverer. Guls mor Guri Gulsdatter Glesne, bestemor til Kirsti, kom fra Gulgarden Glesne i Krødsherad (Mørch 1974:19; Lagesen 1935:339f).

Foreldrene til Jens er Christen Pettersen Haukedalen (ca. 1755-1830) og hustru Inger Olsdatter som finnes under Haukedalen i 1801, henholdsvis 45 og 49 år gamle. De har tre barn Jens, Anders og Petter Christenssønner, 18, 16 og 12 år gamle. Barna er altså:

1. Jens (1783-1863), gift 1815 med Rønnaug Trondsdatter Oppegårdseie (1786-1865). Rønnaug var på Øvre Oppegård i 1801 mens familien bodde som husmannsfolk under gården, sannsynligvis i Åsen. Faren Trond Helgesen var av storbondeslekt (Bjørke udat. 2:2), og ved skifter er det mulig å følge slekta tilbake til tidlig 1600-tall og til stamfaren Gaute Hjelle fra Hjelle på Ask (Solberg 1980).

2. Anders (1785-?) som i 1831 flyttet ugift til Manglerud og samme år giftet seg med Barbro Trondsdatter Sesserud (1802-1850), som flyttet til Christiania i 1824 (Høyendahl 2017:51).

3. Petter (1788-1853) som giftet seg med Anne Paulsdatter Meier (1797-1878), og ble opphavet til navnet «Pettersgarden» Haukedalen.

Jens setter trolig opp en ny stue på gården. Utformingen av dens spesielle inngangsparti hadde vært nyttet langt tilbake i tid, i hvert fall til 1700-tallet. På 1900-tallet ble den kalt gammelstua.

Jens og Rønnaug får fire barn: Christen (1816-1822), Inger (1817-?), Trond (overtar Leirfallet) og Gunhild (1827-1861), gift med Ole G. Bråten (1821-1895), Krødsherad (Mørch 1974: 170, 219).

Trond giftet seg i januar 1850 med ni år yngre Berte Jonerud. Hennes foreldre var Ragnhild Olsdatter og Knut Eriksen (1799-1867) fra Børtnes, Nes i Hallingdal, og de eide Jonerud.

Trond (1822-1896) og Berte (1831-1901) levde sine liv på Leirfallet. Deres etterslekt er stor: åtte barn, 31 barnebarn og 74 oldebarn, herav ett barnebarn og åtte oldebarn i Canada.

Livet på gården fram til midten av 1900-tallet

Vi er tilbake i en tid hvor de fleste bodde i trange stuer, ofte med tre generasjoner samlet. Folk måtte leve tett innpå hverandre, og de opplevde sterkt livets gang på nært hold. Helt fra det første pust til det siste åndedrag. Sammen med hans foreldre strever Trond og Berte på gården

Trond og Bertes grav på Lunder kirkegård.
Foto: Egil M. Lerfaldet.

for sitt daglige brød som alle andre. Fra 1850 og fram til 1872 fødes et barn i stua hvert tredje år: fire jenter på rad før første gutt. Det ble åtte barnedåper i Lunder kirke, og vi ser av navnene til fadderne at sterke bånd er knyttet til slektene på Haukedalen (Pettersgar'n) og Jonerud.

I juni 1850 blir Rønnaug født, Ragnhild i juni 1853 og deretter Inger Marie i februar 1856. I 1856 overtar Trond gården formelt med skjøte/livørekontrakt. I mars 1859 kommer Mari til verden, men hun får et kort liv og dør i mai 1862. Dette året bringer med seg både sorg og glede, og fem måneder senere, i oktober 1862, blir sønnen Knut født i stua. Det går ett år, og i oktober 1863 dør Jens, faren til Trond. Året 1865 bringer også både glede og sorg da sønnen Johan Petter blir født i oktober, og Rønnaug, moren til Trond, dør i desember, 79 år gammel. I april 1869 blir Gunhild Torine født, og i november 1872 kommer Trond og Bertes siste barn, Ole Kristian til verden. Olia Jonerud, Bertes yngre søster er en av fem faddere. Hun har også vært fadder for Ragnhild, Knut og Gunhild Torine.

Det går tre år til på gården, fram til 1875. Eldste datter Rønnaug som er blitt 27 år gammel, føder i september sin datter Anne Marie i stua på gården. Faren er Nils Eriksen fra Svevige. De hadde bare ikke rukket å gifte seg, og vielsen skjer i januar 1876. I 1877 kommer enda

et år som bringer både sorg og glede for familien. Rønnaug og Nils mister datteren Anne Marie. Hun dør i stua 26. juli, bare ett år og ti måneder gammel. Rønnaug er gravid med sitt andre barn, og 13 dager senere, 8. august, føder hun Tilla Bolette. Hun og Nils har fortsatt ingen felles bopel. Den blir opprettet litt senere på Nygård (Engereie) i Strømsoddbygda.

Tiden går, og vi kommer fram til 1883. Trond er blitt 61 år gammel og tenker mer og mer på en overdragelse av gården. Han er også tømmermann, og er kanskje mer opptatt av dette arbeidet. Eldste sønnen, Knut, er 21 år gammel og den første til å overta, men er fortsatt i yngste laget. Hans andre sønn Johan Petter er bare 18 år gammel. I 1884 skaffer Trond seg forpakter i sin svigersønn Gudbrand Flaskerud som er 29 år gammel og gift med Inger Marie, 28 år gammel. Dette året får det unge forpakterparet sitt første barn: Anton (1884-1954), senere med etternavn Tangen. I oktober kommer Berte (1885-1943) til verden i stua på gården. Berte gifter seg senere med Edvard Bakken, og de emigrerer til Canada (Lerfaldet 2017).

Men i 1886 flytter Gudbrand og Inger Marie med begge barna til Tangen på Evjua-sletta. Familien tar Tangen som etternavn og får etter hvert fire barn til (Lien 2012). Samme år gifter Knut seg med Petra Elise Hallinghaugen fra nabogården. Han er 24 år, hun 22, og de bor og arbeider sammen med Trond og Berte på Leirfallet. Alt skulle ligge til rette for at Knut og Petra skal overta gården. I juli får de datteren Berte Marie. To år senere, i september 1888 kommer også Anders til verden i stua på Leirfallet. Men det viser seg at Petra og hennes svigermor Berte ikke går sammen i det hele tatt i hverdagslivet, og det blir vanskelig for alle. Knut og Petra med sine to barn velger tilslutt å flytte til Hallinghaugen, til hennes familie. Der blir sønnen Trond født 28. desember 1890, men dør knapt to år gammel. Litt senere, i 1893, kjøper Knut eiendommen Nordre Flaskerud av Syver Paulsen Meier. Knut og Petra får de neste seks barna der (Bjørke udat. 2).

Nest eldste sønn, Johan Petter (1865-1937), overtar Leirfallet, formelt ved skjøte i 1892 for 2300 kroner. Han gifter seg i 1890, 25 år gammel, med Birgit Solheimslie (1849-1937) fra Hol i Hallingdal. Birgit er tjenestejente på Hovland og er 41 år gammel, 16 år eldre enn Johan Petter, da de gifter seg. Det går over to år før de endelig får sitt eneste barn, forfatter Egils bestefar Martin. Godt de rakk den ungen, ellers

Knut og Petra, som kom til Nordre Flaskerud.
Foto i privat eie.

hadde det blitt dårlig med skriving av denne artikkelen!

Trond dør i stua på Leirfallet i 1896 og Berte i 1901. Birgit og Johan Petter blir boende sammen med sønnen Martin som gifter seg i 1912. Da blir det straks mer folksomt. Flere barn blir født og det blir fullt av liv i stua igjen. I 1927 flytter alle inn i nytt hus på gården unntatt Ragnhild, som fortsetter å bo i gamlestua. I 1931 dør hun alene, 78 år gammel og barnløs (se 2. under). Hun er begravet ved siden av sine foreldre.

Litt om barna til Trond og Berte

1. Rønnaug (1850-1897), gift med Nils Eriksen (1853-1924) fra Sillerud nær Årjäng i Värmland, Sverige. Han var tømmerhugger og forpaktet Nygård i Strømsoddbygda i flere år (Abelgård 2012:17). De fikk seks barn: Anne Marie, Tilla Bolette, Anders, Erik, Berte Marie og Johan. Rønnaug ble rammet av en alvorlig sykdom og døde i Nygård (Engereie), 46½ år gammel. Av Rønnaug og Nils sine barn døde alle jentene i ung alder, fra to til 29 år. Og det er bare yngstemann Johan gift med Olava Lundstad som fikk etterkommere som lever i dag. I 1918 kjøpte han Finnerud i Kittelsby-kroken, og de fikk seks barn (Dalen, Halkinrud og Abelgård 2013:12).

2. Ragnhild (1853-1931). Årene går uten mann eller barn. Men hva skjer så plutselig to måneder før hun fyller 45 år? Jo, en vielse i Lunder kirke 2. april 1898! Tjenestepiken på Leirfallet gifter seg med sagarbeider Ole Olsen Støveren (1872-1899). Han er 26 år gammel, og sammen flytter de til Gardhammar. Han er i arbeid, trolig på Gardhammarsaga. Ett år senere, 14. april 1899, som lyn fra klar himmel, får Ole hjertesvikt og dør. Han blir gravlagt på den nylig opprettede Veme kirkegård. Ragnhild flytter i første omgang til sine skyldfolk på Jonerud. Men i folketellingen i 1910 bor hun igjen på Leirfallet og har tatt tilbake pikenavnet. Resten av sitt liv bor hun i stua på gården.

3. Inger Marie (1856-1939), gift med Gudbrand Flaskerud (1855-1929). De forpaktet Leirfallet i årene

Johan Petter og Birgit på Leirfallet. Foto i privat eie.

1884 og 1885 før de flyttet til Tangen på Evjua-sletta og tok Tangen som etternavn. De fikk seks barn: Anton, Berthe Torine, Martin, Gunhild, Anna og Ole Kristian.

4. Mari (1859-1862).

5. Knut (1862-1939), gift med Petra Hallinghaugen (1864-1912). De eide Nordre Flaskerud og fikk ni barn: Berthe Marie, Anders, Tron, Ella Torine, Karen Ragna, Karl Emil, Martha, Johan og Gudrun.

6. Johan Petter (1865-1937), gift med Birgit Solheimslie (1849-1937) overtok Leirfallet i 1892. De fikk ett barn, Martin (se under).

7. Gunhild Torine (1869-1960), gift 1897 med Gulbrand Bråthen (1873-1961). I 50 år drev de småbruket Bråtan, innenfor Johnsrud i nærheten av elven Væla. De traff hverandre på Færden gård hvor begge var i arbeid. Deres åtte barn er: Trond, Berta, Johan, Gudrun, Georg, Anna, Olga og Andreas.

8. Ole Kristian (1872-1962), gift i 1901 med Olava Sandaker (1870-1970). Ole eide Åby og bygde der i 1924 Bårnås Landhandleri, som de drev fram til 1941. Ole kjøpte i 1913 også eiendommen i Hønenegata, Hønefoss, hvor Hølen Elektriske holder til i dag. Han drev i tillegg rutebiltransport Sokna-Hønefoss som den første i Soknedalen. To barn: Olga og Tea.

En fast gjest

I mange år besøkte og overnattet den vandrende journalist og redaktør av bladet *Nu*, Anders Mehlum, på Leirfallet. Det var mens Johan Petter og Birgit og senere Martin og Ella drev gården, og Egils far Knut kjente godt til «Nu-

mannen» fra sin barndom. Han husket at det lyste til langt på natt fra vinduet i tømmerstua. Mehlum brukte kvelden og natten til hjelp når han skrev ned nyheter fra dagens vandring gårdene imellom. Far husket også at hans søster Petra som småjente var ivrig til å sitte i fanget til Mehlum så hun kunne dra ham i det lange skjegget.

Johan Leirfalle deltok i sommer (1912) i et premie-kappløp sammen med unggutter. Enda han var 47 år, nådde han målet bare få skritt etter premievinnerne og med mange ungdommer bak seg. I betraktning av sin modne alder fikk han en premie (Nu nr. 18 i 1913).

Fru Birgit Lejrffalle i Soknedalen skulde en Dag utpaa Ølden eller Brønnen for aa trække op Vatn. Men der vidste hun ikke Ordet af, før Isen paa Ølden brast og hun plumpede neri under armene. De vaate Klæer var saa tunge at det var med armeste Nøden hun kom opatt. Hennes Svigerdatter Fru Ella Lejrffalle fald i Vinter gjennom Isen i en enda dypere Ølde idet Isen brast. Hun havde et Vaspar over Akselen og det trykte hende ned saa hun vilde være druknet i Ølden, hvis ikke en Veninde havde været i Nærheten og kommet til Redning (Nu nr. 19 i 1913).

Bjørnen har været lej paa Haalejas Soknedalsside i Haust. Han har ædt mange Sauer. Helge Braaten har mistet 3 og Joh. Lerfaldet 1. Johan fand resterne af 3 Sauer og 1 Elgkalv deroppe (Nu nr. 1, 2, 3 i 1927).

Trønderen Anders Mehlum døde på Lunder Gamlehjem i 1942, nesten 94 år gammel, på vei fra Hallingdal til Ringerike. Nå ville skjebnen ha det slik at både Egils oldeforeldre Johan Petter og Birgit, besteforeldre Ella og Martin samt «Nu-mannen» alle hviler på Lunder kirkegård, ikke mange meterne fra hverandre.

Ella (1893-1953) og Martin Lerfaldet (1893-1973) fikk disse barna:

1. Jens (f. og d. 1912).

Fru Ella Lejrffalle i Soknedalen, Martin J. Lejrffalles hustru fylgte 8de Juni (1912) 19 Aar. På sin fødselsdag fikk hun en liten Gut, som 3 dage efter flyttede til den store Børnevns Paradis (Nu nr. 2 i 1913).

2. Jens (1913-1986), gift med Olga Olsen (1916-1992), barn Ellen og Ole Kristian. Jens Martinsen Lerfaldet var den siste brukeren på Leirfallet.

3. Knut (1914-2004), gift med Gunhild Sandum (1908-1998), barn Egil Martin og Inge Edvart.

4. Bernhard (1916-1978), gift med Inga Berg (1915-1991), barn Ole Martin.

5. Petra Elida (1918-2008), gift med Ole Johnsrud (1914-2006), barn Ove og Else Marie.

6. Anne Sofie (1926-1999), gift med Willy Hansen (1922-1990), barn Terje, Kåre og Magne.

7. Einar Magnus (1929-1999), gift med Gerd Tuftin (1928-2007), deres barn Bernt Martin, Astrid og Eldbjørg.

Mye levende musikk på gården

Martin Lurfaldet var felespiller. I yngre dager var han medlem av «Strykemusikken» sammen med Halvor Hallinghaugen, Nils Bjørke, Gunerius Johansen, Per Aker, Sigurd Olde og telegrafist Jansen. Martin komponerte også melodier, og mestret kunsten å skrive noter.

Hardingfela ligg stemt og klar til å spelast på, og det går knappast ein dag utan speling i det trivelege huset ved riksveg 7 på Sokna. Stoppar du i vegkanten og lyder, kan du truleg høyre den særprega Brekkavalsen eller en spretten reinlender etter Martin J. Lurfaldet.

Intervju med felespilleren Harald Modalen, som da bodde på Skogly ved Sokna jernbanestasjon, Haugen 1992.

Martin var formann i Sokna hornmusikk i mange år. Sønnene Jens, Knut og Bernhard ble alle medlemmer i musikken i ung alder, og de var med helt til korpset ble nedlagt. Flere årsmøter og utallige musikkøvelser fant sted på gården i årenes løp. Det gjaldt også årsmøtet i januar 1946, og protokollen finnes fortsatt. Sekretæren som var ung og fersk, skrev ganske lite om årsmøtet, men desto mer om festen etterpå:

Etter at den vanlige dagsorden var blitt behandlet, gikk man over til festlig samvær som foregikk i god orden. Det ble servert kaffe, smørbrød, wienerbrød og kaker to ganger og toddy tre ganger. Harald Mo-

Martin og Ella Lurfaldet. Foto i privat eie.

dalen og Ole Haukedalen reiste ut til Harald etter en gitar og var kloke nok til å reise rundt om lokalet «Furuvang» etter tre damer, som kom vel med på festen.

Kilder

Abelgård, Else Marie 2012: Hva gjorde oldefaren/tippoldefaren din vinteren 1888/89? *Dalen vår. Medlemsblad for Soknedalen lokalhistorisk forening* 61: 16-19.

Bjørke, Erling 1951: *Sørpdal*. 6 sider. Utrykt.

Bjørke, Erling udatert 1: *Leirfaldet*. 2 sider. Utrykt.

Bjørke, Erling udatert 2: *Lurfalds-slekten i Lunder*. 4 sider. Utrykt.

Dalen, Arne, Halkinrud, Erik og Abelgård, Else Marie 2013: En tur i Tranby Skolekrets. Del 3 fra Sesserud og Kittelsby til Støverentangen. *Dalen vår. Medlemsblad for Soknedalen lokalhistorisk forening* 66: 8-13.

Haugen, Arne Sigurd 1992: Harald Modalen i Soknedalen: – Det var feler i nesten hvert hus. *Spelemannsbladet* 51 (2): 7.

Høyendahl, Sten 2017: Ringerikinger viet i Christiania. Del 2: 1831-1835. *Hringariki* 2017 (1): 50-59.

Lagesen, A., 1935: Ringerikske slekter. Opplysninger om slekter og slektsgaarder. III. Slekter fra Norderhov hovedsogn.

Lurfaldet, Egil M. 2017: Edvard og Berthe Bakken. En utvandrer-historie. *Dalen vår. Medlemsblad for Soknedalen lokalhistorisk forening* 78: 4-11.

Lien, Ragnvald 2012: Halkinrudslekta på Nedre Evjua og Tangen i Lunder. *Hringariki* 2012 (2): 40-43.

Lien Ragnvald, 2013: Øvre Halkinrud og Tangen i Lunder på 1800- og 1900-tallet. *Hringariki* 2013 (1): 45-49.

Mørch, A., 1974: *Krødsherad - Gard og slekt*. Krødsherad kommune.

NG = Oluf Rygh et al.: *Norske Gaardnavne*. 1-18. Kristiania 1897-1924. Fællesregister ved A. Kjær. Oslo 1936.

Opsahl, O. K. 1960: *Oppegård*. 182 s. Utrykt.

Solberg, Thorleif 1980: Omkring skifter på Havik i Soknedalen. Elling Engebretsen Havik, forfedre og etterslekt. - *Ringerike* 1980: 31-34.

Sokna hornmusikk («Lerfaldmusikken»), 1933. Første rekke fra v.: Harald Modalen, Thorleif Schjervum, Einar K. Sandum, Martin Lerfaldet, Nils Gabrielsen, Ole Kristian Haukedalen, Karl Torsteinsen og Anders Haukedalen. Andre rekke fra v.: Anders Røsby, Anders Mehlum, Herman Mehlum, Kåre Hølen, Knut Lerfaldet, Jens Lerfaldet og Gunnar Nilsen. Foto: Buskerud Fylkesfotoarkiv.

Vedlegg

Matrikkelforarbeid 1723 (<https://media.digitalarkivet.no/view/39151/41?indexing=>)

No. 249 Leerfald een opsitter, selfeier. Skoug til brenne og gjerdefang. Leerjord.

Saaer: blandkorn 1 qt (kvart tønne), havre 3 qt. Avler 4 lass høy. 3 kuer, 3 sauer. Takst: 1 set(ting) = 2/5 lispund.

Informasjon om matrikkelgård 1838 (<http://www.rhd.uit.no/matrikkel/mtliste1838.aspx?knr=0613&nmnr=207>):

Nytt matrikkelnummer: 207. Gammelt matrikkelnummer: 256. Navn på gård: Leerfaldet (Leirfall).

Antall bruk registrert på matrikkelgården: 1

Løpenr.	Bruksnavn	Eiers navn	Skyld i Daler-Ort-Skilling	Gammel skyld
492	Leirfaldet	Jens Christensen	1-0-10	5/12 L£.

I matrikkelen for 1838 er gammelt nr. 256 gitt nytt nummer 207 og Leerfaldet (Leirfall) har løpenummer 492 med gammel skyld 5/12 lispund, ny skyld 1 daler og 10 skilling. Eier er nå første representant i dagens slekt, Jens Christensen.

Informasjon om matrikkelgård 1886 (<http://www.rhd.uit.no/matrikkel/mtliste.aspx?knr=0613&gnr=170>):

Gårdsnummer: 170. Gammelt matrikelnr: 207. Navn på gård: Leirfaldet

Antall bruk registrert på matrikkelgården: 2

Bruks-nr	Gammelt løpenr	Bruksnavn	Brukers navn	Skyld i Mark-Øre	Skyld i Daler-Ort-Skilling
1	492a	Leirfaldet	Tron Jensen	1-77	0-4-23
2	492b	Skov	O. C. Bjerke	0-23	0-0-11

Ufullstendig matrikkel 1950 (<http://www.dokpro.uio.no/cgi-bin/stad/matr50>)

Gårdsnummer 170 Leirfaldet i Norderhov

Bruksnr og -navn		Skyldmark	Hjemmelshaver
1	Lerfallet	1 mark 45 øre	Martin Lerfaldet
2	Skog	0 mark 25 øre	Wilhelm Blystad
3	Nordjordet	0 mark 16 øre	Halvor Hallinghaugen
4	Ånnestad	0 mark 02 øre	Anton og Ole Tangen
5	Sølvberg	0 mark 02 øre	Johan Olsen
6	Gullberg	0 mark 02 øre	Harald Solli
7	Sølvberg II	0 mark 06 øre	Johan Olsen
8	Gullberg II	0 mark 02 øre	Harald Solli

Folketelling 1865

Bruker: Tron Jensen Brukers yrke: Gaardbruger, Selvejer

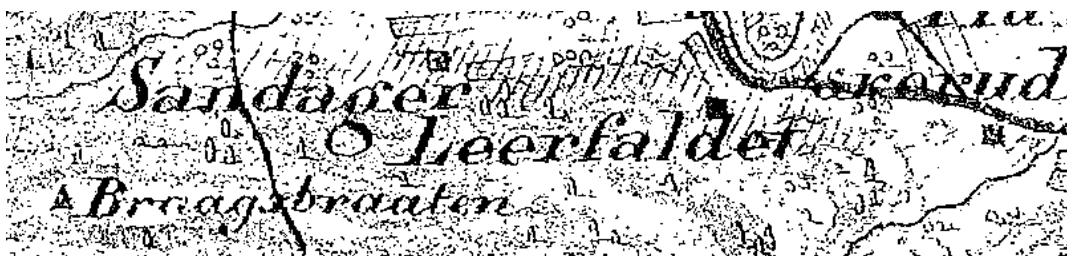
Utsæd: bygg ¼ tønne, blandkorn 1 tønne, havre 3¼ tønne, poteter 1½ tønne Husdyr: hest 1, kyr 3, får 4

Tron	Jensen	Husf	gift	44	m	Nordrehovs Prgj.
Berte	Knutsdatter	hans Kone	gift	35	k	Nordrehovs Prgj.
Knut	Tronsen	deres Søn	ugift	4	m	Nordrehovs Prgj.
Johan	Tronsen	deres Søn	ugift	1	m	Nordrehovs Prgj.
Rønnaug	Tronsdatter	deres Datter	ugift	16	k	Nordrehovs Prgj.
Ragnhild	Tronsdatter	deres Datter	ugift	13	k	Nordrehovs Prgj.
Inger	Tronsdatter	deres Datter	ugift	10	k	Nordrehovs Prgj.

Folketelling 1900

170 1 Lerfaldet

Hushaldnr	Førenamn	Etternamn	Kjønn	Busett	Fam. stilling	Sivilstand	Yrke	Fødd år	Fødestad
1	Johan	Lerfaldet	m	b	Hf	g	Gaardbruger S	1865	T
	Birgit	Lerfaldet	k	b	Hm	g	Gaardmandskone	1850	Hallingdal Bu
	Martin	Johansen	m	b	S	ug	søn	1893	T
	Berthe	Lerfaldet	k	b	moder	e	livørsenke	1831	T
1	Ole	Lerfaldet	m	b	EL	ug	arbeider, tømmerkjør.	1872	T

Om slektshistorie

Når ein arbeider med slekta si, startar ein gjerne med seg sjølv, og stig så bakover generasjon for generasjon: To foreldre, fire besteforeldre, åtte oldeforeldre, seksten tippoldeforeldre osv. Treet greinar seg stendig snøggare ut, og ein skal ikkje mange ættledene av garde før ein har ei lita «befolkning» i kartoteket sitt. Men om ein no freistar å analysa denne slekta som om ho verkeleg var ei befolkning, ville ein på alle felt få meir «positive» resultat enn det ein kjenner frå norsk befolkningshistorie, med lågare mortalitet og høgare nuptialitet og fertilitet. Men det er ingen grunn til byrgskap: Saka er at eins forfedrar alltid og per definisjon er atypiske. Dei levde opp, dei gifta seg, og dei fekk born som levde opp i sin tur. Når ein kjem eit stykke bakover på 1800-talet, var det kanskje mindre enn halvparten av dei fødde som var så heldige i livet. Kort sagt: Når ein går bakover i tid og lagar ei såkalla *anetavle*, vert korkje personane eller familiane representative. Om ein derimot lagar

ei *stamtavle* som kartlegg alle som ættar frå ein person (eit ektepar) langt tilbake, vil ein alt frå første generasjonen ha von om å registrera menneskelagnader som var typiske for samtida.

No er det ofte slik at slektsinteressa grip om seg etter kvart. Frå anetavla byrjar ein å arbeida seg utover til sidene. Ein granskar etterkomarane til fjerne forfedrar, og kjem då nettopp i gang med ulike slags stamtavler. Flyttar ein seg no att og fram i eit spenn på 2-300 år, kan ein snøgt koma i kontakt med det meste av ei lokalbefolkning. Er slekta vesentleg knytt til eitt prestegjeld, kan det derfor vera ein tanke å utføra full familierekonstitusjon for området. Då tok ein alt i *ein* stor og systematisk operasjon, og kunne spara seg leitinga om og om igjen i dei same kjeldene. Endå meir aktuell er sjølvsgatt familierekonstitusjonen dersom det ikkje finst prenta ættesoger for området, og ein kunne ha hug til å gi andre ei handsrekning med slektsopplysningar. Etterspurnaden er visseleg stor!

Ståle Dyrvik: *Historisk demografi*
Universitetsforlaget (1983).
Utdrag, s. 199-200.

Bitre minner

Våren 1913 var jeg på Mo som tømmerlærling da hovedbygningen ble ombygd. Oppe på loftet lå en mengde papirer, beskrevet med sirlige gotiske bokstaver. Det var full en kiste, en rund stokkekiste trukket med elglær, så vidt jeg husker - jeg har selv en lignende. Det var bunker og løse blad, manuskripter og skisser fra dikterbispens hånd. En god del av dette, et helt kjerrelass, ble kjørt ned på åkeren på vestsiden av husene og brent.

Men samtidig brente også denne handling seg fast i både sinn og minne hos meg. Den gang, for en ung fattiggutt, var det fåfengt å forsøke å redde noe. Derfor, berg alt som berges kan nå, hver eneste beskrevet papirbit! Den kan kanskje gjemme en tanke fra en fortid, som i dag, i en oppjaget og egoistisk tid, er oss fremmed.

Peter Lyse
Moe-minne, utgitt til bygdestevnet
13. august 1950 på Mo i Steinsfjordingen

Om å være ung i 1850-årene

Gulbrand Johnsen ble født i 1836 på Nedre Skøyen i Haug, der hans far, John Hansen (1796-1883), noen år tidligere hadde kjøpt en part i gården. Etter noen år ute i arbeidslivet ble den unge mannen tilsatt som lærer. I 1926, da han var 90 år gammel, begynte han å skrive sine erindringer. Vi har fått tillatelse til å trykke disse, som går over to numre av bladet.

Det konstateres raskt at det ikke er noen alderdomsvekkt person som skriver - den alderende hedersmann har fortsatt en utmerket humormøse. Skriften er en blanding av gammel og ny ortografi, og for en lærer fra landsbygda var det nok vanskelig på denne tiden å være konsekvent. Vi ser at moderne språkformer, dialekt og kansellistil hele tiden går om hverandre. Om han virker aldri så åndsfrisk, er han selvsagt ikke upåvirket av sin høye alder.

Han skriver om sin konfirmasjon i 1851 at han var *ligesom en Hedning overfor Prosten*, da han bare hadde gått på en fattig omgangsskole. Ifølge kirkeboken hadde han bare temmelig gode kunnskaper i kristendomskunnskap og flid, noe den strenge prost Johan Lyder Brun ikke var ubetinget fornøyd med.

Mest interessant er kanskje Gulbrands beskrivelse av landbruket i distriktet, og ikke minst hvordan det var for en ung gutt å delta i dette midt på 1800-tallet. Vi skjønner raskt at dette ikke var noen dans på roser. Etter hvert begynner han på skole hos klokker Helge Helgesen på Berger. Skolen er fri, men han må forplikte seg til å være lærer i Norderhov prestegjeld i minst syv år.

Hvordan det går videre med ham, kan vi lese om i neste nummer av bladet. Den som kikker i den eldste byhistorien (*Hønefoss* fra 1915), vil likevel se at han i 1860 ble ansatt som tredje-lærer ved Hønefoss folkeskole, og attesten var da også virkelig noe å slå i bordet med: *en usædvanlig samvittighedsfuld og i alle Maader særdeles hæderlig Lærer med et beskedent og sjælden takkeligt Væsen*.

Gulbrand Skøien i 1910. Utsnitt av familiefoto.
Buskerud Fylkesfotoarkiv.

Ifølge *Ringerike by og bygdeleksikon* ble Gulbrand Skøiens plass i 1923 satt som navn på den lille plassen hvor Elvegata og Per Sivles vei møtes, i dag den nordlige enden av Elvegata. Navnet kan ikke sees registrert på noe kart over byen. Ellers forekommer det oppgitte årstallet noe tvilsomt, ettersom Gulbrand fortsatt da var i live.

S. H.

Kent Ivar Skoien emigrerte til Canada i 1991, og bor i dag i Alberta. Han har kopiert Gulbrands erindringer, innad i familien kalt «Onkel Gulbrand-boka». Avskriften i bladet er gjort med bakgrunn i kopien. Originalen eies av et annet familiemedlem.

”Godt Mot og lyst Humør!” DEL 1

Mine Forældre hedte John Hansen, han var født paa en liden Gaarddel Roterud. Ved 8 aars alderen maatte han (og rimeligvis ogsaa de andre af Barna) udav Reden, da Mora blev Enke og i små Kaar. Far kom til nordre Vestern hvor han lærte Økonomi.

av Gulbrand Johnsen Skøien

Vestern beboedis da af Samul og Inger, Børnløse Folk. Jeg kan ikke huske Samuel, men Inger levede i mangfoldige Aar helt til jeg var 20 Aar. Samuel var fra Øren i Haug.

Da han var konfirmeret gav han sig i Lære hos Knut Støa, som var Snedker og Tømmermand. Disse to Fag lærte han saavidt at han fortsatte dermed senere i Livet.

Far var en modig Maur, som ikke frygtet for Armod eller Udkomme, gik straks hen og giftet sig med en Pige ved Navn Randi. Hun var (tror jeg) fra et sted opved Gaarden Mo i Jevnaker som hedte Klæggrud. Hun var Søster til Steffen, som var gift med Gunhild Vestern, Søster af Christoffer Vestern.

Det blev straks Spørgsmaal efter Hus og Hem. Saa kjøbte han, af Skøiens 2 Gaard(e) 1/5 Del af hver og herpaa fik han opført Huse. Randi fødte ham 2 Barn, hvoraf den ene døde. Moderen døde vist ogsaa strax efter.

Straks derpaa giftet han sig med en Pige Ingrid Olsdatter Strand. Fra Strand i Soknedalen. Hun er min Mor. Hun fødte ham 4 Barn Ole, Randi, Gulbrand og Johan. Jeg er altsaa N° 3, men N° 1 i at være slem, og opfindsom i Spillupmageri, og som Løn herfor trakterte ”Mester Erik” mei tit og ofte, og som jeg siden blev ham meget taknemmelig for, og hvorfor vi

Samuel Jensen Vestern (1761-1836) fra Auren, gift med **Inger Larsdatter** (død ca 1856) fra Nordre Vestern, overtok Nordre Vestern 1792, ingen barn.

Steffen Hansen Vestern (1799-1841) fra plassen Kleggerud u. Mo i Jevnaker, bror av Randi Skøien, gift med **Gunhild Gundersdatter** fra Sørum i Hole, arvet Nordre Vestern 1836 etter hennes slektning Inger Larsdatter, ingen barn.

Christoffer Gundersen Vestern (1792-1880) fra Sørum i Hole, bror av Gunhild Gundersdatter på Nordre Vestern, gift med Mari Iversdatter Gundersby, overtok Søndre Vestern rundt 1815, to sønner: **Gulbrand Vestern** (f. 1832) som overtok gården i 1851, og **Iver Vestern** (f. 1836), som fra 1864 drev den videre fram til sin død i 1875.

Lærer Helge Buttingsrud.

blev gode Venner, og da vi endelig skulde skilles, vilde han ikke flytte længre end til over Døren og der laa han, tro til han tørket hen.

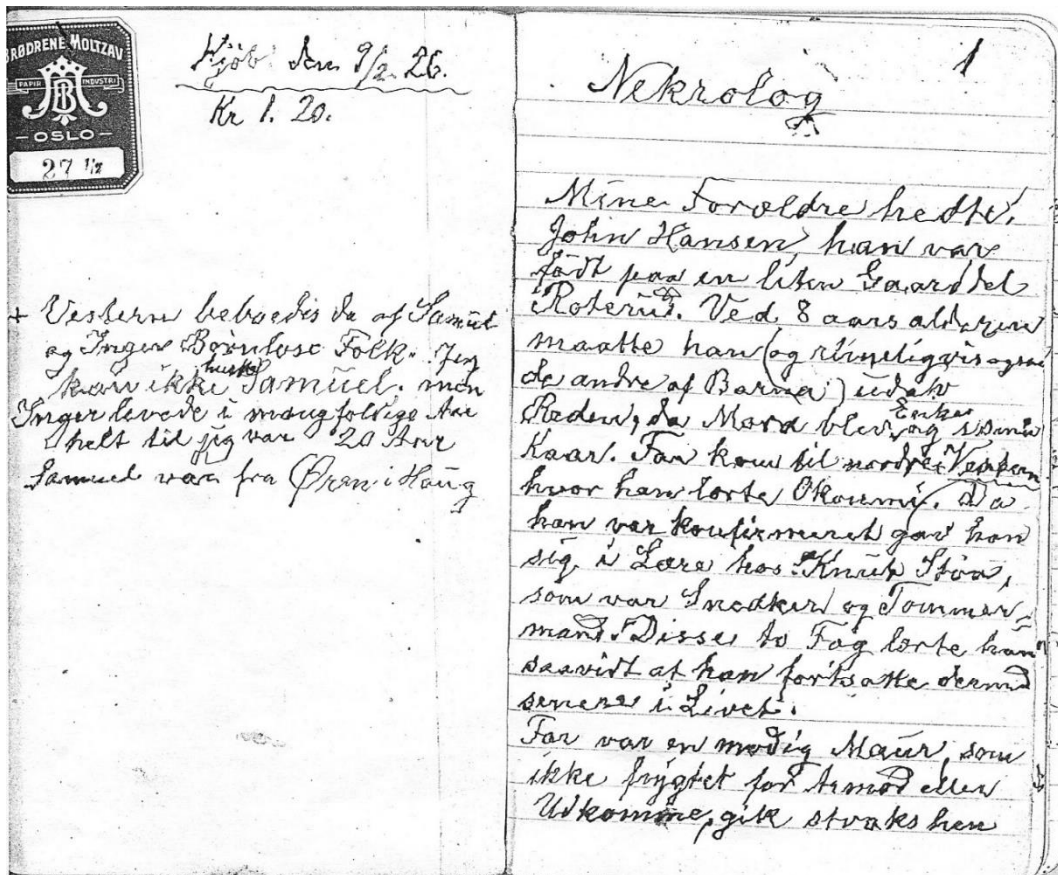
Vi havde Omgang Skole, paa efternæ(v)nte Gaarde: 2 Vesterngaarde, 3 Kragstadgaarde, 2 Trøttilsrud gr, 3 Skøiengr, Tilsammen aarlig 7 Uker. Denne lille Kreds var lagt sammen med Ulleraal og udgjorde een Skolekreds eller Distrikt.

Saa var Tiden kommet at jeg, Gulbrand for førstegang skulle møte frem paa Skolen. Det var hos Nils Eriksen nedre Skøien. Helge Buttingsrud var min Lærer i hele min Skolealder.

Jeg var som et Lam, i en Ulveflok, alle skulde da hilse og hærde og lære mig forskjell paa Ondt og Godt. Det første lærte jeg ved at Alle i hemmelighed begyndte at nappe mei dels i Klæderne og dels i Haaret. Godt jeg var ikke forkjælet hjemmefra, men dette syntes jeg gik forvidt, og skulde prøve at gjengjelde alle som nappet, herved opstod det Larm og spetakkel borti Ovnskroken, men da kan du tro Her Buttingsrud vakne op, og ropte er ikke du stille du Nymær(?)ing (saa døln vige sig) ska inte je strax ta a dei dissa Hytteskjikka san! bange blev jeg, men samtidig ogsaa glad, for nu var jeg da dennegang fri for helle Indianerflokken.

Nils Eriksen Skøien (1814-1866), arvet Nedre Skøyen i 1850-årene etter sin mor, gift med Johanne Nilsdatter.

Helge Trondsen Buttingsrud (1810-1892), fra Buttingsrud i Ådalen, lærer ved Ulleraal skole og senere i Hønefoss, gift med Anne Larsdatter Gjermundbu, overtok Krakstad 1846, en sønn Gabriel (f. 1851) som etterfulgte ham på Krakstad.

Første side i Gulbrands erindringer. Han har først brukt overskriften *Nekrolog*, men har vel etter hvert endret mening om hva han ville skrive.

Jeg kunde nogenlunde læse lidt i ABC med den store "A" i som de havde lært en enfoldig Stømper at den hette "Narve Lausjinger", hans Lærer hette saa.

Fra Skøien flyttet Skolen til nordre Vestern, og jeg fulgte med som Nissen. Her vilde ogsaa Skjæbnen skikke det saa, at Læreren og jeg skulde komme paa en rigtig intim Fot med hinanden. Her fik jeg en god Kammerat: Iver Vestern, af samme Alder og Kalliber og vi blev straks fortrolige Venner. Men saa hente det en Aften de holdt Bøn, Iver og jeg var ligesom utenfor dette, at Iver fant paa at vi skulle krabbe under Bordet og dragas. Dette syntes jeg var et altfor dristig Vaavestykke, men Iver gav sig ikke, vi maatte under Bordet.

Iver vilde gjerne stamme lit paa Ordene, og da vi skulde ta Tak, sa Iver: "Du, du-du ska inte ta saa, san". Det sidste Ord blev udtalt noget høit, at "Mestern" hørte det og han slutte op mit i Sangen og fik strax Kjempene paa Dør - Vi stakkes Kroker gik ute og vente paa vor Dom. Huf, Aa den sku je mene vi fik da Tiden kom. Den anden Morgen var vi saavit til os komne at vi aarke møte op igjen.

Nu er Skolen slut for dennegang og jeg maa Daghyre hjemme igjen og blir vel deilig da jeg har faat en ny Kammerat et Søskenbarn af mei, en Pige ved Navn Gunhild, Bestemmelsen er at hun sk(a)l være Tjenestepige. Hun og jeg var gode Venner i Førstningen, men desværre, det varet ikke længe.

Mine Galskapstreker kom snart til Utbrud, dog var det ikke ondt ment med det første, men da jeg heftet hende bort i Arbeide, maatte hun beklage sig at jeg heftet hende fra Arbeide. Jeg kunde egentlig ikke sige at hun sladdret paa mei, men da mine Overornede skjendte for dette, optog jeg det feilagtig og i en ond mening og strax var inden i mei Krigen erklæret. Jeg blev helt op fuld af onde Planer, hvoledes jeg skulle faa gjordt hende Fortred. Til mer Juling og Bank jeg fik, desto mere ondt fandt jeg paa forat hævne mei igjen paa hende. Hvorlænge hun holdt ud i Tjenesten husker jeg ikke, men hun maatte reise og glad kunde hun være som kom fra denne daglige Krigsti(l)stand. Stakkels Søskendebarn hvor ondt du lei for min skyld, og ikke bare du men naar jeg tænker paa Mor som stod imellem for alt dette onde Spektakkel, og

som jeg var Aarsak til, da blir min Samvittighet noksaa urolig. Men gjordt Gjerning staar ikke til at ændres. Et Onde til for mig, at jeg ikke bad hende om Tilgivelse. Jeg var skamfuld vær gang jeg saa og talte med hende, men ingen af os næv(n)te no om hvor onskapsfuld jeg havde været.

Nu begynder en ny Akt

Min Søster Randi, 1½ Aar ældre end jeg, maa nu i 10 Aarsalder optage Pladsen efter Gunhild. Stakkels Mor. Det blir hun som faar undgjelde, men saa maa vel jeg bli snillere (tru dæ?). Da maatte jeg vist fødes paa ny. Det vil vist straks vise sig at den onde Lyst i mit Hjerte, havde Overmagten. Jeg husker at Randi naar hun skulde koke Poteter, saa paste jeg paa naar jeg trode de var kokte, at stjæle Poteter fra hende, men hun var ikke god at lure, men naar je kunde ane et Øieblik, at hun kunde vende Øiene fra Gryta, kjørte je Armen opi Gryta, fik fat paa en Potet og la paa sprang, og hun efter med AUSA, men en oplagt Tyv er rap paa Foten kan du tro.

Far og Mor var flinke strævsomme Folk begge to, ja kanske Makeløse forat skaffe os det Fornødne baade med Klær og Mad, Stakkels Mor! Naar jeg sammenligner hende med Nutidens Kvinder, saa skjønner jeg jo at hun sleit over Evner og Kræfter, og atpaa til lei hun mange Gange stor Fortræd af Far for min skyld. For den Snakafebern som sat i mig var Aarsag til megen Fortræd og Ufred i Huset og det gjør mei hjertelig ondt naar jeg tænker derpaa. Et Gode var at ingen af mine Søsken var saa plaget af den onde Kaliber som jeg.

... til vi ser Dagen. Da maa vi til Op(m)untring, faat en god Dram.

Du Julekvæld

Mor har sit færdig: 2 Slags Flatbrød Ertebrød og Møljubrød, saa 3 slags Ovnsbrød: Vørterkake, fint Ovnsbrød og grovt, saa ser jeg i Peisen en Griseribbe og en Faareribbe hængende i hver sin Snor svingende sig foran en opreist Stokild. Altsamen god Mad til Julekvælden, men først maa vi have læst og syngt, no af det som hørte Juleaften til. Nu er Mor kommet ind fra Fjøset og Bordet dækket og vi blir buden Versaagod til Bords, hvilket jeg har ventet længe paa. Aa, hvor frydefulde, Far og Mor ser ut til, over at ha tilveibragt al den Overflod af gode Saker forat

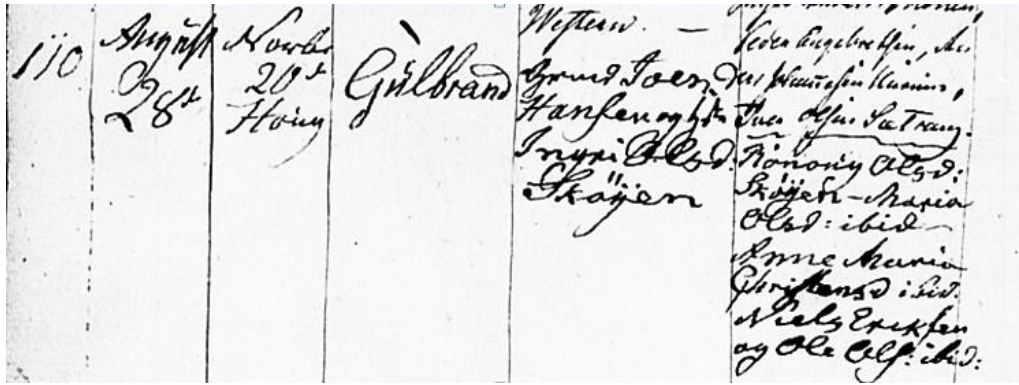
Far var naaksaa opfindsom til at finde paa noget, saa vi var sjelden ledige, om Vintern især før Jul maatte vi op og utpaa Loven og træske, det var ikke aa gaa a sta å skue paa Koppen da for at faa Lys. Neitak, vi maatte nok forsyne os med Tyristikker, som vi lagde paa en Stenhælle og tænte Varme i og saa til at var da 3 af os: Far, Ola og jeg. Jeg var igrunden umyndig enda, men maatte dog være med, jeg skulde gaa føre og slaa af Toppen paa Banna, saa kom Beite efter og gjorde det bedre, holdt jeg ikke Takt, saa slog de til Sliren min saa Slagvorn slog til mei paa Albuen. Uf aa vont det gjorde! Men aa bære sig ilde, aa nei tak sand. Saa maa det huskes paa at vi var fastende og fik ikke Mat før Mor kom indfra Fjøset og havde melket, da var jeg alvorlig sulten og Maten smagte godt, og je beit i Klubben, som en sulten Skrub. Lyse Dagen var je alene paa Loven, og det var jeg glad for - da raadet jeg mei selv men da maa je tilstaa at je frøs ulykkelig især paa Beina, turde ikke gaa ind og varme mei, naar Far var hjemme. Jeg maatte lure mei nedi Fjøset, for der var det godt og varmt, saa måtte jeg holde Utkjik derfra, om Far skulde komme ut og se om var paa Post og om jeg bestilte no, men da var jeg ikke sen om at komme paa Loven igjen.

Naar Dagen var endt ute skulde jeg spikke Stikker, saa di var i Orden til je skulde staa og lyse om Kvelden. Far og Ola tog sig en Lur i Skræddertimen kaldet. Naar den var forbi, var det ikke længe før det ropte: Lyepaa. Da havde jeg at opstille mei mellem to Hovebænker med mine Stikker og under kommander Ordet: Givagt - Nu er Kvælsmoraa begyndt!

Her mangler to sider.

glæde sine kjære Børn. Om Far, undertiden var lit hastig og sint, saa var han i sit indre en samvittighedsfuld og prægtig Forsørger.

Du Julekvæld Du er storartet og høitidig, og min største Glæde var i god Mat, men naa er jeg bange for at Gulbrand spiser formeget. Ja jeg er bange for det selv, for jeg syns ikke Maten smaker saa godt som da vi begyndte. Nu har jeg spist af alleslag Grøt, 2 slags Steik, og 2 Slags Pølse. Saa gik vi til Far og Mor og takke pent for Maten. Nu skulde vi til Slutning syngte og læse lit, saa kunde vi lægge os. Men nu begynte Maven at føle sig ilde tilmode over alt jeg hadde puttet i den, og jeg fik en urolig Nat. Aa jeg angret at jeg hadde været saa sluk!

Gudbrands dåp i 1836.

Juldagsmorgen, skulde Ola agere Vert, og skjenke os Juledram paa Sengen. Far måtte da rimeligvis skjenkes først, og han i stor Høit(id)elighed løfter sit Glas og ønsker os alle en glædelig Jul! I vort Indre tænkte vi: Det var snilt sakt af ham, men ingen sa no, Men Drammen gjorde godt i en overfyldt mave. Saa op og vaske og pynte os, naar det var gjort, skulde vi spise Frukaast af de 2 fine sorter Brød, Vørterkake og fint Brød. Aa hvor jeg frydet mei.

Spist har vi, og nu er vi færdige til at gaa til Kirken, og den er bestandig overfyldt Juledag enten Brock eller Bruun prekte.

Mens vi var i Kirken har Mor kogt Julekaal, tat Fettet og lavet Mølju, som nu staar færdig og frister, og jeg aarke ikke bare mei - jeg maa ha Mølju, og en Dram. Husk paa det er Julen nu.

Nu har vi en liten Pause, saa gaar vi paa selve Middan, med freidigt Mot. Spiller ikke Gulbrand og Maven fallit nu straks, skulde det være rart. Sandt, jeg var ikke rigtig bra, men jeg søgte at skjule det. Ja, ja! Mat og Drikke helt til over Nytaar, men da begyndte Ola paa Akort eller Laje at fabrikere Kommoder til Kristiania Marked, som begyndte den 2^{den} Februar. 3 Kommoder i Uka, det var for de flinkeste. Hønefos var liksom Komodfabrikken i de Dage.

Las for Las drog afsted med Komoder og hver Eiermand fik anvist sin Torveplads, paa den maatte de nøiagtig holde sig i 3 Dage. De som ikke havde solgt væk de maatte enten faa sæt dem ind til non, eller drog de til en anden Marked. Kristiania, Drammen og Kongsberg Marked var efter hverandre i den Tid. De havde

en 12 a 14 stk og heldig var de naar de kunde naa op til 14 Kr. for 1 Komod.

Ansvarlig for et solid Gaardsbrug

Nu fra Nytaar til Marked, har jeg som oftest været med Ola og hjulpet ham paa Værstet, og da har jeg ikke grund til at klage. Men nu her efter i Vinter, nu maa jeg høre mei om. Vi har alt træske op hjemme, Nødsarbeide var at sitte og pluke Filler. Dette kan ikke rigtig tilfredsstillende mei. Ærbødigst andrager jeg Tollef Baken, om at faa bli med ham og træske, Andragendet blev indvilget! - og glad blev jeg, for Tollef var en ualmindelig liten snil troværdig Mand, som jeg trode jeg skulde komme godt overens med, men han var en meget staselig Fyr, især paa Beina, han havde nemlig gjort sig rigtig svære tykke brede Ladder at ha paa Beina, for det har altid været stort og grovt at være Breibeint. Chafen og Disponenten syntes jeg burde ligne hinanden, ogsaa gjorde jeg mei lignde Beintøi. Med dette Beintøi gik vi ovenpaa Sneen uten at traad igjennem, og Folk forundrede seig over aa det var for slags Dyr, som havde spasert der.

Vi begyndte at træske og banke alt vi aarke, og velstaaende havde vi blit hadde Vinteren varet længe - for vi tjente jo helt(o)p til 2 Liter Blandkorn hver om Dagen. De gjorde ingenting fra eller til, Vi var like "Breibeinte" Vi!

Nu er vi færdig med Vinteren saa tar vi ut Sautallen og kjører den og Hestegjødsele udt paa den Aaker vi ha Poteter paa, og graver dem sammens, denne bliver god og varm, blir den saa varm at den begynder at brænde, graver den om saa blir passe varm naar Potetne skal sættes, Bedre Potetgjødning kan ikke faas og den giver mange Fold Poteter.

Naar Vaaraanen er tillagt, drager Far og Ola ut paa Arbeidsfortjeneste og Vi, Mor, Randi, Johan og je, skal være ansvarlig for et solid Gaardsbrug. For det første skal je kjøre pent og

Peter Fredrik Broch (1814-1894), født i Norderhov, residerende kapellan 1850-1870 i Norderhov.

Johan Lyder Brun (1802-1865), født i Bergen, prost, sogneprest 1848-1862 i Norderhov.

godt Ruglandet. Naar de(t) er gjordt, saa skal jeg faa Hesten indpaa Skogen, der rusler den om til han finder di Stæder han liker sig bedst. Kuene og Sauene har allere draget til Hallingdal for Sommeren. Nu er det ganske stilt Hemme, bare igjen Agronomerne.

Vi maa først vælge en Formand og alle var vi straks enige at vælge ”Mor” til Formand. Jeg havde helst ønsket at raade mei selv, ikke været under no Formands(k)ap, men det havde vel blevet en Ugreie, at enhver skulde ha raad sig selv om je tænkte: at sluntre mei unav paa en lur Maate.

Nu begynder Mor at greie Brasne. Du faar bli med du Gub, nedi Trøttelsrud Havna og rispe Oreløv, hvis vi tænkte at ha 3 Kuer om Vintern maatte hun ha fuld pakke Under loven med Rispeløv om høsten. Vi drog afsted, hun med ---kurv og jeg med Sæk, som jeg skulde rispe i. I dette, som alt mit Arbeide. Jeg reiv ikke Skorpa av Grauten, men huf aa sulten jeg blei, men vi maatte ha Risper saa my vi aarke bære med os. Tung var Bøla og sultne var vi saa Veien ble temelig lang, God Midda vel? Randi har kocht Velling og skvet opi surost og den smagte godt, sulten Mave gjør en flink Kokke! Ettermat, hvad det var, husker je ikke. Saa en liten Pause, saa afsted at rispe. Uf, Fingerne bliver saare aa saa maa vi sy os Smokker og ha paa Fingrene.

Dagen er lang i Løvsbogen, men endelig er Solen tet nede ved Aasen og vi hjemover med Lauvbølene vore - og da er sandelig Gulb i forspidsen da det bær paa hemveien, sulten er jeg og det skal smake godt at faa Sild, Brød og Velling, Aa du Randi, du er en flink Kaakke.

Mor, I Morgen maa je paa Skolen, den er paa Trøttilsrud. Ja, du faar vel dæ da! sa Mor. Saa var det en Aften, Mestern bad mig springe til ”Rua efter hans Gaafrak”, dette Navn havde jeg aldrig hørt før, og je syntes han sa ”Jaakrak”, og en del Lapper til at reparere sine Klær med. Jeg afgaarde det forteste je kunde. Har je ikke gaat April før, saa blev jeg da virkelig Aprilnar den gang, Jeg kom til Rua og hilste fra Buttingsrud, at faa Jaakrakken hans, hvortil de svarde, at han ingen Jaakrak hadde der. Og de forundrede sig over hvorledes dette hang sammen, og da jeg bad om Lapper til Lapning af Klær, Blev det samme svar at ingen kjendte til at han hadde no saadant i Rua. De raadet mei til at gaa til Hønen at spørre efter Lapper, men det samme svar fik jeg ogsaa der. Jeg gik da tilbake som en skamfull Pige. Jeg var saa heldig at møde ham paa Veien til Hønefos og jammen blev han noget

slagen da han fik høre om min Udførelse af mit Erinde. Jeg havde ventet at han skulde tat mei og banket mei alvorlig op, men nei, jeg slap heldig fra det dengang, men godt var det at jeg ikke fik non Jaakrak, jeg havde formodentlig kommet til at slidt mei fordærvet paa den.

Nu maa Undermagta til Pote(t)akern da Ugræsset växer over Potegræset, varmt er det og derfor trækker vi af os, saa vi stod igjen i Linedet, Da kan de tro vi arbeidet rigtig flittig alle 3. Vi gravde og luke med engang, siden hyppe vi, saa nu er de fine og pene, og nu har vi Formodning om faa fuld Bingen af Poteter, som vi almindelig havde.

Denne Optegnelse er omtrent gjeldende for flere Sommere fremover for os Ungerne, men Mor stakkar, hun faar Paalæg af mere Arbeide, uden nogen Godtgjørelse.

Folk fik Samvitigheds bebred over at drive Kjørene den lange Vei til Hallingdal paa Indmaten, saa maatte de se sig om efter andre Hjelpemidler til Kuene om Sommeren. Nu hadde Trøttilsrud og Skøien Sæterret indpaa Krok-skogen paa en Sæter som hetter ”Steinbu”. Men det er bare Trøttilsrud som har Hus der. Da de ikke ligger der selv, leier de Sæteren bort til Fremmede, som tar modt Kreature af Fremmede for Betalig.

Nu blev vi enig med Eier og Leier om Røgt og stæl at Vi skulde ha det som hver ko kaste af sig i Budrot i Sætermaanen. Saa maatte Mor hver 14de Dag tage Kløvsalen paa at drage derind og omgjøre Bumelken til Bumat: Smør, Ost og Mysusmør. Forat kunde greie dette paa en Dag maatte hun gaa hjemmefra ved 2 Tiden om Natten, da det antagelig er 1½ Mils Vei fra Skøien og derind. Naar hun kom til Ringkold-sæteren drog hun af sig paa Beina og gik Barbeint, beint indover Myrene til Steinbu - kommen der, trængte hun vel høilig at hvile, men Nei - det var at begynde med det samme forat bli færdig og begi sig paa hjemveien forat glæde os som gik og speidet alles t(id?) forat se om hun kom, og de maa tro vi blev glade naar det skede. Stakkels Mor hvor hun sleit, men jeg hørte aldrig at hun bar seg ilde eller klaged. Som foran bemærket gik det til saa længe vi hadde Kuene paa Steinbu.

Far drog ofte frem og tilbake den gamle Byvein og blev noksaa godt kjendt paa et Hvilsted som hedde Langbro ved den gamle Vei over Krokskogen, der skulde det være bedre Havner end paa Steinbu. De blev da forligte saaledes: at betale for hver Ku mot at vi skulde faa Budraat-

ten som faldt. Men den fæle og lange Vei? Om- trent 3 Mil fra Skøien og til Langebro og paa denne Vei har vi den forfærdelige Krokkleven. Nu havde Far tillavet en liten Kjerre. Hvem skulde nu have den Ære og trække denne Kjære den fæle Vei, jo den faldt paa Ola og Mor. Stak- kels Mor! Det falder over mig som ”Marerit” naar jeg tænker paa hvorledes hun maatte være paa færde baade seint og tidlig, fordi hun havde været med og bragt os til Verden. Aa gid jeg havde været en snild Gutt enda, men desværre! Gud, Du barmhjertige Gud, tilgive mei!

Mor og Ola og lille Dragkjerra holdt udt den- na Sommern ogsaa. for Mor er ligesom uslitelig, hun. Jeg tror det var bare den ene Sommer vi havde Kuene paa Langebro.

En sørgelig Afære hente mei en Aften: Min Ha(l)vbror Hans og jeg rusle ute. Vi maatte vel havt no spelopper for os, saa fant Hans paa at han skulde ta ”Kilekula” og kaste over Laave- take, men saa skulde jeg stille mei saan, at kunde se den foer over Taket og hvor den faldt ned. Dette skulde jo forestille en Styrkeprøve kan je tænke, jeg var vel ca 10 Aar, som je staa der og stirrer, veit je intet af før jeg faar Kula like i Hovede, saa je seig ende ned og liggende bevistløs. Da jeg vaagnet til Liv igjen laa jeg bakenfor Laaven, han havde faat drat mei dit, og han sadt ved min Side meget forskrækket, som man kan tænke. Jeg var som en Tomsing hele Aften. Da det blev mørkt søgte jeg at strame mei op og kræk ind og fik lagt mei, aa je tror neppe non fik vite om Sørgeligheten den Aften.

5 Aar senere hente mei en lignende Be- givenhed som jeg vil ta med her fordi de er i nøie Slægtskab med hinanden. Skomaker Lars Haug- stua var hos os og forsynte os paa Beina med Skotøi, han hadde en Læregut ”Ole Kjernet” (Baankjen) eller Ole Indgjerdingen. Han og je var Læsekammerater, en goslig Gut. Denne Be- givenhed som her skal fortællendes hente en Efter- middag. Vi trættes utepaarn, Vi gauv ihop forat styre tænkte je, men han Ole var mjuk som en Reim og reint en Mester i og drarks, og viste ikke Ordet af før vi klas i Bakken begge to, men med mei gik det rigtig ilde for jeg laa bevistløs igjen paa Bakken, som en Død.

Je tror vi var bare vi to før det første, og da je vogne til Live igjen var je drat ind i Vedskuret og omringet af mine Søkende. Gud være tak, at jeg ikke blev en Tomsing efter en saadan Med- fart. Hukommelsen er muligen blit noget svæk- ket.

Nu kommer en sørgelig Begivenhed!

Aaret 1848 var et trængsels Aar: Det var Krig mellem Preusen og Danmark, paa Grund af Krigen fik vi ingen Kornindførsel fra Danmark og da vidste De som havde no at sælge at skruer op Prisen, 10 Spd: 40 kr pr Tønde Korn. De som havde Beholdninger, begyndte at gjøre Auktio- ner mest for den høie Kornpris. Paa Nærstad holtes en saadan Auktion og Far mødte op, fik Tilslag paa en 2 a 3 Tønder, dette blev anbragt paa Bastuen for at tørres til Malning, men tænk! Da Far og jeg kom forat stryke Kornet af Ba- stuen, saa var alt Kornet bortstjaalet om Natten. Det gjorde mei i Almindelighed hverken fra eller til om det gik Far lidt imod i det daglige, men dette virket noksaa stærkt paa mei, da jeg saag Far tørke Taarer!

Ja dette var en haard Tørn for os alle.

Som Barn maatte vi ha lit Moro!

Ja om Helgedane saa og da var Samlingspunkne enten paa Kragstad eller Sætrang hos Iver Olsen Gjæstgiver. Det hadde vist været Gjæstgiveri, der engang. Han hadde en Datter som hed Mathea, og en Tjenepige som hed Jørgine Ons- aker, han (*hennes far!*) bodde paa Kr(a)gstad og hadde været Fanejunker. Disse nævnte to Piger var ualmindelige flinke til at synge. Vi moret os ute til det blev mørkt, men da stormet vi ind, forat faa Plads paa Ovnsbænken, til Konserten begyndte, da sat vi stille og lyttet, saan sat vi til langt paa Kvæld, saa vi knapt turde gaa hjem, baade for Mørkets skyld og for Overhaling, naar vi kom Hjem.

Skam at jeg ikke husker non af alle disse deilige Viser. Bare første Linne af 2. Den første, ”Jeg er en liden fattig Dreng”, Den anden, ”Jeg fandt mei en Hyrdine i Lunden hvor hun sad”. Det andet Sted vi hadde Tilhold med Moro var Kragstad, her var en stor 2 Etagebygning med 3 Familier, og Barn hadde alle, naar da vi kom til, blev det en liden Drift af Barn. Hovedeieren

Iver Olsen Setrang (1799-1880), gårdbruker på halve Søndre Setrang, gift tre ganger, med tjeneste- jenta Kirsti Sørensdatter hadde han sitt eneste barn, datteren **Inger Mathea Setrang** (f. 1836), gift med sin fetter Ole Christoffersen Setrang (1833-1920) som overtok gården.

Anne Jørgine Gulbrandsdatter Onsaker (f. 1832 i Hole), datter av fanejunker Gulbrand Olsen Onsager på Bjørke i Hole, som i 1840 kjøpte en part i Krag- stad.

her var en Enke efter Anders Organist ved Navn: "Ellebreka", hun hadde stor Stue som vi fikk husere i som vi vilde, og der blev alvorlig Leven, Ja hun maatte som oftest rømme Huset selv.

Ellebekka hadde 5 Barn: Anna, Maren, Anders, Erik og Andreas. Anders den bekjendte Malermester A. Ruud, Erik gikk Underoffiser Skolen og kaldte sig Kragstad, han og jeg kom bedst overens da vi var like i Spilopper, var no saant hendt, saa var det Erik hennes "Brekka" og Gubbrand has John, som hadde gjort det.

Jeg husker jeg kom der ned en Hverdag, "Mora" var borte, saa haaldt Anders paa at koke Graut, saa blev Erik og jeg enige at vi skulde, naar Grauten var færdig, tage Grautgryta og Melken og flyve afsted med og spise op hver- enest Grand.

Anders var taager af sig, han fikk --llerigran, Stakkels Gut, men de syntes vi inte dengang.

Anders Organist var Søn af en Erik Orgganist, Begge var Organister og var fra Ruud på Hadeland. Begge to var meget musikalske, og dannet straks Hovedmusikken paa Ringerike. Alle som nedstammer fra dem har faat det Skusmaal at de er musikalske, og gaar under Fellesnavnet: Organistslægten.

En Vækkelse!

En Pike opi Krødshæra foregik det noget Forunderlig med en Eftermiddag, enten man tør kalde det en Henrykkelse fra det Høie, eller en Besvimelse faar være udømt. Folkene i Huset fandt hende liggende i Vearoa besvimet eller livløs. Da hun kom i live igjen hadde hun seet meget fælt og forunderlig. Dette lot til at hun var ligesom paalagt at medele til andre. Hun begyndte straks at reise omkring at holde Opbyg- gelse. Hun var saa langt utover her som til Sætra i Herasbyden, hos Thor Sæter kaldet. Vi fikk imidlertid hvite om dette Besøk, og søster Randi og jeg drog afgaarde forat høre dette.

Et Tilfælde med hende var, at hun kunde si før Folk kom ind "Auda naa kommer der non. Aa, saa faldt hun bort".

Dette trode mange at det var blot "Jøglespil". Mon de?

Det fortaltes at, der var opmødt Doktorer for- at prøve om det var noget virkelig i dette eller

Anders Eriksen Ruud (død 1840), organist og hjelpelærer, fra Rud på Hadeland, gift med **Ellebrekka Andersdatter** (død 1864), drev halve Søndre Krakstad, fem barn: **Anne Sofie** (f. 1832), **Maren** (f. 1833), **Anders Ruud** (f. 1836), malermester, **Erik Krakstad** (f. 1838) og **Andreas**.

ei, Aa De stak hende med Naaler, men det lot ikke til at have nogen Indflydelse paa hende.

Hvad sa hun i sin Preke eller Foredrag da? Ja nu husker jeg bare: At hun hadde set de, som gikk og sanke Ved om Søndagen, at de drog Tarmene efter sig, og de som brukte at Bande, de kom der Ildslanger udaf Munden paa.

Naar Kl var 6 om Lørdagsaften ringte Himlens klokker, og da skulde Arbeidet ophøre og Folk skulde forberede sig til Sabaten. Dette var det jeg husker. Tror Dette hadde non Indflydelse paa Folket? Jo, det virket ganske bra. Det meste af Folket var dengang fæle til at bande, men da blev Banden betragtet som en Vederstyggelighed, og det blev ikke længer betraktet som Karsstykke at kunde salve sine Ord med en Fleskeed.

Med Hensyn til Udtalelsen om at holde op med Arbeide efter Klokkeren 6 Lørdagsaften blev vist af Mange iagtaget. Hendes Prædiken var ikke forjæves, for meget af det stygge, blev i lang tid afskyet.

Jeg antar at dette forekom i Aaret 1849 eller 1850.

Det sagdes om denne Kvinde at hun blev gift, og førte et stille kristeligsindet Levnet (Tanken om hende gjør mei godt!)

Min Konfirmation 1851

Jeg indtegned mei Høsten 1850 til konfirmationsforberedelse hos Provst Lyder Bruun som da var Sogneprest til Norderhov. Jeg som var utsprunget af en fattig Omgangsskole var ligesom en Hedning like overfor Prosten. Jeg skjøn- te godtsom ikke hvad han sa, i Førstningen. Men det var en ypperlig Mand til at forklare og lægge ut for os, Jeg tænkte da engang at han maatte være bedre kjendt i Himmelen, end jeg var hjemme. Jeg desværre kleint forberedt fra den semle Omgangsskole. De var klokere fra de Faste skoler, især fra Hønefos, Jørgen Salmaker var flink. Den her førnævnte Ole Båndkjær var ogsaa flink. Maler A. Ruud, Mathea Sætrang og Anders Johnsen Bølgen og alle de øvrige var mine Læsekammerater. Han holdt sine Mødter med os i Holmestuens skole og det var en hærlig Tid, at møte Præste(n) og høre alt det vakre han fortalte og la ut for os (Gud velsigne ham!)

Konfirmation fikk vi Sommeren 1851. Daton husker jeg ikke, antar det var i Juni eller Juli. Husker at jeg skulle kjøre Ruglandet og slap

Anders Jonsen Bølgen (1836-1922), opprinnelig fra Lunner, gift med **Oline Trulsdatter Bølgen** (1834-1882), overtok 1856 svigerfarens gård, emigrerte i 1890-årene til Nord-Dakota, USA.

Tindeharven paa Benet mit, saa Tinen gik mest tvers gjenem Fotbladet saa jeg godtsom var vanfør til Konfirmation, jeg maatte faa Borken og ride paa. Fik saavidt Toa ned i Skon, og hoppe saa let som mulig inover Kirkegulvet. Saa begyndte den høitidelige Dag. Overhøringen paa Gulvet foregik først og derefter Foretningen ved Alteret. Det klo paa mei med det vonne Bein. Før Prost og vi Konfirmanter skiltes ad i Kirken, lagde han os paa Hiertet alt det vakkerste han vidste vi trængte til fremover i Livet, saa overgav han os Guds varetækt idet han sagde: Saa anbefaller jeg eder, ”Gud og hans hellige Ord!” Befæstede i Herren drog vi til vore hjem, hvor vi blev mod(t)agne af vore Forældre med Gratulation og god Mat, men uten Presanger, som jeg tror var det rigtigste. De har saa let for at drage de gode Tanker og Forsætter som da er undfanget i os, bort fra vore Hjerter. Saa er jeg da konfirmeret, fra nu af hviler Ansvarer paa mig selv.

Her begynder det store Afsnit

Aa haa san! Nu skal Du regnes for Voxen. Gud hjelpe mig paa ræt Vei! Den kjære Skole er borte.

Mine Barndoms kammerater spredes mere, hit og dit. Det ser mørkt og trist ut. Nu gjelder det om at fatte Modt og bede om et godt Homør!

Et Hjem er godt å ha og ty til i de Dage. Saa det aller bedste: Jeg havde en baade flink og omframt snill Mor, Far var nok ogsaa snil, men han kunde ikke saa godt lægge det for Dagen som Mor. Dette var Fortalen før jeg begyndte at bite i det sure Æble. Du faar borti Potetakern aa til at luke og grave i dem.

Saa skal Rugen skjæres, saa kom vi til Skur-aannen, da kan jeg komme bort at skjære lit paa Fortjenste, forresten maatte Søster Randi og jeg skjære for Di som havde vore Sauer til Havns og Bevogtning om Sommeren, vi skulde skjære et Maal for hvær Sau.

Jeg husker vi var paa nordere Ultvet et par Høster og skar for Sau(e)r og vi likte os godt der, snille Folk og my Mat. Der var 3 Brødre og 2 Søstre, den ene Gutten spilte Fiolin og vi danse til hvær kvæld, jammen hadde vi Moro. 3 Dage gik med for Sauene, og da vi ligte os godt gik disse Dage næsten for fort. Og dog sang je: Saa lad kun Afskedsstunden sprede sin Skumring om vor Sjæl, o.s.v.

Kom hjem, var det til at skjære og ryske Lin, smaae Band og drog det paa Staur som Korn og samme Tid at tørkes paa Bastuaanen som Korn. Om Vintern ble det trasket og gjordt reint som Korn, Linfrø er en salgbar Vare. Det simle fik

Mor og koke, som de kaldte Linfrøseie, dette var en ypperlig Hjælp at blande i Kalvedrikke, naar man skulde dra op Kalver, de fik en saa fin og blank Haarsti, at det reint skjein af dem.

Efter Slaatten neste Sommer tar man det tørskede Lin og breier det i Rader tynt og pent ut-over Volden, der ligger det til det er ”Faaed” hviket skjønnes paa at blir graat og skjørt naar man bryter paa det. Naar man tror det faad nok, rakar man det op med en Rive i ganske smaa Tuller, disse reises op for at bli tørre før Solen gaar ned. Linets Optagelse af Volden maa foregaa paa en pen Solblank Dag forat faa det tørt i Hus, saa naar alt er høstet i Hus om Høsten begynder Bastuarbeidet med Linet, det tages da og greies godt op, reiser da paa Enden over hele Bastukarmmen.

Naar dette færdiggjort, saa kan man til at fyre i Bastuovnen til Linet bliver tørt og mørt, saa tager man en Lindaat saapas stor som man kan ta omkring med den ene Haand, saa fort borti Brotoa at knuse Agna tor, dette maa bankes med Brotolaakket til Agna er tor og linet er færdigt fra Brota - dette kaldes en Brugde - slike Brugder tages og lægges over en Stol som kaldes Skukustol. Brugden lægges mitøve stolen, saa haalder med venstre Haand og i den høire har man en halv Alen lang Fjæl som de slaar paa Brugde med forat faa den ren for Agn, denne lille Fjæl kaldes Skukuhan.

Saadan gaar det fremad til alt Linet er færdigt fra Bastuen. 12 Brugder kaldes en Tolbring, at skake reint en Tolbring var almindelig Laje om Dagen. Nu tages Linet ind i Hjemmet, hvor det gjennomgaar Afslutningen, som bestaar i: at man tager Daat for Daat af Brugden og drager over en Hæklæ, indtil man for skildt Stryen fra Haaren. Den første Stry er den simplaste og kaldes grov Stry - den sidste kaldes Smaastry, det igjenblevne kaldes Haarr.

Nu begyndet at spinde. Den som er minst øvet i at spinde for spinde Grovstrya, en mere øvet spinder Smaastrya - Aa den allerbæste faar spinde Haarren. Strya spindes fra en Y Kluft, og Haarren saadan liden Rul, som følger med Raakken fra Raakkedreieren.

2 fulde Sneller, hæsper paa Hespertræ og kaldes en Hespel. Mange He(s)pler koges i Lutvand, bankes med en Klubbe, skylles og tørkes. Nu er Tråden myker og gosligere at stælle sig med. Hespelne lægges saa paa en Vinne og kan spoles af Vinnen når man beg(y)nder at væve. Bomuldsgarn til Renning og Smaastrygarn til Væfning, blir ypperlig stærke Saker.

Vævningen foregik gjerne utover Vaaren, naar det blev lange og lyse Dage. Da kunde man høre Smelten af Skilaget. Naar Vaaren kom (Mai) var det deilig at se, mange og lange Væver laa paa Vaallene forat bleike sig (Bli hvite).

Færdig i Bastuen, saa er det tid at træske. Far har tatt paa sig Træskingen paa øvre Skøien, hos Anders Braadalen, Jeg blev for det meste ved hele Træskingen, dog maatte Far ta av Laaven.

Jeg havde omtrent arbeide hele Vintern med dette. Koldt var det, men jeg var glad i at jeg havde noget at bestille.

Da Vaaren kom, blev jeg med Broder Ole til Soktendalen at snekere.

Først var vi paa Tronrud, derfra til Thor Sæter ("Sætra"). Der likte vi os godt og vi flinke Gutter, og Drivfjæren som opmuntret os var at Mor og Thor Sæter haver en hel Flokk af vakre elsk(v)ærdige Døttre: 5 i Tallet, og alle konfirmerede. Tilholdte til Arbeide og flinke og lydige var de allesammen.

At omgaaes med denne deilige Flokken dagelig og ikke føle en forunderlig magnetisk Trækning, det var ikke mei, som havde Kraft til det, og især efterat jeg kjendte no ligesom en Piil foer ind i mit Indre, og gjorde mei urolig baade Dag og Nat, blev jeg bange og søgte Raad hos erfarne Folk, og disse trøstede mei med, at det ikke var farlig Sygdom. Det var Amor Amor, som havde stukket mei lidt med sin Piil, og at det ligner en almindelig Barnesygd, som gaar snart over. Raadet var baade godt og sandt. For da vi var færdig i Sætra, flytted vi til nordre Hjelmerud og da blev Omgivelserne forandret, bare voksne, ingen Jenter og da svandt Pile-smertene efterhaanden lidt efter lit hen.

Dette var min første Kvindekjerlighed. Kjerligheden uden Gjenkjerlighed er ufordøielig!

Paa Hjelmerud var det godt og vel. Moroa bestod mest i at arbeide.

Manden paa syd Hjelmerud hette Narve: En rigtig Robust Kar, det fortaltes om ham at han for at vinde en Dram svælget en Abor slik som den var kommen tur Vandet. Datter til Narve blev vist gift med Andreas Stiksrud, og da han

Anders Olsen Brådalen (f. ca 1785), gift 1829 med enken **Marte Marie Pedersdatter** på en av Skøyen-gårdene, overdro gården 1847 til Marte Maries sønn mot livøre.

Thor Olsen Setra (f. ca 1803), fra Kjella, eide flere deler av Setra, gift med **Berte Paulsdatter** (1805-1881). De hadde følgende døtre: **Kirsti** (f. 1827), **Guri** (f. 1833), **Maria** (f. 1835), **Gunhild** (f. 1839), **Elise** (f. 1844), **Berte** (f. 1847) og **Andrine** (f. 1849).

døde blev hun som Enke gift med Lærer Søhol. Lars Stiksrud var Eier af Aure i Strømsaat-bygda, og efterat det blev foretat Skifte paa Stiksrud fik (Enke Marthe) Aure som Arvelod og her bodde til sin Død.

Nu er den Somern snart til Ende, og vi færdige paa Hjelmerud og saa drager vi hjem. Jeg forat studere hvad jeg skal faa til Vinterarbeide. Mørk og kald veit je Vintern almindelig er, og da je ikke veit hvad der blir til Arbeide for mei, ser det trist ut. Godt Mot og lyst Humør! Var det ikke saa je begyndte mit Ud(g)angspunkt? Jo, jo. Ja, bi nu lit til Far kommer, han pleier altid hvite en Udvei.

Riktig nok, han kommer og fortæller os at han har paatat sig Træskingen paa Klokkesætrang og at jeg for det meste alene maa udføre dette Arbeide. Ja det vil jeg gjerne. Folkene her er: Christofer Olsen, hans hustru er Karen Marie, hun var Datter til Klokke og var fra Modum, hun var en stor alvorlig og bestemt Kvinde. To Gutter var deres Børn: Ole og Martin, som var yngst og var ved Uheld blit Helseløs ved at han gik paa Skøiter utpaa en Brøn, hvor han faldt igjennem Isen. Faderen var fryktelig Raastreng, saa Gutten turde ikke forte sig ind og skifte om klær, men kraup opunder Loven og sadt der til han fik Rede paa naar det var Leilighed til at turde voge sig ind.

Ved dette Tilfælde paadrog han sig en Forkjølse og Sygdom og som efter flere Aars forløp endte med Døden (Sørgeligt).

Ole, som var ældst, var reist til Hverven for liksom at tjene. Christofer Sætrang var Onkel (Morbro) til Maren Hverven (Fru Færden). Ole var alsa i Slæg(t)skab med Fru Færden, og stoe i høi Gunst hos Olaus fordi han fungerte som Postbud mellom Maren og Olaus før de blev gifte. Olaus var Stedfortræder i Skolen paa Færden for sin Fader i 3 Aar. Imidlertid var Ole og

Narve Trondsen Hjelmerud (f. 1790), selveier-bonde på Søndre Hjelmerud, gift med **Anne Jonsdatter Støvern** (død 1871). Datteren **Marte Narvesdatter** (f. 1826) ble første gang gift 1852 med **Lars Helgesen** (ikke Andreas!) **Stiksrud**, gårdbruker, og annen gang 1868 med **Hans Anders Torstensen Søhol** (1837-1909), skolelærer i Åsbygda, senere gårdbruker på Aure i Strømsåttbygda.

Christoffer Olsen Setrang (1804-1887), selveier-bonde på Klokke-Setrang, sønn av Ole Christoffersen Setrang (død 1822) og **Marte Iversdatter**, gift med **Karen Marie Hedeveg Ourdahl** fra Modum. Sønnen **Ole Christoffersen** (1833-1920) overtok gården - yngste sønn var **Martin Christoffersen**.

Martin Sætrang i sin skolepligtige Alder og gik i Skole paa Færden for Olaus.

Disse tvende Gutter var reint framifraa Gutter baade i Kundskaber og Opdragelse, og Aarsagen til disse tvende gode Fortrin maatte være Olaus Fæ(r)dens Flid og Begavelse som Lærer og dernæst Moderens Hjelpeskole hjemme. Kristoffer var igrund en raa Grobrjan, som ikke var naadig at staa under for en bange Ungdom, og forat Faderen ikke skulde faa tat hans Helbred ved for strængt og tungt Arbeide fik Olaus lekade til saa at Ole skulde bli Gaardskarl paa Værven et par Aarstid forat samle Manddoms kræfter, da han der kunde raa sig selv og rusle som han selv vilde.

Han er altsaa der, mens jeg er paa Sætrang og træsker. Endnu to jeg ikke har nævnt: Mor til Kristofer og Bestemor til Ole og Martin, hun havde en Rum Stue for sig selv, dette holdt ogsaa Martin til i baade Nat og Dag. Endnu ei som ikke er nævnt: Tjenstepika Karen Støa, min Læsekammerat.

Ja, nu kommer Far (John Hansen) forat sætte Træskingen itur, og jeg faar pakke sammens og bli med ham.

Nu saa begynder Vintergauken at gala: Lala, lala, lala, lala, o.s.v. Dette var den første Dag, Lang og trist. Dagen derpaa steg Humøret betydelig, da skulde Far paa skogen efter Ved, og jeg skulde træske alene, dette var min inderlige Glæde. Og jeg studerte mere end jeg træske om hvorledes jeg skulde kunde udtfinde en Maate som kunde gjøre Tiden lidt hyggelig for mei. Jo, vint lidt! Nu tror jeg det skal gaa? Jeg fik Rede paa, at Kristoffer ogsaa omtrent hver Dag var paa Skogen efter Ved. Jeg vil slaa Hjertet opi Livet, og vaage mig at gaa ind til Martin, og skjønner jeg at jeg er velkommen, saa er Spillet vundet.

Jeg drog ind! og det gik over al forventning. Jeg blev af gamlemor trakteret med Ombrødskive med Rømme paa, nam, nam! godt. Aasaa Martin! Han viste mei alle sine Arbeider og deilige Saker, som ikke jeg før havde set eller hørt om før, og vi prate sammens, saa jeg næsten glemte Loven, skjønt jeg ogsaa her undertiden kunde have noksaa muntre Samtaler med Karen. Som foran allerede er sagt, gik Træsketiden for mei paa Sætrang meget vel og overraskende

Maren Hverven (1826-1911), datter av Johannes Hverven og Inger Olsdatter Sætrang, gift med **Olaus Færden** (1826-1913), gårdbruker på Hverven, stortingsmann, ordfører, sparebankdirektør mm.

over: Det vil si, naar jeg var alene paa Loven og Kristoffer var paa Skogen efter Ved.

Nu er Vintern gaaet og Vaaren er saa langt fremme at jeg skal til at kjøre i Akern for Far. Vi havde for dete sliti med en Hest, men nu havde vi to, og dette gjorde mei reint stolt, og kjørte saa Jora sprute. Men pas dig forn Far! Fant han en Faar galt, saa kunde je faa hele Daglønna opme Øreknuta. Da vi har 2 Hester, maa vi kjøre lit borte til Fortjenste. Saa skulde jeg en dag ned til Andreas Støa (Løkka) ved Sykehustomten skal bli.

Som jeg kjører faar jeg se det brænder paa nordre Side af Hønefos. Jeg afsted det fortteste jeg kunde for at se, da dette var no frygtelig storartet for mei. Hvor begyndte det først at brænde? Jo, det var i en toetage Gaard, de kaldte: Sjervengaarn, den stod paa samme Tomt, som det gamle Sko(l)ehus nu staa. Ilden tog da med sig Husen helt op til PottemakerBakken, nu blev Ilden saa heit at det tok Fyr i Husen over Gaten, hvor Christian Tandberg handle, fra hans Butik randt Sirup uti Rendesten som blandede sig med Slukningsvandet, og vi af Ungdommen la os ned og drak af I Bækken Kedren(?).

Brandens Opkomst var vist lit tvilsom? Jeg tror den forekom i 1853. Hønefosboka siger 1854.

Til det store Ulleren i væstre Aker

Hvordan det gik med Kjøringen, husker jeg ikke, men de(t) husker jeg, at da vi blev færdig med Vaaraanna, drog Ole og jeg til det store Ulleren i væstre Aker for at snekere. Kaasten fik vi paa Stædet og den var upaaklagelig, saa nær som Mælken, den var næsten verre end Kjældermælken i Hallingdal. De kjørte den Nysilt til Byen og kjøpte ingjen skummet paa Torvet, og denne var aldeles fordærvet og skjemte aldeles bort Grøten. Forresten likte jeg mei meget godt, og Tiden gik fort.

Jeg husker at jeg og en Snedkersvend fra Oslo gik en Santhansaften i Arbeidsrummet arm i arm og sang "Sønner af Norge" saa Flisa sprat om Beina. Jeg var nesten altid glad og munter og syntes dette var jilt og Morsomt. Til Avvexling var vi med en Nat og brændte Køsser, og blev svarte som Negre allesammen saa vi knapt kjendte hverandre igjend. Var ikke dette Moro?

Da lei mod Skuraanna, kom Far og løste mei av, og jeg maat forlate mit kjære Ulleren og drog

Christian Tandberg (1822-1900), handelsborger ved Hønefossen.

Hønefossen tidlig på 1800-tallet. Fra *Hønefoss*, annet bind.

hjemover. Ikke Jernbane eller Bil, derfor brugte jeg A:p Hester og drog en Nat opover Ringeriksveien og Krokskogen. Alene var jeg, og dette var netop det gode, for da hadde jeg bedre for i al Stilhed at tænke og betrakte Naturen. Jeg stelte det saa at jeg rusle over Skogen den stilleste Del af Natten hvilket jeg ikke angret. Da Solen begyndte at titte frem og forgylte Fjeldtoppene og Granskogen og skogens Sangkor begyndte at stemme op, o, hvilken Glæde at høre og betrakte dette i en deilig Sommermorgen, og i den Stemning jeg da var forekom det mei reint Guddommeligt, og jeg fik meget tilovers for Veien over Krokskogen og ønsker at kunde gjøre den omhjen en vakker Sommernat.

Skuraanna gik for sig, som forannævnt, dog traf det undertiden at non gjorde Skurdomning, da skar vi gjerne $\frac{3}{4}$ Maal, og alle som hadde skaaret fik da Bud fra Vedkomende at møde op en Kvæld, og da levde vi vel og mored os det bedste vi kunde. De kan tro vi vente paa denne Kvæld.

Saa kommer Vinterarbeidet for mei, som bestod for det meste i Træsking først hjemme, og saa var jeg (hos) Ole Støa paa nedre Kragstad, hos "Moder Mari" (Enke), Søstersønnen Johan Haug dreiv Gaarden for hende.

Ole Støa var en stor Arbeidsfusker, godt vort Samvær varte ikke længe.

Mari Pedersdatter (1790-1868) på Nedre Krakstad var enke etter Anders Larsen (død 1848). De var barnløse, og hun overlot i 1861 gården til søstersønnen **Johan Jensen** fra Haug i Haug.

Endelig kom Vaaren

Endelig kom Vaaren og Vaaraanen. Da vi var færdig med den og fik Hestne paa Skogen, blev Thor Klemetsen (Paastmaker) enige at vi skulle tage indover paa Slaat. Jeg gjorde mei færdig med Aarv og Jaa bundet til Aarvet og drog afsted, kjække som to Millitærer. Da vi kom saa langt som til Briskeby: En Rekke af Smaahuse (Nu kaldet Uranienborg), der bode min Halvbroder Hans, som jeg tog ind hos, da han fik høre i hvilken Hensikt jeg var kommet indover for, gjorde han et Forslag om at jeg skulde bli hos ham og bli med ham og snedkere; hvil(k)et Forslag jeg med Glæde modtog da jeg da var "utvørt" baade for Kost og Logi. Mellem Uranienborgskogen og Briskeby stod et stort Lade, hvor de hadde Nattelogi alle slags Geseller og fantepak, i dette Lade hadde ogsaa min Følgekammerat "Thor" tat Logi en Nat, og han vognet utpaa Natten ved at de ærede Gjæster slos saa Halmebøsset foer alle Væggene omkring, og hadde han ikke faat op non Bord i Gullvet og kommet ut hadde De formodenlig slaaet ham fordærvet eller reint ihjel.

Jeg takket i mei selv at jeg var komet til Hans, han hadde det Arbeide paa en Villa tilhørende Assessor Løvenskjol. Det var flere Snedkre som arbeidet der end vi to, og jeg betraktet mei som femte Hjul paa en Vogn, Men det gik noksaa

Thor Klemetsen (f. 1835) var i 1865 husmann uten jord under Søndre Setrang. Han var gift med Karen Jonsdatter og hadde fire barn. I 1900 var han husmann uten jord og postmaker på Bakken.

bra. Hans skjænte aldrig paa mei, hans Kone var meget godslig og snil, saa jeg syntes jeg havde det bra og trivdes godt og det har jeg alletider synes hvor jeg har været, fordi jeg var ikke bortskj(e)mt hjemmefra.

Saa kommer efter et kort Tidsforløp, for mei et lite Motbør.

Jeg fik til Arbeide at skjære en Mængde fine Lister, som maae skjæres (Forfus), dette Arbeide holt jeg paa med i samfulde 3 dage, men saa aarke jeg ikke mere, jeg blev syk og skrante en to tre Dage. Nabohuset til Hans var bygget af Planker og kaldtes Plankestua. Folkene i Plankehuset havde en Datter som jeg antok var paa min alder. Da hun saa jeg sat der taus og nedslagen beg(y)ndte hun at snakke til mei og fik Rede paa at jeg var syk, talte hun mildt og opmuntrende til mei, saa det gjorde et forunderligt godt Indtryk paa mei, ja jeg syntes endog Sykdommen begynte at svinde for hver Gang hun talte sine milde Ord til mei, og efter et par Dages Forløb var jeg ganske bra igjen.

Skole paa Berger hos Klokker Helgesen

Jeg var hos Hans til uti August og vi var omtrent forligte, at jeg skulde fortsat hos ham i Snedkerlære, men jeg skulde da først ta mei en Tur hjem og høre hvad Forældrene sa om dette, men da Hans intet havde betalt mei for det jeg havde været der, protesterte han Far imot at jeg skulde drage ind igjen. Han havde imidlertid læst i

Ringerikes Blad et Avertisement om at, h(v)is der var nogen, som ønskede at utdanne sei til Omgangskolelærere, saa havde de at mælde sig hos Prost Bruun. Far foreslog at jeg skulde mælde mei, h(v)ilket Forslag jeg syntes var svert jeilt.

Jeg fik med mei min fordums Lærer Helge Buttingsrud og rusle ut til Prosten og mældte vort Ærinde. Han bori (?) sin Karakterprotokold forat se efter hvor pas høit jeg stod i Kundskaper ved min Konfirmations forber(e)delse, risted han paa Hovedet: at det ikke var at rose, men at jeg da skulde faa begynde at gaa paa Skole paa Berger hos Klokker Helgesen. Jeg skal faa fri Skole, men er da forpligtet at være Lærer i samme Prestgjeld i 7 Aar Rimeligvis for aarlig Betaling. Lønen var dengang 30 Spd - 120 Kr aarlig og Kosten paa hver Gaard, som Skolen holdtes. Saa var det at spende i veien til Berger til hver dag i Skoleaaret. Det var noksaa lang Skolevei fra Skøien og til Berger, hver Dag.

Men nu kommer et stort Spørsmål til Mor, om hun kan skaffe mei Niste til hver dag? Aa Moderherte, det er rigt paa Velgjerninger, naar det gjelder sine Barn. Niste fik jeg uden klynk hver Dag.

Helge Helgesen var kirkesanger og fra 1840 lærer ved Berger skole. Berger var klokkergård i Norderhov.

Jutulbroen i Spirillen

I Spirillen ved Elsrudlandet sees, naar Vandet er lavt, et slags Steenbroe, der er ½ Fjerdings lang. Den skylder en Jutul, der boede paa Elsrudkollen, sin Oprindelse. Han friede nemlig til en Huldra paa Engerkollen, som ligger paa den

anden Side af Vandet. For nu at kunde besøge hende uden at blive vaad, thi dette kunde hans Hjertenskjære ej lide, vilde han bygge Broe; men - sprak, da Solen imidlertid var oprunden, og han kom til at see mod den.

Andreas Faye
Norske Sagn (Arendal 1833)

Et brev fra 1408 om Underloden i Haug

Vi skal se på en hittil ukjent avskrift av et brev på pergament fra 1408, som er funnet i et vedlegg til antegnelse for fogderegnskapene 1700. Det dreier seg om et salg av engestykket Underloden under Lille Skaugstad i Haug.

av Sten Høyendahl

De fleste middelalderbrev er for lengst gått tapt, men flere bortkomne originaldokumenter fra Ringerike kan gjenfinnes i avskrifter fra 1600- og 1700-tallet. Disse er som oftest ført i pennen med nyere ortografi, og vi ser gjennomgående at skriveren har misforstått gammelnorske ord og vendinger i de gamle brevene.

Truls Skaugstad stevner Ole Berger

Truls Amundsen Skaugstad fordret 11. mars 1700 Ole Børgersen Berger på Jevnaker for skatt av 4 settinger av et engestykke i sin gård som Ole brukte, og som Truls hadde måttet skatte av. Truls eide det meste i begge Skaugstad-gårdene, oftest kalt Store og Lille Skaugstad. Ole Berger møtte ikke i retten, da han hørte under et annet tinglag.

Retten tok utgangspunkt i at engestykket var assignert til Oles ryttergård på Jevnaker, og ville derfor ikke behandle saken. I forbindelse med antegnelsen ble rettsdokumentene fra 1676 skrevet av - inklusive en avskrift av brevet fra 1408, der Lille Skaugstad kalles Nedre Skaugstad. Originalen er for lengst gått tapt.

Ifølge avskriften var lagrettemennene Torstein Gudbrandsson, Guttorm Håkonsson og Torgaut Jonsson tirsdagen før jakobsdag (25. juli) 1408 på Sørum nordmarkgården i Stein sogn, og så og hørte at Peder Olavsson solgte 4 øresbol jord i Nedre Skaugstad, kalt Underloden, til Kolbjørn Bottelsson. Jordstykket var delt og steint, og det ble nøye påvist i brevet hvor grensene gikk i terrenget.

Børger Berger stevner Hverven-folket

Saken ble første gang ført på tinget 1. desember 1674, der Børger Olsen Berger i Jevnaker, Ole Børgersens far, hadde innstevnet Anders Jensen Hvervens enke og barn. Folket på Hverven hadde i ni eller ti år brukt engestykket Underloden på

4 settinger som lå til deres gård, som da ble kalt Nordre Skaugstad.

Børger Berger hevdet at Underloden var hans eiendom, og at Hverven-folket ikke hadde betalt rettigheter. Frode Andersen Hverven sa at hans salige far ikke hadde villet betale landskyld, da han ikke visste noe om hvor Underloden lå. Retten påla Børger å skaffe bevis for sine rettigheter til engestykket.

Saken gjenopptas

Først halvannet år senere, 26. juni 1676, gjenopptok Børger Berger saken på tinget, og krevde 11 års landskyld av Eli Hverven og hennes barn for bruk av engestykket. Han framla nå et gammelt debrev på pergament, der Underloden etter en grenseoppgang var blitt utskilt fra Skaugstad. Frode Hverven innga på sin side tre pantebrev på Skaugstad, datert 10. september 1635, 5. mars 1637 og 4. november 1644, men disse hadde ingen betydning for saken.

Partene kom raskt til forlik. Frode Hverven skulle betale resterende landskyld 5½ riksdaler, men slapp å betale julemark, en obligatorisk forsinkelsesavgift. Børger Berger frafalt kravet om saksomkostninger, og skulle heretter ha rett til å bruke Underloden.

Lille Skaugstad var en ødegård med landskyld på 15 lispund. Av landskatten 1635 framgår at Anders Hverven eide 10 lispund i gården, som ifølge jordeboken 1641 var pantegods. I odelsskatten 1647 ser vi at Anders Hverven satt med 15 lispund og hadde overtatt hele gården, og alt var pantegods.

Navnetolkningen Underloden er noe usikker. I tingboken er navnet i 1674 stavet *Vnderlaaden* og i 1676 *Wnderloden*. Avskriften av 1408-brevet har *Underladen*.

Tanker om originalbrevet fra 1408

Avskriften i fogderegnskapene 1700 er en kopi av dommen av 26. juni 1676, og brevet fra 1408 framstår med andre ord som avskrift av en avskrift. Selve brevet er ikke innført i tingboken, og avskriften må følgelig være basert på løse domsakter som er gått tapt.

Hverken selgeren Peder Olavsson eller kjøperen Kolbjørn Bottelsson er kjente personer i det eldste lokale kildematerialet. Vi har riktig-

Allum: Mand dette bryf for heller höre
 sender Tosten Gulbrands:, Guttorm Hogenßen og
 Torgoutte Jonßen, Laugrettesmend paa Ringerige
 — Q: G: og sina —

Mej giöre yder Kynnigt, at Mej woro paa
 Sondrim Normark: Gaarden i Stenosocken paa Ringerige
 Anno Dominij 1408. tißdagen nest fore Jacobßdagen
 , saa og hördede paa at dem holde hender
 samer Peidar Oleffßen og Kolbiörn Baattellßen
 med den schielad at Peder Soltte til Kolbiörn
 Fire Öriebol Jord I Nedre Schougstad Kaldis
 Underladen, delt og stent fra Jaaligende
 eigomb börian sæ Dehlet i Norden Myrenden
 og Tabachen op i bechefosßen og hiid i stein
 Rößen or roissen ad Annor digrom steinröis,
 og Nor j bechen og fölger bechen Nor ad
 Almeninge wejen, fra wejen Nor i for^{ne} Myr
 som det Annor bryf derom witner, frelst
 hiemmelt for hver mand, ald for^{ne} de
 V-anchet, end Kiendas sig Peidar hafve
 faaen fullu Penningun for for^{ne} Jord, fyr
 samme settunder men worris indsegle
 under dette bryf, Giort Aar og dag som
 foresiger L: S: L: S:

Brevet fra 1408 - i avskrift fra 1700 etter en avskrift fra 1676.

Allum: Mand dette bryf see heller höre sender Tosten Gulbrands:, Guttorm Hogenßen og Torgoutte Jonßen, Laugrettesmend paa Ringerige Anno Dominij 1408 tißdagen nest fore Jacobßdagen, saa og hördede paa at dem holde hender samer Peidar Oleffßen og Kolbiörn Baattellßen med den schielad at Peder Soltte til Kolbiörn Fire Öriebol Jord I Nedre Schougstad Kaldis Underladen, delt og stent fra Jaaligende eigomb börian sæ Dehlet i Norden Myrenden og Tabachen op i bechefosßen og hiid i stein Rößen or roissen ad Annor digrom steinröis, og Nor j bechen og fölger bechen Nor ad Almeninge wejen, fra wejen Nor i for^{ne} Myr som det Annor bryf derom witner, frelst hiemmelt for hver mand, ald for^{ne} de V-anchet, end Kiendas sig Peidar hafve faaen fullu Penningun for for^{ne} Jord, fyr samme settunder men worris indsegle under dette bryf, Giort Aar og dag som foresiger

L: S:

L: S:

nok lagrettemannen Kolbjørn på Skaugstad i et brev datert 17. august 1338 på Løken i Vangsbygda, men det er i tidligste laget. Lagrettemannen Guttorm Håkonsson finner vi i den kjente avskriften fra juni 1362 der Eggesteinen nevnes, men det er utvilsomt et falskneri, skrevet midt på 1600-tallet. Så har vi en lagrettemann Tor-gaut Jonsson som nevnes i et brev av 15. februar 1358 på Norderhov, men det er ytterst lite sannsynlig at han skulle være identisk med lagrettemannen av samme navn fra 1408 - da

forutsatt at skriverne anno 1676 og 1700 har tolket årstallet riktig.

Vi vet at en rekke falske middelalderbrev ble produsert på 1600-tallet, noe som ofte avsløres ved at skriveren har bommet på eldre tiders grammatikk og navneformer. Slikt er imidlertid vanskelig å gjøre seg opp noen mening om når det gjelder det kortfattede 1408-brevet, som er et produkt av en avskrift i 1700 av en annen avskrift fra 1676. Det er ingen grunn til å antyde noe slikt hva dette brevet angår.

Norste Intelligenz-Seddel.

Onsdagen den 19. Junii 1799

Under 11te d. M. undvigte en min TienesteKarl ved Navn Hans Olsen Toe fra Næsodden, der før han kom i min Tieneste, som skede den 23de April sidstleden, opgav at have tient hos Jens Wold i Lier under Peter Bager paa Bragernes. Han stial med sig adskilligt herfra, fornemmelig halvvrøged Flesk fra Badstuen af megen Værdie, saavel som en Øxe. Han var iklæd en blaae stubbede og afskaaren Trøje, hvide Vadmel's Buxer, pialtede hvide Strømper med blaae Snesokker om, er for øvrigt meget høj og sludvoxen, samt middelaarig af Udseende og har sort brusende Haar. Han skal være gift og have forladt sin Kone, og en Søster skal han have hos eller ved bemelte Peter Bager. Hvo som maatte antreffe denne slette og mistænkelige Person,

ombedes at ville anholde ham og føre til nærmeste Arresthuus og derom behagentlig underrette mig for siden at føje den fornødne og udfordrende Foranstaltning.

Under 28de Februarii d. A. undvigte ogsaa en anden Tieneste-Karl, som lod sig kalde Erich Andersen Nærstad Eje af Ringeriget; han stial og adskilligt med sig, blandt andet en rød Vadmel's Pels med sort Souvskind indvendig og i Kanterne, var af og til iklæd en graae saa kaldet Rundtøje, med undertiden grøn og undertiden rød Kanting, samt sorte Buxer, er en høj, smuk og velvoxen Karl. Han er siden baade bleven seed og talt med i Christiania af nogle her i Egnen. Anmodende altsaa tillige om denne Persohns Paagribelse, om maatte forefindes.

Frog, paa Ringeriget den 12te Juni 1799.

Robsahm
Regimentsquarttermester.

6. juli 1803

Den 22de Junii blev fra Vigsæteren paa Krogskoven borte en sort Hoppe, 16 Aar gammel, med Hængemahn, nogle hvide Pletter over Lændene, et Ar paa det venstre Bagbeen, og store Knogler paa Hasene; Hvem som skulde finde denne, ombedes at bringe den til Moe paa Ringerige, hvilket jeg til takke betaler.

Moe den 29de Junii 1803
Mari Larsdatter,
Enke efter Jørgen Moe.

Av Eyvind Fjeld Halvorsens upubliserte arbeider

Eyvind Fjeld Halvorsen (1922-2013) var i mange år professor i norrøn filologi ved Universitetet i Oslo, og hans kulturhistoriske produksjon med hovedvekt på middelalderen og 1600-tallet går tilbake fra midten av 1950-årene. Han hadde som ringeriking sterk interesse for hjemtraktene, og har skrevet et tyvetalls lokalhistoriske artikler, herav flere i Hringariki.

I slektshistorielagets bibliotek finnes flere av hans upubliserte arbeider, som han selv har spredt i det lokalhistoriske miljøet på Ringerike. Redaksjonen har fått tillatelse av hans arvinger til å trykke noen av disse artiklene. Nedenstående artikkel, som er datert 1954, er lett redigert.

Noen opplysninger om gården Breien

Breien er dessverre ikke omtalt i brev fra mellomalderen. Mesteparten av gården tilhørte privatfolk, og de hjemmelsdokumentene disse sikkert har hatt, er gått tapt, som vanlig er ved nesten alle de gårder på Ringerike som ikke var offentlig gods (i slike tilfelle ble nemlig eldre skjøter mv. innlemmet i vedkommende kirkelige eller verdslige institusjons arkiv, og disse arkivene er i alle fall delvis bevart).

Eiendomsforholdene

Første gang vi hører noe positivt om hvem som eide Breien, tilhørte mesteparten av gården bønder. Skylda var 1 skippund og 13 lispund tunge, dvs. mel eller malt (skippundet består av 20 lispund). Noen særlig stor skyld var dette ikke, Ask f. eks. hadde en skyld på 4 skippund, men den må regnes som en middels gård. Breien var fullgård, hvilket sannsynligvis vil si at den aldri har ligget øde etter den store mannauden i 1349-50, slik som f. eks. Hjelle. Etter gammel-norsk praksis var en bonde å regne som «fullbonde» hvis gården var så stor at han måtte ha voksen arbeidshjelp for å drive den.

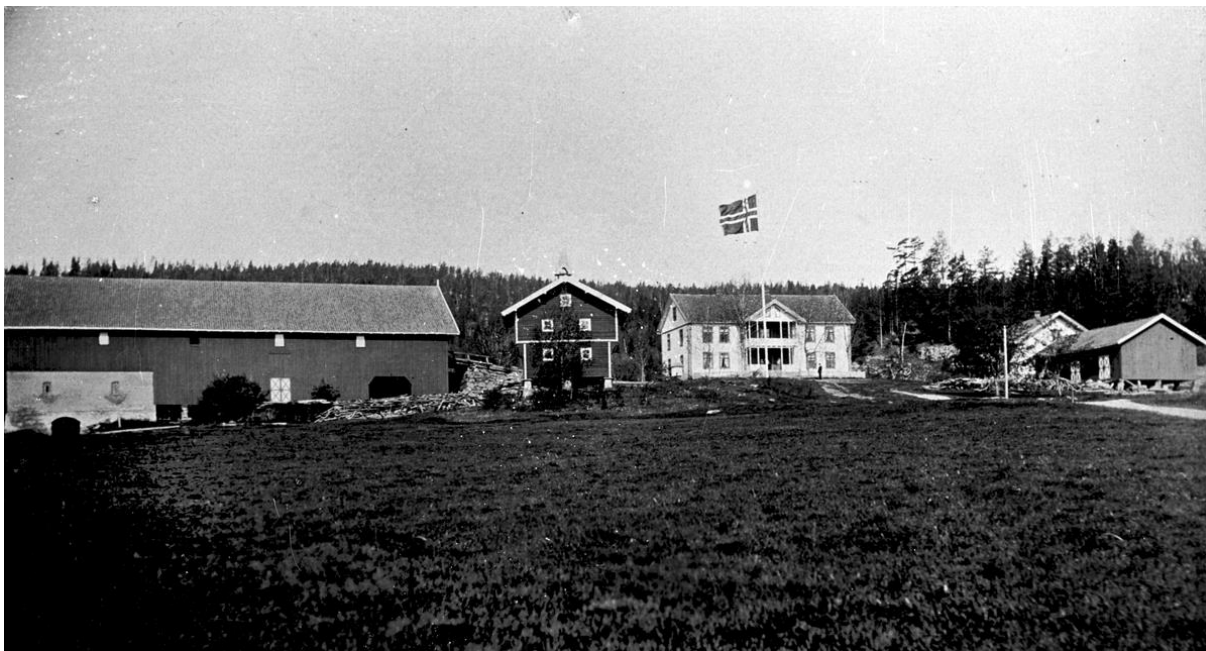
En del av Breien, 8 lispund, tilhørte før reformasjonen bispestolen i Hamar (Ringerike tilhørte Hamar bispedømme). Som alt annet bispestol-gods i landet ble det lagt under kongen etter reformasjonen. Denne gårdparten var steint og reint, som det heter, dvs. utskilt fra resten av gården ved grensesteiner og åkerreiner. Av den grunn fikk eieren ikke bare landskyld, men også bygselavgifter, førstebygsel og tredjeårstake av gårdparten - hvis den ikke hadde vært utskilt, ville disse avgiftene gått til den som eide *mest* av gården. Teoretisk var det altså full anledning for kongen, tidligere bispen, til å bygsle bort gårdparten til en annen enn den som brukte

resten av gården, men det ble aldri gjort i nyere tid. Det er heldig for oss at kongen eide denne parten med bygselretter, for det vil si at vi finner opplysninger om hvem som betalte tredjeårstaken hvert tredje år, og eventuelt også når en ny bruker kom til gården, Dette fremgår av fute-regnskapene, som er bevart fullstendig fra 1612 og utover.

Dette å skille ut en gårdpart slik var ikke vanlig, det alminnelige var at en mann eide f. eks. 8 lispund i en gård, dvs. at han fikk hvert år 8 lispund malt eller mel (eller pengeverdien av dette) av brukeren, men han eide ikke noen bestemt part i selve jordveien. Når denne parten er utskilt, er det sannsynlig at det betyr at parten en gang, kanskje før mannauden, var en egen gård, slik at Breien var delt i (minst) to gårder. Men helt sikkert er dette selvsagt ikke, vi har dog svært mange eksempler på at gårdene på Ringerike var mer oppdelt før mannauden enn i 1600-årene. F. eks. var Ask én gård på 1600-tallet, men så seint som i 1453 hører vi om et «Søre Ask», og Hjelle bestod etter futeregnskapene av to gårder, Hjelle og Bagstad øde, men hadde alltid bare en bruker.

De 8 lispundene representerte altså omtrent en fjerdepart av Breiens skyld, men det behøver ikke bety at parten også var en fjerdepart av gårdens jord. Det kan godt være at bonden har fått pruttet ned landskylda på det offentlige godset mer enn på det private, for bispen bodde langt vekk og hadde ikke så lett for å føre kontroll som eventuelle bondeiere.

Når gårdparten kom under Hamarbispen vet vi ikke, for Hamarbispens arkiv er dessverre gått tapt. Første gangen vi hører om de 8 lispundene er i 1557, i det første lensregnskapet for Akershus len, da det var kommet under kongen, og

Breien gård på Ask. Buskerud Fylkesfotoarkiv.

siden hører vi om dem i jordeboka i 1577 og i futeregnskapene fra 1600 og fra 1612 utover.

De 25 lispundene som var privatgods er det verre å finne ut noe om. Vi hører ingenting om privatgods i offentlige papirer uten ved ren slump helt til etter 1600, og ingen brev om Breien er bevart fra 1500-tallet heller. Men i 1615, 1624 og 1642 får vi odelsjordebøker, som gir nøyaktig beskjed om hva hver bonde eide av jordegods (som grunnlag for skattlegging, naturligvis). Vanskeligheten er at disse jordebøkene ikke alltid er nøyaktige med å oppgi hvor gårdene ligger, men dette er nå ikke så farlig med Breien, for dette navnet er jo ikke særlig vanlig som gårdsnavn.

I 1615 eide Bård Breien sjøl 15 lispund i gården, dvs. han var mesteier, og rådet for byggeselen sjøl, unntatt for den parten kongen eide.

8 setting eide Jon Søre By i Hole. Setting var et kornmål, og 8 setting var $\frac{2}{3}$ av et såld korn. Et såld ble regnet for jamgodt med 5 lispund malt eller mel, så 8 setting svarte altså til $3\frac{1}{3}$ lispund.

I 1624 eide ikke brukeren Pål Breien noenting i gården. Han var heller ikke sønn av Bård. 15 lispund tilhørte Åste Farberg i Ringsaker på Hedmark, og det var hans jordegods ifølge jordeboka for Hedmark. Men nå er det underlige det, at alt i 1615 sies Åste Farberg å eie 15 lispund i «Breen», den gang riktignok uten at det sies at gården ligger på Ringerike, men det sies rett ut i 1624. Det må være de samme 15 lispund som Bård Breien også sies å eie i 1615, for det

er jo bare 25 lispund i alt det er snakk om. Hva sammenhengen her kan være, er vanskelig å si. Kanskje har de eid gården sammen, kanskje har Åste pantsatt godset til Bård før 1615 (pantegods blir regnet som eiendom, fordi pantehaveren hadde inntektene så lenge panteforholdet varte). Eller kanskje de lå i krangel om godset.

Jon Søre By eide fortsatt sine 8 setting i 1624. 10 lispund korn i «Breen» tilhørte Erik Ovren på Modum. Det sies ikke at det gjelder Breien på Ringerike, men i 1642 eier Halvord Ovren, sannsynligvis Eriks sønn, 5 lispund i Breien på Ringerike, så det kan visst ikke være tvil om at det er Breien det gjelder. Men når Åste Farberg eier 15 lispund, og Jon By $3\frac{1}{3}$, skulle det ikke være igjen mer enn $6\frac{2}{3}$ lispund til Erik Ovren. Her må vel da foreligge en feil, muligens en feilskrift i jordeboka. Siden Halvord Ovren i 1642 eide 5 lispund, er det kanskje så at Erik Ovren i 1624 også bare eide 5 lispund. Hvem som da eventuelt eide de resterende $1\frac{2}{3}$ lispund, har jeg ikke funnet ut.

I 1642 hadde Pål Breien sjøl fått tak i 10 lispund i gården, men det var bare pantegods. 5 lispund tilhørte som før sagt Halvord Ovren på Modum, og det var også pantegods. Jon By eier ikke lenger de 8 settingene, og jeg har ikke funnet ut hvor det er blitt av dem heller. Det er altså 10 lispund som jeg foreløpig ikke kan gjøre rede for i 1642.

I 1650 var alt privatgodset i Breien kommet over til Johan Schnell - denne mannen hadde

vært fut i Buskerud, og hadde slått seg på sagbruksdrift og tjent mange penger på det. Kanskje har han eid de 10 lispundene alt i 1642. Han eide mange andre gårder på Ringerike også, og bodde på forskjellige gårder, sist og lengst på Bjørke i Hole.

Brukerne

Den Helge Breien som regnes som bruker på Breien i 1514, kan ikke regnes med. Det er en feil av utgiveren av *Norske Regnskaber og Jordebøger*, Oscar Albert Johnsen, at han er henført til Ringerike. Han står ikke sammen med de andre bøndene fra Ringerike, men under «Tyristrum sogn» etter Hedmark. Noe Tyristrand sogn har aldri eksistert før i vår tid, og Breien lå i Strandefjordingen i Norderhov sogn. Tyristrand lå i Hole i hele mellomalderen.

I 1528 het brukeren Ola (skrevet *Oluf*). I 1557 het brukeren Åse, og hun var vel da enke. I 1560 var Aslak bruker (én gang kalt Asle). I 1576 og 1591 var Gudbrand Breien bruker. Han var lagrettemann i begge disse årene, og i 1577

ser vi at han er kirkeverge i Norderhov. I 1591 var han utsending til Kristian IVs kongehylling i Oslo, så han har sikkert vært en fremtredende mann i bygda.

I 1600 betaler Endre Breien tredjeårstake. Han har altså sittet på gården minst fra 1597. Det er mulig at Gudbrand er død alt før 1594, for fra det året har vi et brev om en skyldsetningsforretning på Tyristrand, og der er han ikke med blant lagrettemennene. Det er ikke noe bevis, det var mange å ta av, men mange av de andre lagrettemennene som var sammen med ham i 1576 og 1591 er også med i 1594.

Fra 1600 til 1612 har vi ikke futeregnskaper. I 1612 betaler Bård Breien tredjeårstake til futen, han har altså sittet på gården senest fra 1609. Han fortsatte på gården i alle fall til 1622.

I 1623-24 bygslet Pål Bertelsen de 8 lispundene, og han satt på gården helt til i 1650-årene. I 1658-59 ble gården så bygslet av Torger Gautesen (ofte skrevet Gudisen), visstnok sønn til Gaute Hjelle, som fra 1622-23 satt på Hjelle, som også var Hamargods.

Om danske og norske embetsmenn

Den eneste forsvarlige måten å besvare det store spørsmålet om hvordan embetsverket forholdt seg til befolkningen på, er å tegne mønstre for embetsmenns tilbøyelighet til å støtte/motarbeide ulike parter i ulike konflikter i ulike tider i ulike distrikter. Den tradisjonelle skjelling mellom dansker og nordmenn har i den sammenheng liten verdi - og i hvert fall hvis man skulle gå ut fra at norske embetsmenn var mer almuesvennlig enn danske. Økonomiske og sosiale bindinger kunne bety mer.

Nordmannen Just Must var amtmann i Buskerud amt i 41 lange år fra 1719 til 1760. Han sognet til Drammens-patrisiatet og var en god mann for sageierne og en dårlig mann for bønder, arbeidsfolk og bjelkehandlere. På den annen side er det velkjent hvordan den ubundne

danske høyadelsmann Albrecht Philip von Levetzau som stiftsamtmann i Akershus stift 1774-1784 tok parti for de tømmerseigende bøndene i deres konflikt med de store handelshusene i Christiania.

Ett tror jeg man kan slå fast om danske embetsmenn i Norge. De kunne som nordmenn være mer eller mindre egennyttige, men deres embetskorrespondanse røper ingen koloniherrmentalitet. Det er få tegn til at de betraktet nordmennene som et annet, et fremmed folk, som «de innfødte». Sammenlignet med språklige og kulturelle forskjeller i andre europeiske og oversjøiske riker var da også forskjellen mellom dansker og nordmenn svært liten. Denne ulikheten vil jeg altså tone ned!

Øystein Rian: *Dansketiden som univers - ulikheter i tid og rom*
Heimen, bind XXVI (1989)
Utdrag, s. 71-72.

Ringerikinger ved Kongsberg sølvverk før 1732

Sølvverket på Kongsberg ble etablert kort etter at sølvforekomster var funnet i 1623. Den første tiden var det et stort antall tyske arbeidere ved verket, men utover i 1700-årene kom folk fra flere deler av landet til bergstaden.

av Sten Høyendahl

På 1700-tallet ble det utarbeidet flere manntall over arbeiderne ved sølvverket. Arkivvesenet har lagt ut søkbare manntall for 1711, 1724 og 1765, mens 1732-manntallet er utgitt som trykt skrift. I tillegg er det et manntall for 1729 ved Statsarkivet på Kongsberg. Felles for alle disse er at de oppgir arbeidernes fødested.

Vi skal følge opp alle ringerikinger som fram til 1732 arbeidet ved sølvverket, men svært mange har vært vanskelige å identifisere. Kirkebøkene for Norderhov begynner i 1704, og for Hole med Tyristrand i 1716. De færreste arbeiderne var født så sent.

Manntallet for 1765 vil bli gjenstand for en egen artikkel i neste nummer av bladet.

	Antall arbeidere	Derav født på Ringerike
1711		4 (samt en enke)
1724	1816	33
1729		29
1732	1619	25
1765	3526	65

Av sølvverkets historie på 1700-tallet

De to første tiårene var en god tid for verket. Det ble i 1717 gjort store sølvfunn, og straks oppsto behov for mer arbeidskraft. Rundt 1724 snudde det, og manntallet for 1732 ble tatt opp i en krisetid for verket, da mange fryktet for å bli oppsagt. Utgiveren Bjørn Ivar Berg har derfor analysert påliteligheten av dette manntallet.

Det var arbeiderne selv som var blitt innkalt for å gi opplysninger, også om hvor lenge de hadde vært ansatt ved verket. Her har det nok vært noen eldre menn som ikke husket nøyaktig hvor lenge de hadde vært på stedet. Også aldersangivelsene må betraktes med en smule skepsis - på denne tiden var det ikke alle som visste nøyaktig hvor gamle de var. Dessuten kan en del yngre arbeidere bevisst ha lagt noen år til sin rette alder dersom de trodde at det da var større muligheter for å beholde arbeidet. Vi merker oss

også at flere av arbeiderne fra Ringerike i 1732 raskt blir borte fra kommunikantlistene for Kongsberg.

Mange kommer før 1720

Mange ringerikinger kom i årene før 1720 til bergstaden, og de fleste ser ut til å ha slått seg ned her for godt. Noen holdt ut ved verket i nærmere et halvt århundre: Hans Haraldsen Stiksrud hadde rundt 1716 fått arbeid her som knekt, og Anders Larsen Borch kom hit noe etter 1720. Begge var her fortsatt i 1765, Hans som understiger og Anders som gammelslemmer ved pukkverket.

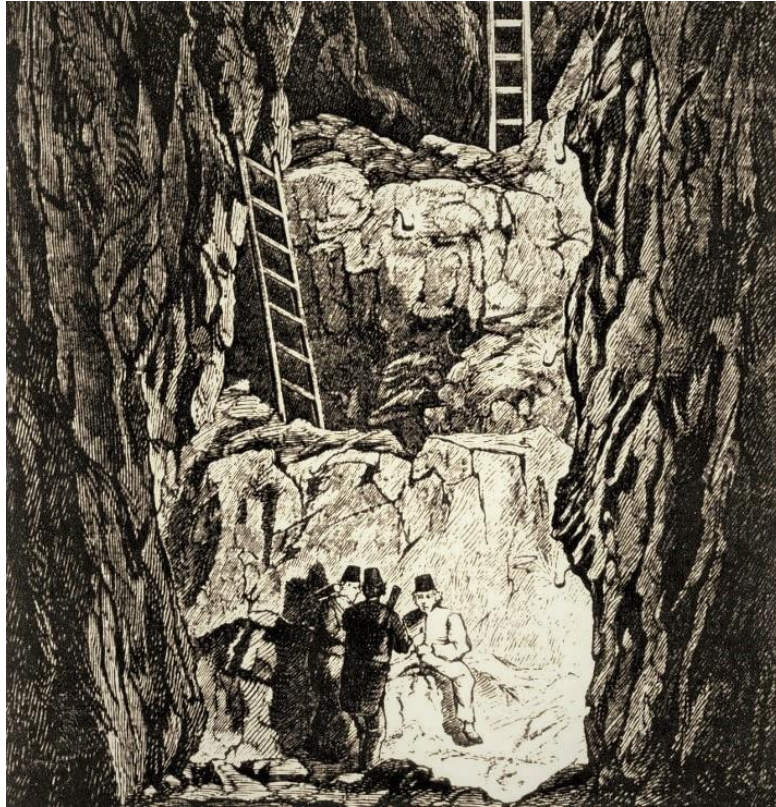
I forbindelse med en sesjon på Tyristrand ble det på tinget 18. oktober 1720 opplyst at Hans Haraldsen, Ole Andersen og Tore Knutsen tre år tidligere var reist til Kongsberg for å arbeide ved sølvverket. Gul Karlsen på Nord-Haug hadde dratt dit halvannet år tidligere, og Johannes Sjursen Hovi to år i forveien. Ole Andersen er trolig mannen som rundt 1720 kom til plassen Burebakken på Tyristrand.

Bondesønnen Johannes Sjursen finner vi snart tilbake på gamle trakter, da han i 1724 ble mistenkt for å ha tatt Gudbrand Taraldsen Bure av dage i et fylleslag på Fjerdingsstad i Eiker. Et raskt blick på 1724-manntallet forteller at Tore Knutsen Stiksrud og den avdøde Gudbrand Taraldsen står oppført som bergmenn. Arbeidsoppholdet til Ole Andersen, Gul Karlsen og Johannes Sjursen ble nok av kort varighet.

Hvem flyttet?

Det var ikke bare folk langt ned på rangstigen som på denne tiden reiste til Kongsberg. Vi finner Christoffer bilthugger her i 1720-årene som sprenger og senere hauer - han var sønnesønn av den renommerte bilthuggeren (treskjæreren) Christoffer Henriksen Ridder. Christoffer var en av dem som vendte hjem til Hønefossen, der han ble sagfogd, og etter hvert en svært velstående handelsmann.

Så har vi sagfogdsønnene Mikkel Klausen og Villum Amundsen Bing, underoffiserssønnene Anders Larsen Borch (som i 1732 kalles sønn av en bergmann), Luth Torkelsen Walter og Hans Kierboe - sistnevnte var bror til Niels Kierboe, som rundt 1726 var kommet til bergstaden og snart svingte seg opp som prokurator.

Gruvearbeidere på Kongsberg. Stikk av Søborg i *Skillings-Magazin* 1868.

Sersjanten Luth Walter og Niels Bernhard Uhden, sønn av barberen ved Hønefossen, hadde uten relevant erfaring gått rett inn som hauer. Hauerne var relativt godt lønnet, og Luth Walter hadde kanskje oppnådd ansettelse gjennom forbindelser. Han var dattersønn av den - man må vel si beryktede - Jacob Luth (død ca 1706) på Helgeland i Hole, tidligere fogd på Ringerike. Han arbeidet bare to år ved verket, og dro så tilbake til hjemlige trakter og giftet seg der. For barbersønnen fra Hønefossen ble det også med en kort visitt.

Leilendingene forlater Stiksrud

Fra Tyrstrand finner vi flere med navnet Stiksrud. Harald Toresen, som var født i 1660-årene, var fra 1690 leilending på halve Stiksrud, som faren Tore Olsen hadde brukt før ham. Harald satt fortsatt på gården i 1709, men ikke lenger i 1711. I 1724 finner vi ham som sprenger ved sølvverket. Tross en høy oppgitt alder på 65 år, vel noe overdrevet, hadde han begynt som knekt rundt 1718. Han hadde eget hus og tre sønner - den ene var den ovenfor nevnte Hans Haraldsen, som den gang var hauer ved verket. Harald Toresen døde i 1729, og kona Kari, som var jordmor, ble begravet lille julaften 1741, 87 år gammel. Alle disse brukte Stiksrud som familienavn.

Knut Toresen hadde midt på 1690-tallet overtatt det andre Stiksrud-bruket, da han giftet seg med enken etter den avdøde leilendingen Engebret Eriksen. Opplysninger fra en gjeldsak i 1699 sannsynliggjør at han var bror til Harald Toresen. Også Knut blir fra 1709 borte fra skattelistingene. Sønnen Tore Stiksrud skal ha begynt ved sølvverket allerede rundt 1706, og yngstesønnen Rasmus Stiksrud og stesønnen Erik Engebretsen noen få år senere. I tillegg har vi Kari Knutsdatter Stiksrud, som var gift med Lars Jensen Hegsum og døde i 1781, angitt 87 år gammel.

Om Knut Toresen selv fulgte med til Kongsberg, er ikke avklart. Jeg har ikke støtt på navnet i kirkebøkene der, men disse er temmelig uoversiktlige til langt opp i 1730-årene.

I 1801 bodde hele 399 personer på Nymoen og i Stiksrudgata. Ifølge Wikipedia skal gate-navnet stamme fra en bergmann som rundt 1700 flyttet hit fra Ringerike, vel Harald Toresen.

- og Bure

Ekteparet Gudbrand Taraldsen og Sofie Madsdatter drev som leilendinger på Bure på Tyrstrand, men flyttet rundt 1720 til Kongsberg. Anne Madsdatter Bure, Sofies søster, kom også til bergstaden. Som nevnt ovenfor kom Gudbrand i 1724 ut i hardt vær, og han døde våren

etter uten at årsaken ble fullt ut avklart. Også hans sønner fikk etter hvert store problemer. Den unge Kort Gudbrandsen ble i 1738 etter en arrestasjon utvist fra byen, og da yngstesønnen, bergmannen Mikkel Gudbrandsen, i 1771 ble funnet død, ble det først antatt at han hadde begått selvmord: *af Persohn og Forhold bekiendt for et ryggesløs og Lidderlig Menniske, der fandtes stranguleret og hængt ved sit eget Huus.*

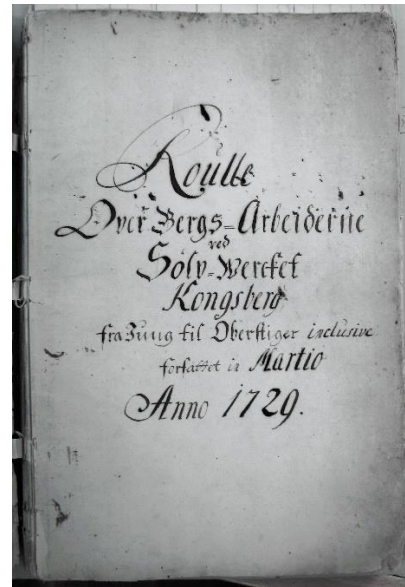
Selvmodere kunne ikke begraves på kirkegården, men omstendighetene ved Mikkels dødsfall var uklare: *da gierningen efter undersøgning af Øfrigheden, Doct: og Chirurg: blev anseet suspect og mistænkelig, som dend der efter Deres formodning ikke vel af ham self kunde være begaaet, blev nedskaaren, og ved Dom tilkiendt at faae Christen-Jord, dog uden ceremonie og Jords-Paakastelse hensat udi all stilhed i Kirkegaarden.*

De forskjellige gruppene ved verket

Overstigerne administrerte det daglige arbeidet, sto for befarng av gruvene og besørget at utvunnet sølv og erts ble levert i smeltehytta. Nils Bottelsen hadde gjennom mange år ved verket gått gradene, og var overstiger ved sin død i 1743. Også Hans Kierboe ble overstiger mot slutten av livet - han døde i 1752.

Understigerne gjorde på nattskiftet samme arbeid som overstigerne, og kontrollerte på dagtid ofte pumpeinnretning og vannlensing. I 1724 var det tre understigere fra Ringerike: Erlend Olsen, Mikkel Klausen og Nils Johansen Holm, og Rasmus Knutsen Stiksrud ble tilsatt i 1729. Etter innstramningene i 1732 ble antall understigere mer enn halvert. Mikkel Klausen fikk fortsette, mens Rasmus Stiksrud måtte gå tilbake som hauer. Nils Holm døde samme år. Senere ble Rasmus gjeninnsatt som understiger sammen med sin fetter Hans Haraldsen Stiksrud, og Johannes Hansen Haug ble nattstiger.

Av 1724-manntallet ser vi at en arbeider gjerne begynte som knekt, drev noen år som sprenger, og endte opp som hauer. Hauerne var de egentlige gruvearbeiderne som førte hammer

og bergjern, og boret og minerte ertsgangene i gruvene. Sprengerne tok ut den fjellmassen som sto igjen etter hauerne, og boret minehull for sprengningen.

Smelterne utførte smelting av ertsen under oppsyn av en hyttemester, som var til stede når den ble levert fra gruvene. Under smelteprosessen var det behov for mye aske, som ble tilberedt av såkalte leirdrivere.

Ved pukkverkene var det slemmerne som vasket ut (slemmet) den finpukkede bergmassen inntil den hadde fått rett konsentrasjon. Unge gutter ble brukt til å trille den finknuste og vaskede sølvmalmen til oppbevaringsstedet.

En farlig arbeidsplass

Arbeidet nede i gruvene var slett ikke ufarlig. Nattstiger Johannes Hansen Haug, som etter alt å dømme var fra Tyrstrand, omkom i 1741 i stanken i Sextus gruve. Også Villum Bing mistet i 1743 livet *paa berget*.

I 1760- og 1770-årene døde hele fem ringe- riker i gruveulykker, og det skal vi høre nærmere om i oppfølgingsartikkelen i neste nummer av bladet.

Litteratur

Berg, Bjørn Ivar: *Eksamnasjonsmanntall Kongsberg Sølvverk 1732. En datamaskinell bearbeiding*. Bergverks- museet, skrift nr 1. Kongsberg (1983).

Høyendahl, Sten: En skrivekyndig kvinne på Tyrstrand. *Hefte Ringerike* 2009, s. 52-54.

Moen, Kristian: *Kongsberg Sølvverk 1623-1957*, utgitt av Sølvverksmuseets Venner (1967), 3. opplag (1978).

Artikkelen bygger ellers på kirkebøker fra Kongsberg, samt manntall 1711, 1724, 1729 og 1765 ved sølvverket - med unntak av manntallet 1729 er disse lagt ut på internett i søkbar versjon (det er foretatt kontroll mot original- manntallene).

Arbeidere ved sølvverket født på Ringerike

Aksel Hansen, ved sølvverket i 1711, 14 år, født på R., bor hos Ole glassmester - født ca 1698 på Ringerike

Anders Larsen Borch, fra ca 1721 i sølvverkets tjeneste - 1732: knekt i Kronprinsens gruves berghall, vært tolv år ved verket, 24 år, født på R., eget hus, sønn av en bergmann - 1765: gammelslemmer ved pukkverkene, *forhend været oplagt*, 59 år, født på R., gift, eget hus i byen, første arbeidssted: stadspukkverket - sønnen Anders Andersen Borch var fra ca 1747 i verkets tjeneste som feier, første arbeidssted: stadspukkverket, 29½ år, født på Kbg, en datter, tilhold i feierhusene - Anders Larsen er født ca 1709, utvilsomt sønn av korporal Lars Larsen Borch og h. Maria Persdatter i Norderhov - gift første gang 1735 4/6 på Kbg med Anne Larsdatter - Anne bgr 1741 25/2, 40 år. død i barselseng sammen med den hjemmedøpte sønnen Haaken - Anders refses 1743 11/8 for å ha holdt seg vekk fra sakramentet i to år - gjengift 1744 25/4 med Anne Torgersdatter Flesaker fra Eiker - Anne bgr 1759 24/12, 54 år - gift tredje gang 1765 19/10 med Ingeborg Jakobsdatter (enke etter Auen Berentsen) - Ingeborg bgr 1768 3/9, 60 år, født i Tønsberg, skifte 1768 6/9, nordre Bergbakkene - Anders bgr 1772 5/2, 70 år, enkemann, bodde hos sin sønn på Skinnerberg

Barn i første ekteskap, født på Kongsberg: Anders Andersen Borch, døpt 1735 10/12, g1 (1762 22/5) Berte Rebekka Eriksdatter, bgr 1766 15/4, 31 år, skifte 1766 26/3, g2 (1768 25/6) Mette Maria Christensdatter Fischer, døpt 1749 1/3 på Kbg, bgr 1770 12/5, skifte 1770 8/5 - Lars, døpt 1738 9/2, bgr 1741 16/12 - Haaken, hjemmedøpt og bgr 1741 25/2, 6 timer

Barn i annet ekteskap: Anne Marie, døpt 1745 20/3, bgr 1746 12/3 - Anne Marie, døpt 1747 4/6, bgr 1747 11/11

Anders Olsen Lo, fra ca 1725 i sølvverkets tjeneste - 1729: junge, tjent fem år, 13 år, født på R., bor hos foreldrene - født ca 1717 på Ringerike, trolig fra Haug

Anders Paalsen, fra ca 1717 i sølvverkets tjeneste - 1729: hauer, tjent ni år som sprenger (eller knekt) og fire år som hauer, 33 år, født på R., en sønn, eier selv hus - født ca 1697 på Ringerike

Anders Rasmussen, fra ca 1724 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent et kvart år som knekt, 24 år, født på R., bor hos Tore Hovland - født ca 1701 på Ringerike

Bjørn Enersen, fra ca 1723 i sølvverkets tjeneste - 1732: knekt i smeltehytta, vært ti år ved verket, 38 år, født på R., gift, tre barn, leier husrom - født ca 1695 på Ringerike - gift med Christense Henriksdatter - Christense bgr 1739 6/6, 40 år - gjengift 1743 14/9 med Mari Hansdatter, enke etter Haaken Nilsen - Bjørn bgr 1754 9/1, 85 år, gift, Apotekerløkka, pensjonist

Barn: Mari, døpt 1726 5/1 - Henrik, døpt 1729 17/9 - Hans Jørgen, døpt 1733 4/7 - Johan Daniel, bgr 1740 28/6, 7 år

Christen Amundsen, fra ca 1712 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fire år som dreng, to år som knekt, to år som sprenger og fem år som hauer, 28 år, født på R., to sønner, leier hus - 1729: hauer, tjent fire år som dreng, fire år som sprenger (eller knekt), og ni år som hauer, 32 år, født på R., tre sønner, bor i leiehus hos Nils Jonsen - 1732: åpenbart identisk med Christian Amundsen, hauer i Kronprinsens gruve, har vært tyve år ved verket, 35 år, født på R., gift, to barn, derav en sønn ved verket, leier husrom i Kongsberg - født ca 1697 på Ringerike - gift 1719 23/9 på Kbg med Edel Madsdatter Bure (jf komm. 1739 10/5) fra Tyrstrand, datter av Mads Paalsen, leilending på Bure - bor 1741 på Schwabemoen, er svoger til piken Anne Madsdatter Bure (komm. 6/7) - Christen bgr 1742 19/3, 40 år, gift

Barn: Nikolai, døpt 1719 25/11 - Gjertrud, døpt 1724 23/4 - Simen, døpt 1727 1/3, trolig bgr 1732 12/4 - Ole, døpt 1731 6/10 - Simen, døpt 1735 4/12

Christen Hansen, fra ca 1716 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent åtte år som dreng og ett år som sprenger, 18 år, født på R., bor hos faren - 1729: sprenger (eller knekt), tjent ti år som dette, 24 år, født på R. - født ca 1707 på Ringerike, trolig sønn av sprengeren Hans Persen Haug

Christen Olsen, fra ca 1713 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent seks år som dreng, tre år som knekt og tre år som sprenger, 24 år, født på R. - 1729: hauer, tjent seks år som junge, fem år som sprenger (eller knekt), og fire år som hauer, 28 år, født på R., en sønn, eier selv hus - 1732: hauer i skjerp ved Foss seter, har vært 21 år ved verket, 33 år, født på R., gift, to barn, eget hus, sønn av en sagmester - født ca 1699 på Ringerike

Christoffer Christoffersen bilthugger, fra ca 1723 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent ett år som sprenger, 23 år, født på R. - 1729: hauer, tjent tre år som sprenger (eller knekt) og to år som hauer, 28 år, født ved Hønefossen, bor i leiehus hos Christoffer Kovild, dimittert 1729 11/3 - er fortsatt i 1731 på Kbg, da han står fadder for Villem Bing - født ca 1702 ved Hønefossen, sønn av Christoffer Christoffersen bilthugger (død 1711) ved Hønefossen - kalles senere Christoffer Christoffersen Ridder, viet 1737 7/2 i Norderhov til Else Marie Engebretsdatter Hesleberg, døpt 1714 24/2 i Norderhov - barnløst ekteskap - Christoffer var utdannet bilthugger, men begynte som sagfogd og ble en velstående handelsmann - Christoffer Ridder bgr 1770 6/4, 69 år, sagfogd ved Hønefossen, skifte 1770 12/8

Kongsberg på 1600-tallet. Kobberstikk. Foto: Norsk Folkemuseum.

Christoffer Rolvsen, fra ca 1726 i sølvverkets tjeneste - 1729: sprenger (eller knekt), tjent 3½ år som dette, 21 år, født på R., bor i leiehus hos Antoni Nolt - 1732: knekt i Kronprinsens gruve, har vært ni år ved verket, 26 år, født på R., sønn av en bonde - født ca 1709 på Ringerike

Ellev Ellevsen, fra ca 1723 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent ett år som sprenger, 18 år, født i Soknedalen, bor hos Knut Olsen - født ca 1707 i Soknedalen, sannsynligvis født 1705 (døpt 15/3) av foreldre Ellev og Jøran i Lunder, et ektepar som ikke er identifisert nærmere

Engebret Anundsen, fra ca 1723 i sølvverkets tjeneste - 1724: ved pennen, tjent ett år som sprenger, 20 år, født på R. - født ca 1705 på Ringerike

Erik Engebretsen smelter, fra ca 1710 i sølvverkets tjeneste - 1732: smelter i smeltehytta, vært 23 år ved verket, 44 år, født på R., enkemann, to barn, derav en sønn ved verket, eget hus i Kongsberg - født ca 1689 på Ringerike, sønn av Engebret Eriksen Stiksrud (død ca 1690) på Tyrstrand, halvbror av bergmennene Rasmus og Tore Knuttssonner Stiksrud - gift med Lisbet Jensdatter, bgr 1722 1/8 - gjengift 1732 29/10 med Berte Olsdatter - Erik bgr 1750 7/3, smelter, pensjonist, 70 år, skifte 1750 6/5, Dyremyr grunn og Eikermoen - Berte Olsdatter, sal. Erik Engebretsen smelters, bgr 1779 17/3, 86 år

Barn i første ekteskap: Engebret, døpt 1716 26/7 (far: *Erich udi Hytten*), bgr 1742 9/1 - Anne, døpt 1718 12/4, død som barn - Berte, døpt 1719 4/8, død som barn - Anne Dorteia, døpt 1722 11/6, død som barn - Gjertrud, g. før 1750 med Hans Olsen Småland, Vestfossen på Eiker

Barn i annet ekteskap: Ole, døpt 1734 22/8, n. 1752

Erlend Olsen, fra ca 1709 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent 3½ år som knekt, 3½ år som sprenger, seks år som hauer og tre år som understiger, 37 år, født på R., tre sønner, har selv hus - født ca 1688 på Ringerike - mulig identisk med Erlend Olsen som 1733 23/4 vies til Margrete Nilsdatter (begge komm. 1739 7/5)

Even Gudbrandsen, kusk, fra ca 1720 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fire år som dreng og ett år som sprenger, 18 år, født på R., har selv hus - født ca 1707 på Ringerike, sønn av Gudbrand Levorsen (død 1723) og Ragnhild Olsdatter på Kittelsby i Lunder, som rundt 1720 overtok halve Ådne i Andebu - Even kom til Follum i Norderhov, bgr 1763 23/1, 70 år, ugift

Gudbrand Sørensen Nolt, smed, fra ca 1721 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent to år som sprenger og to år som hauer, 28 år, født på R. - 1732: bergsmed i Kronprinsens gruve, vært seksten år ved verket, 39 år, født på R., gift, tre barn, eget hus i Kongsberg - født ca 1697 på Ringerike - gift 1726 14/2 med Anne Marie Antonisdatter Nolt, døpt 1705 16/1 på Kbg - tok ektefellens navn, Gudbrand Nolt smed og h. Anne Marie går 1739 14/7 til alters (komm.)

Barn: Søren Nolt, døpt 1726 5/3, smedmester, g. Else Maria Jensdatter Berggrav, skifte etter henne 1780 2/5, Sandsværmoen - Malene, døpt 1728 28/12 - Antonius, døpt 1731 9/1, død som barn - Antonius Nolt, døpt 1734 3/6, død som barn - Dorotea, døpt 1739 9/5, bgr 1757 25/1 - Antonius, døpt 1742 9/6, bgr 1743 1/6 - Barbra, døpt 1744 13/6, bgr 1745 15/5

Gudbrand Taraldsen Bure, soldat, fra ca 1719 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent tre år som knekt og tre år som sprenger, 38 år, født på R., to sønner - født ca 1687 på Ringerike, sønn av Tarald Olsen (død 1726) og Marte Solberg på Tyrstrand, gift med Sofie Madsdatter, datter av Mads Paalsen Bure (død 1734?) - Gudbrand og Sofie brukte halve Bure noen år fram til 1720, da de flyttet til Kongsberg - Gudbrand bgr 1725 3/3 på Kbg

Barn født på Tyrstrand: Anne, f. ca 1698, bgr 1762 1/5, 64 år, g. (1745 26/6) Christoffer Olsen Fossum - Mari, f. ca 1710?, går til alters 1738 26/10 på Kbg - Kort, f. ca 1714, gruvejunge ved sølvverket, forvist 1738 fra Kongsberg - Henrik, døpt 1717 25/3 - Lisbet, døpt 1720 2/6, bgr 1784 3/4, g. Ole Knutsen Ramsrud - Boel, døpt 1720 2/6

Barn født på Kongsberg: Mikkel Bure, døpt 1723 23/10, 1765: hauer, vært siden ca 1736 i verkets tjeneste, arb. ved 4. revier, første arbeidssted 3. revier, pukkverket, 42 år, gift, to sønner i arbeid, en datter, bor i en liten plass på Kjennerud grunn, bgr 1771 24/4, skifte 1771 10/4, Kattekleiva, død ved ombringelse, hadde vært drukken og styrende, g. (1759 6/3) Lisbet Eriksdatter Staalhandske, bgr 1783 20/12, 66 år, pensjonist (tidl. gift med Anders Eriksen Viul)

Hans Haraldsen Stiksrud, fra ca 1716 i sølvverkets tjeneste - 1724: bergmann, tjent tre år som knekt, fire år som sprenger og to år som hauer, 24 år, født på R., en sønn, har selv hus - 1729: åpenbart identisk med Hans Hovordsen, hauer, tjent fire år som sprenger (eller knekt) og syv år som hauer, 30 år, født på R., bor i leiehus hos sin søster - 1732: hauer og skytter i Kongens gruve, sytten år ved verket, 33 år, født på R., gift, tre barn, eget hus i Kongsberg - 1765: understiger, første arbeidssted: 3. revier, 67 år, gift, en datter, eget hus på Dyremyr grunn - sønnen Søren har vært siden ca 1740 i verkets tjeneste, hauer ved 2. revier, første arbeidssted: 3. revier, pukkverket, 38 år, født på Kbg, tilhold i bergstaden - Hans er født ca 1700 på Ringerike, sønn av Harald Torensen Stiksrud (død 1729) på Tyrstrand som flyttet til Kongsberg og i 1724 var sprenger ved sølvverket, der også tre av hans sønner arbeidet - gift 1723 4/11 på Kbg med Anniken Nilsdatter - Hans Haraldsen Stiksrud bgr 1773 27/2, gift, 84 år, skifte 1773 20/2, de bodde på Schwabemoen

Barn født på Kongsberg: Ole Stiksrud, f. ca 1724, i London 1773 - Malene, døpt 1726 28/3, død som barn - Søren Stiksrud, døpt 1728 13/4, n. 1786, hauer ved verket, g. (1752 9/12) Maria Jensdatter - Malene, døpt 1731 4/11, død som barn - Inger Cathrine, døpt 1734 7/12, skifte 1773 19/1, Schwabemoen, g1 (1760 9/12) Amund Olsen, skifte 1766 7/7, g2 (1768 21/5) Ole Olsen Berg - Malene, døpt 1737 18/5, bgr 13/6 - Maren Malene, døpt 1738 13/8, g. (1762 17/4) Nils Amundsen Breiteigen, bergmann - Marte, døpt 1741 8/4, bgr 1790 10/4, g. (1766 8/11) Per Knutsen Rullen, bergmann - Nils, døpt 1745 16/9, bgr 1746 23/2 - Nils, døpt 1748 2/5, bgr 22/5

Hans Hovordsen, fra ca 1714 i sølvverkets tjeneste - 1729: hauer, tjent ti år som sprenger eller knekt og seks år som hauer, 33 år, født på R., to sønner, eier selv hus - født ca 1697 på Ringerike

Hans Kierboe, fra ca 1715 i sølvverkets tjeneste - 1732: hauer i Ulrica gruver og Vinoren skjerp, tjent atten år ved verket, 36 år, født på R., sønn av en underoffiser - født ca 1695 på Ringerike - nevnt 1739 som nattstiger, bor hos Bertel Landsverk (komm. 7/2) - bgr 1752 15/7, 57 år på noen dager nær, overstiger, ugift, skifte 1754 7/8, hans svoger er geschworner Hans Jørgen Ziener

Hans Persen Haug, soldat, fra ca 1717 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fire år som knekt og fire år som sprenger, 59 år, født på R., tre sønner, har selv hus - født ca 1666 på Ringerike, etter all sannsynlighet sønn av Per Steffensen og Marte Henriksdatter Nord-Haug på Tyrstrand (skifte 1716, en av sønnene heter Hans) - Hans Persen Haug, bgr 1733 25/2 - Sissel Gundersdatter, Hans Persen Haugs kone, bgr 1738 14/6, 64 år

Barn, trolig: Christen Hansen, f. ca 1707, se ovenfor - Johannes Hansen Haugen, f. ca 1712, se ovenfor - Per Hansen Haug, f. ca 1717, se nedenfor

(Hans Schröder), død før 1711, samme år er hans enke ved sølvverket, 44 år, født på R., eget hus i byen, *Lebed von gnaden Lohn* - hun er født ca 1668 på Ringerike

Harald Toresen Stiksrud, fra ca **1717** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent tre år som knekt og fire år som sprenger, 65 år, født på R., tre sønner, har selv hus - 1729: fyrvarter (oppført under sprengere og knekter), tjent seksten år som sprenger (eller knekt), 68 år, født på R., eier selv hus - født ca **1660** på Ringerike - Harald Stiksrud bgr 1729 22/10 - Kari Stiksrud bgr 1741 23/12, 87 år og noen måneder, jordmor, pensjonist

Barn: Hans Haraldsen Stiksrud, f. ca 1698, se ovenfor - Ole Haraldsen Stiksrud, trolig to sønner med samme navn, f. ca 1695 og ca 1700, se nedenfor - Anna Stiksrud, n. 1765, g1 (1735 17/12) Torgrim Christoffersen, skifte 1742 10/9, Schwabemoen, g2 (1742 17/11) Henrik Karlsen, skifte 1764 16/7, Eikermoen

Haaken Persen Rysing, fra ca **1720** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fem år som dreng, 13 år, født på R., bor hos Haaken Persen - 1729: junge, 17 år, født på R. - født ca **1712** på Ringerike (sannsynligvis døpt 1712 4/9), foreldre Per Rasmussen skomaker og Gunhild Persdatter på Benterud i Norderhov (Rysing-navnet kommer muligens av Røyseng i Norderhov, der en av hans faddere bor) - trolig Haaken Persen, bgr 1729 28/5, ung dreng

Haaken Persen Søhol, fra ca **1703** i sølvverkets tjeneste - 1711: kan være Haaken Persen, tjent åtte år som knekt og seksten år som sprenger, 41 år, født på Modum, eget hus i byen - 1724: tjent åtte år som knekt, åtte år som sprenger og seks år som hauer, 54 år, født på R., har selv hus - 1729: hauer, tjent tyve år som sprenger (eller knekt) og åtte år som hauer, 56 år, født på R., eier selv hus - født ca **1671** på Ringerike, trolig fra Hole

Jakob Jensen Klodt, fra ca **1717** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent åtte år som dreng, 16 år, født på R., bor i Gravningen - 1729: Jakob Jensen Klodt, sprenger (eller knekt), tjent tolv år som junge og to år som sprenger (eller knekt), 22 år, født på R., bor hos Anund Anundsen - 1732: knekt ved St. Jacobs dam, har vært fjorten år ved verket, 27 år, født på R., gift, ingen barn, leier på Jens Henckels løkke - født ca **1709** på Ringerike, eneste med dette navnet i Norderhov er døpt 1708 22/1, foreldre Jens snekker og Dorte Hansdatter, vel ved Hønefossen - Jakob Jensen gift 1732 6/3 med Maren Konstantsdatter (trolig datter av Johan Konstantz) - Maren Johansdatter, 33 år, Jakob Jensens kone, bgr 1738 15/4 - Jens Jakobsen (!) Klodt gift 1740 2/1 med enken Berte Larsdatter - Jakob Jensen Klodt bgr 1742 20/1 på Kbg, 36 år - Berte salig Jakob Klodtis gjengift 1747 16/12 med Anders Larsen Kvildal

Barn i første ekteskap: Johan, døpt 1732 30/3, bgr 5/4 - Dorte Maria, døpt 1733 12/4 - Jens Kloth, døpt 1734 26/5, n. 1742

Barn i annet ekteskap: Einer, døpt 1740 2/10, Einer Jakobsen Klodt bgr 1742 13/10, 7 (!) år 10 mndr

Jens Amundsen Helland, bergmann, fra ca **1716** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent ett år som knekt, ett år som sprenger og seks år som hauer, 39 år, født på R., har selv hus - 1729: hauer, tjent fem år som sprenger (eller knekt) og ti år som hauer, 46 år, født på R., eier selv hus - 1732: hauer i Sachsen gruve, har vært tyve år ved verket, 49 år, født på R., gift, ett barn, eget hus i Kongsberg, har tidligere tjent hos en fogd, sønn av en arbeider - født ca **1687** på Ringerike, vel i Hole - gift 1718 30/12 i Hole med Ragnhild Iversdatter - gjengift 1738 31/5 med Ingeborg Halvorsdatter - Jens bgr 1740 16/7, 53 år 6 uker, skifte 1741 24/4 - Ingeborg gjengift 1742 15/12 med Christian Tollefsen Dreyer

Barn i første ekteskap, født på Kongsberg: Iver Helland, døpt 1726 3/1, bgr 1751 22/5, g. (1747 28/10) Maria Lorents datter

Barn i annet ekteskap: Ragnhild, døpt 1738 27/12

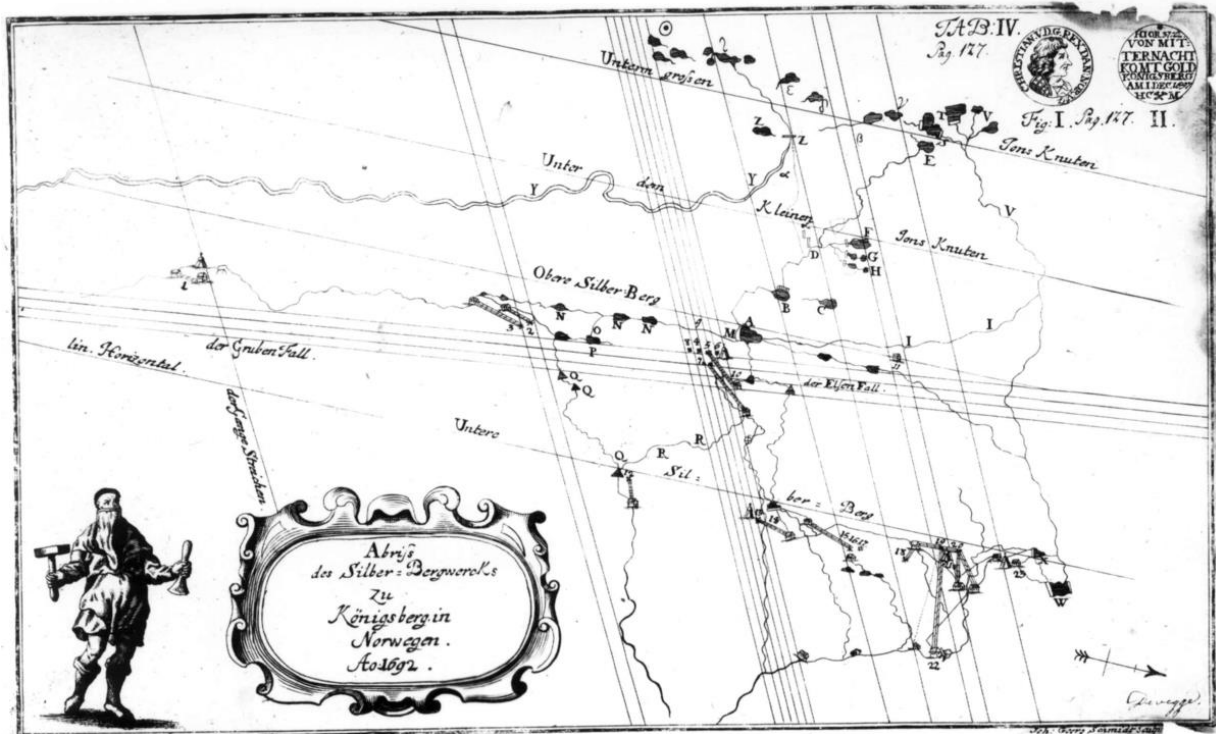
Jens Didriksen Barne, fra ca **1715** i sølvverkets tjeneste - 1729: sprenger (eller knekt), tjent elleve år som junge og fire år som sprenger (eller knekt), 22 år, født på R., bor hos moren - 1732: knekt i Julius gruve, 25 år, tjent femten år ved verket, gift, ett barn, eget hus - født ca **1708** på Ringerike (opplyses ved skifte 1752 18/9 å være bror til avdøde bergmann Anders Didriksen ved kruttårnet, ugift, og Anne Didriksdatter, g. (1746 23/7 i Lier) Anders Persen Gilhus, bergmann, g2 Jens Magnussen Vogt, skifte 1775 5/1, de tre søsknenes foreldre er Didrik Jensen (død ca 1710?) og Else Jakobsdatter, som annen gang ble gift 1731 7/4 med Sjur Hansen Popp (skifte 1751 17/4) - Jens gift 1732 9/2 med Eli Trulsdatter - Eli Trulsdatter, Jens Didriksen Barnets hustru, bgr 1746 2/4, 43 år - gjengift 1746 2/8 med Gunhild Nilsdatter Løvås - Gunhild bgr 1756 31/12, 48 år, skifte 1757 14/3, Korpemoen - Jens gift tredje gang 1757 13/12 med Maren Henriksdatter Vogt, enke etter Mikkel Hansen - Jens Didriksen Barne bgr 1761 28/5, 60 år, gift, pensjonist, skifte 1761 22/5, Nymoen

Barn i første ekteskap: Mette Maria, døpt 1732 28/6, bgr 1733 21/8 - Didrik, døpt 1733 4/9, bgr 1753 23/10 - Mette Magdalene, døpt 1734 12/12, n. 1775, g. (1759 15/12) Christen Olsen - Hans Jakob, døpt 1737 27/1, bor 1771 på en plass u. Halsestad i Hof - Else, døpt 1739 11/10, n. 1761, død før 1775 - Mari, døpt 1742 20/1, død som barn - Truls, bgr 1743 11/5, 4 timer - Else Marie, døpt 1744 12/4, n. 1775, tj. hos Tord Rogstad

Barn i annet ekteskap: Nils, døpt 1747 23/4, bgr 27/5 - Nils, døpt 1748 6/10, død som barn - Nils, døpt 1750 8/11, bgr 1751 10/7 - Erlend, døpt 1752 18/11, n. 1761 - Christine Marie, døpt 1755 15/2, g. (1780 23/11) Ole Olsen Toft

Barn i tredje ekteskap: Ellen Marie, døpt 1758 12/8, vanfør, n. 1775 - Gunhild Marie, døpt 1760 13/12, død som barn

Jens Paalsen, fra ca **1714** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent seks år som knekt og fem år som sprenger, 20 år, født på R., en sønn, bor hos Henrik Haugen - 1729: sprenger (eller knekt), tjent femten år som dette, 36 år, født ved Hønefossen, eier selv hus - 1732: knekt i Prins Christian gruve, har vært atten år ved verket, 44 år, født på R., fire barn, en sønn ved verket, eget hus i Kongsberg, sønn av en bonde - født ca **1695** ved Hønefossen

Kongsberg sølvverk - original tegning fra 1692. Foto: Norsk Folkemuseum.

- gift 1721 12/11 med Ingeborg Henriksdatter - Ingeborg Henriksdatter Haugen bgr 1749 15/3, Sandsværmoen
- Jens gjengift 1750 20/1 med Margrete Jørgensdatter Kjemp (enke etter Halvor Jakobsen)

Barn: Marte, døpt 1722 11/1 (en av fadderne er Paal Paalsen) - Marte, døpt 1725 24/2 - Henrik, døpt 1727 25/1, død som barn - Ingeborg Maria, døpt 1728 29/2, trolig bgr 11/3 - Henrik, døpt 1731 1/11, trolig bgr 1733 21/8 - Henrik, døpt 1733 20/12, bgr 1741 14/10 - Mari, døpt 1736 14/11, bgr 1737 28/5 - Anne Margrete, døpt 1738 4/11

Johannes Hansen Haug(en), fra ca **1718** i sølvverkets tjeneste - 1729: sprenger (eller knekt), tjent ti år som junge og et halvt år som sprenger (eller knekt), 19 år, født på R., bor hos foreldrene - 1732: knekt i Gottes Hülfe in der Not gruves berghall, tjent fjorten år ved verket, 21 år, født på R., bor hos sin far i Kongsberg, sønn av en bergmann - født ca **1711** på Ringerike, åpenbart sønn av sprengerens Hans Persen Haug - utvilsomt identisk med Johannes Hansen som 1734 10/12 vies til Marte Olsdatter (Johannes Hansen Haug og h. Marte går til alters 1737 2/6) - Johannes Hansen Haugen bgr 1741 23/9, 46 år, nattstiger, døde i stanken i Sextus gruve (alderen divergerer sterkt fra oppgitt alder i 1732) - Marte Olsdatter salig Johannes Hansens gjengift 1742 17/11 med Jens Magnussen
Barn døpt i Kongsberg: Eva, døpt 1739 5/12, bgr 1740 5/11 - Johannes, f. ca 1741, bgr 1742 16/1, 9 uker 4 dager

Klemet Andersen, fra ca **1710** i sølvverkets tjeneste - 1711: tjent $\frac{3}{4}$ år som knekt *in der Hütten*, 40 år - 1729: hauer, tjent elleve år som sprenger (eller knekt) og åtte år som hauer, 60 år, født på R., en sønn, bor i leiehus hos Tore Åsland - 1732: hauer, arb. i Willen Gottes gruve, har vært 22 år ved verket, 63 år, født på R., gift, to barn, derav en sønn ved verket, leier husrom i Kongsberg - født ca **1670** på Ringerike - gift med Anne Larsdatter - Anne bgr 1741 15/7, 83 år - Klemet bgr 1742 20/1, 70 år, enkemann, pensjonist

Kort Gudbrandsen, fra ca **1731** i sølvverkets tjeneste - 1732: gruvejunge i Samuels gruve, vært to år ved verket, 19 år, født på R., sønn av en bergmann - født ca **1714** på Ringerike, sønn av Gudbrand Taraldsen og Sofie Madsdatter Bure fra Tyrstrand (komm. 1738 27/5), som flyttet til Kongsberg der Gudbrand ble sprenger - Kort forvises 1738 fra bergstaden som arrestant (komm. 14/10)

Lars Olsen, fra ca **1715** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fem år som dreng, to år som sprenger og tre år som hauer, 24 år, født på R., bor i leiehus - født ca **1701** på Ringerike

Lars Rasmussen, fra ca **1693** i sølvverkets tjeneste - 1711: tjent åtte år som knekt og elleve år som sprenger, 45 år, født på R., eget hus i byen - født ca **1667** på Ringerike - mulig Lars Rasmussen, bgr 1722 19/12, død i Kronprinsens gruve

Luth Torkelsen Walter, underoffiser, fra ca **1723** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent ett år som hauer, 22 år, født på R., bor hos markscheider Klem - født ca **1703** på Ringerike, sønn av Torkel Olsen (død 1722) og Edel

Malene Jacobsdatter Walter (død 1720) i Skjærdalen, hun var datter av tidligere fogd Jacob Luth på Ringerike, ved foreldrenes skifte var Luth sersjant ved generalmajor Rømlings regiment - flyttet fra Kbg, gift 1725 25/1 i Hole med Sara Henriksdatter Veholt, bodde på Hamnor - sersjant Luth bgr 1751 5/2 i Hole, 49 år - enken Sara Henriksdatter Luth bgr 1780 1/1, 76 år

Barn døpt i Hole: Edel Malene, døpt 1725 14/10, bgr 27/10 - Edel Malene, døpt 1726 13/10, død som barn - Edel Malene, døpt 1731 9/10 på Strømsø, bgr 1782 31/12, skifte 1783 28/4 på Tislegård grunn, g1 (1753 28/4 på Kbg) Paal Persen Skinnnes, skifte 1761 9/9, sjaktstiger, Tislegård grunn, g2 (1763 17/9) Christoffer Johansen Berg, smed - Torkel, døpt 1733 1/11 - Maria, døpt 1736 23/9 - Helene, døpt 1740 26/5 - Henrika, døpt 1743 3/11 - Henrik Luthsen Walter, døpt 1748 20/10, fra 1758 i sølvverkets tjeneste, 1765: dreng ved 3. revier, bgr 1797 29/7, 39 (!) år, pensjonist, g. (1790 19/6) Anne Hansdatter Bærum

Mikkel Klausen, bergmann, fra ca **1702** i sølvverkets tjeneste - 1711: tjent fire år som junge og et kvart år som sprenger, 22 år, født ved Hønefossen, bor hos Christian Røsch - 1724: tjent åtte år som dreng, to år som knekt, to år som sprenger, ti år som hauer og ett år som understiger, 32 år, født på R., to sønner, har selv hus - 1729: understiger, tjent ni år som junge, fire år som sprenger (eller knekt), ni år som hauer og fem år som understiger, 40 år, født ved Hønefossen, to sønner, har selv hus - 1732: understiger i Ulrica gruver og Vinoren skjerp, vært tretti år ved verket, 43 år, født på R., gift, fire barn, derav to sønner ved verket, eget hus i Kongsberg - Mikkel er født ca **1692** ved Hønefossen, sønn av Klaus Mikkelsen, sagfogd ved Hønefossen - gift 1714 7/11 med Anne Andersdatter - Anne bgr 1722 14/11 i barselseng - gjengift 1723 7/10 med Ide Hansdatter (tidligere gift med Hans Hermansen Møller, bergmann) - Mikkel kalles nattstiger 1739 - Mikkel bgr 1769 7/1, 82 år, pensjonist, skifte 1769 3/2, Eikermoen - Ide bgr 1769 25/2, nær 86 år

Barn i første ekteskap: Klaus, døpt 1715 3/8 - Per, døpt 1717 10/6, død som barn - Per, døpt 1721 2/2 - Ursula Maria, døpt 1721 2/2 - ingen av disse var i live i 1769 ved farens skifte

Barn i annet ekteskap: Hans, døpt 1724 27/5, nattstiger, skifte 1769 12/6, g. (1758 17/3) Anne Margrete Nilsdatter Aasland - Anne, døpt 1726 30/7, død før 1769 - Henrik Grue, døpt 1729 6/3, geschworner, skifte 1792 18/6, Korpemoen, g. (1770 21/12) Maria Pedersdatter Falch

Niels Bernhard Uhden, ved sølvverket i **1729**, hauer, 28 år, født ved Hønefossen - født ca **1702** ved Hønefossen, sønn av barber Bernhard Henrik Uhden

Nils Bottelsen, fra ca **1712** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent to år som dreng, fire år som knekt, fire år som sprenger og to år som hauer, 22 år, født på R. - 1729: understiger, tjent to år som junge, seks år som sprenger (eller knekt), fire år som hauer og syv år som understiger, 26 år, født på R., tre sønner, eier selv hus - 1732: hauer i Gottes Hülfe in der Not gruve, vært atten år ved verket, 31 år, gift, tre barn, eget hus - født ca **1703** på Ringerike - gift (1725 24/3) med Berte Andersdatter - Nils bgr 1743 1/2, 48 år, overstiger, skifte 1744 16/6, Nymoen i Bakgaten - Berte bgr 1773 13/12, 78 år, pensjonist, skifte 1774 5/2, Teatrumgaten

Barn: Anne Sofia (senere Anne Malene), døpt 1725 10/8, g. (1758 22/3) Ole Nilsen Landsværk, vaktmester - Kari, døpt 1727 2/8, død som barn - Bottel, døpt 1730 7/1, overstiger, skifte 1784 4/8, g. (1768 21/8) Maren Wolfgangsdatter - datter, bgr 1733 18/10 - Petronelle, døpt 1733 27/12, bgr 1734 20/7 - Lisbet, døpt 1735 28/3, g. (1760 2/12) Ole Torgeresen Later - Pernille, døpt 1737 16/5, g. Christen Borgersen - Hans, døpt 1739 25/4, bgr 1740 8/6 - Tobias, døpt 1740 31/12, bgr 1743 28/6

Nils Didriksen, fra ca **1722** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent tre år som dreng, 12 år, født på R., bor hos faren - født ca **1713** på Ringerike, trolig i Hole av foreldre Didrik Nilsen og Kirstine Jørgensdatter, som senest fra 1715 bor på Kongsberg, der Didrik Nilsen 1719 26/8 ble gjengift med Gjertrud Christiansdatter - Nils gift 1735 8/1 med Mari Hansdatter - Nils bgr 1755 16/12, 44 år, nattstiger, gift, skifte 1756 3/7, Korpemoen

Barn: Helle Maria (senere Helle Margrete), døpt 1736 12/8, g. (1760 15/11) Christoffer Jonsen Strømsø - Tollev, døpt 1738 12/11, arb. ved sølvverket - Lise, døpt 1743 28/7 - Didrik, døpt 1750 18/5, bgr 26/5

Nils Johansen Holm, fra ca **1709** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent 3½ år som knekt, 3½ år som sprenger, seks år som hauer og tre år som understiger, 37 år, født på R., tre sønner, har selv hus, *Skadehafft* - 1729: understiger, tjent seks år som sprenger (eller knekt), fem år som hauer og et halvt år som understiger, 40 år, født på R., bor hos foreldrene (!) - 1732: understiger i Willen Gottes gruve, har vært 26 år ved verket, 46 år, gift, tre barn, derav en sønn ved verket, eget hus i Kongsberg - Nils er født ca **1688** på Ringerike - gift 1720 20/1 med Christina Bygland - Nils bgr 1732 28/9

Barn: Adam, døpt 1721 12/6 - barn bgr 1725 11/6 - Cathrine, døpt 1728 3/12, bgr 1738 31/10

Nils Klemetsen, fra ca **1706** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent seks år som dreng, tre år som knekt, fire år som sprenger og seks år som hauer, 32 år, født på R., bor hos Jochum Strau - 1729: hauer, tjent åtte år som junge (overstrøket), ti år som sprenger eller knekt (overstrøket), og tolv år som hauer, bor i leiehus hos Jens Müller - 1732: sprenger i Fräulein Christiana gruve, har vært 22 år ved verket, 39 år, født på R., gift, en sønn ved verket, leier husrom - født ca **1693** på Ringerike - gift 1716 4/7 med Marte Alvsdatter, bgr 1717 19/10 - gjengift 1718 2/6 med Gjertrud Nilsdatter - gift tredje gang 1736 18/8 med Anne Olsdatter - Anne Olsdatter bgr

Sogneprestene på Kongsberg var flinke til å spare på papiret i begynnelsen av 1700-tallet, men moderne teknologi gjør at vi kan forstørre den til dels gnidrede skriften i det uendelige. Nils Klemetsen giftet seg 2. juni 1718 med Gjertrud Nilsdatter, hvilket vi ser i nest nederste rad.

1750 7/2, 46 år, fyrhuset - gift fjerde gang 1751 17/4 med Inger Andersdatter Røer - Nils bgr 1753 16/1, 64 år, gift, pensjonist, fyrhuset

Barn i første ekteskap: udøpt barn, bgr 1717 19/10

Barn i annet ekteskap: Barbra, døpt 1719 11/3, død som barn - Marte, døpt 1720 1/11 - Barbra, døpt 1723 3/6 - Nils, døpt 1725 7/5, trolig bgr 1726 25/5 - Anna Barbra, døpt 1729 2/2, bgr 1739 10/1

Barn i tredje ekteskap: Kirstine Marie, døpt 1736 22/9, bgr 1737 6/8 - Klemet, døpt 1738 7/6, bgr 1739 18/1 - Lars, døpt 1740 27/11, bgr 1741 13/5 - Jens, døpt 1745 1/5, bgr 1748 22/6, 3 år 2 mndr - Anders, døpt 1747 23/7, død som barn - Anders, døpt 1752 22/1

Ole Christiansen, i sølvverkets tjeneste **1729**, junge, 17 år, født på R. - født ca **1713** på Ringerike

Ole Eriksen, fra ca **1723** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent halvannet år som knekt, 17 år, født på R. - født ca **1708** på Ringerike

Ole Gudbrandsen, i sølvverkets tjeneste **1729**, sprenger (eller knekt), 40 år, født på R., dimittert 1729 10/3 - født ca **1690** på Ringerike

Ole Haraldsen Stiksrud, bergmann, fra ca **1713** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fem år som knekt, fem år som sprenger og to år som hauer, 30 år, født på R., har selv hus - 1729: Ole Stiksrud er hauer, tjent ti år som sprenger (eller knekt) og åtte år som hauer, 40 år, født på R., en sønn, eier selv hus - 1732: knekt ved St. Jacobs dam, har vært 21 år ved verket, 41 år, født på R., gift, ett barn, eget hus i Kbg - født ca **1695** på Ringerike, åpenbart sønn av Harald Toresen Stiksrud på Tyristrand som utvandret til Kongsberg og ble sprenger ved verket

Ole Haraldsen Stiksrud, fra ca **1715** i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fem år som knekt og fem år som sprenger, 25 år, født på R., har selv hus - 1729: hauer, tjent ni år som sprenger (eller knekt) og seks år som hauer, 30 år, født på R., eier selv hus - 1732: sprenger i Segen Gottes gruve, før hauer, har vært sytten år ved verket, 35 år, født på R., gift, eget hus - født ca **1700** på Ringerike, åpenbart sønn av Harald Toresen Stiksrud på Tyristrand som utvandret til Kongsberg og ble sprenger ved verket

Harald Toresen Stiksrud hadde etter all sannsynlighet to sønner som het Ole Haraldsen Stiksrud:

Ole Haraldsen Stiksrud (1), gift 1720 10/2 på Kbg med Barbra Hansdatter, og Gjertrud Maria, døpt 1721 22/3, er nok hans datter. Ole Haraldsen Stiksrud og h. Barbra Hansdatter går i 1739 til alters (komm. 6/12).

Ole Haraldsen Stiksrud (2), gift 1721 26/9 på Kbg med Anne Hansdatter - trolig identisk med Ole Haraldsen, bgr 1733 2/5 - Anne sal. Ole Haraldsen går 1739 til alters (komm. 22/5) - Anne sal. Ole Haraldsen Stiksrud og datter Margrete går 1745 (komm. 27/5) til alters (datteren er trolig Ingeborg Margrete, døpt 1725 24/6) - Anne Hansdatter sal. Ole Haraldsen Stiksrud bgr 1753 3/12, 61 år, pensjonist

Det er flere ved navn Ole Haraldsen, men følgende barn har Stiksrud-folk som faddere: Gjertrud Maria, døpt 1721 22/3 - Andreas, døpt 1723 23/5 - Hans, døpt 1724 21/8 - Ingeborg Margrete, døpt 1725 24/6, far: Ole Stiksrud - Klemet, døpt 1729 12/2 - Kari, døpt 1732 8/12 - Hans, døpt 1734 11/7

Ole Lagesen, fra ca 1720 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent seks år som dreng, 16 år, født på R. - 1729: sprenger (eller knekt), tjent syv år som junge og to år som sprenger (eller knekt), 20 år, født på R., bor hos Harald Toresen Stiksrud - født ca 1709 på Ringerike - gift 1736 23/8 med Else Magnusdatter Vogt, døpt 1711 12/9 på Kbg, datter av Magnus Vogt - Ole bgr 1749 8/3, 50 år - Else gjengift 1753 3/4 med Erland Helgesen
Barn: Magnus, døpt 1737 10/4, død som barn - Magnus, døpt 1738 7/6

Per Hansen Haug, fra ca 1725 i sølvverkets tjeneste - 1729: junge, tjent fem år, 13 år, født på R., bor hos faren, for liten - født ca 1717 på Ringerike, vel sønn av Hans Persen Haug, sprenger ved verket

Per Nilsen Haug, fra 1732 i sølvverkets tjeneste - 1732: slemmer ved Mildigkeit Gottes pukkverk, 12 år, født på R., bor hos foreldrene, sønn av en soldat og fattig mann - født ca 1721 på Ringerike, trolig sønn av Nils Persen Haug og h. Ingeborg, bgr 1737 6/6 på Kbg, 48 år

Per Persen, fra ca 1718 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent fem år som dreng og halvannet år som sprenger, 17 år, født på R. - 1729: hauer, tjent seks år som junge, fire år som sprenger (eller knekt) og to år som hauer, 22 år, født på R., bor hos Chistoffer Wølner - født ca 1708 på Ringerike

Rasmus Knutsen Stiksrud, fra ca 1715 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent tre år som dreng, tre år som knekt og fire år som sprenger, 21 år, født på R. - 1729: nettopp inntatt som understiger, tjent fire år som junge, åtte år som sprenger (eller knekt), og to år som hauer, 28 år, født på R., eier selv hus - 1732: hauer i Kronprinsens gruve, har vært sytten år ved verket, 36 år, født på R., gift, to barn, eget hus i Kongsberg - født ca 1702 på Ringerike, åpenbart sønn av Knut Toresen Stiksrud på Tyrstrand - gift 1726 13/7 på Kbg med Berte Julsdatter - Berte bgr 1741 18/3, 36 år 2 mndr, skifte 1742 29/11 - gjengift 1743 19/1 med Sara Jonsdatter - Rasmus bgr 1770 11/4, 70 år 2 mndr, gift, skifte 1770 5/4, Kjennerud grunn

Barn i første ekteskap: Anne Marie Stiksrud, døpt 1727 31/5, bgr 1756 11/11, g. (1753 26/5) Hans Larsen Tveiten - Ole Stiksrud, døpt 1729 26/9, hauer, bgr 1779 17/3, skifte 1780 8/6, g1 (1752 26/2) Anne Christine Olsdatter, bgr 1757 26/2, 54 år, g2 (1757 15/10) Anna Dorotea Christensdatter Høeg - Berte, døpt 1731 20/12, trolig bgr 1732 14/3 - Kari, døpt 1733 1/3, bgr 9/10 - Lars, døpt 1734 19/11, død som barn - Marte Karine, døpt 1738 19/1, bgr 1738 6/9 - Marte Karine Stiksrud, døpt 1739 23/8, bgr 1775 17/4, g. (1764 20/10) Sigfred Jonsen Haugmo

Barn i annet ekteskap: Dorte, døpt 1743 19/10, bgr 2/11 - Knut Stiksrud, også kalt Fjerdingstad, døpt 1745 14/3, bergmann, g1 (1775 25/3) Ingeborg Sjursdatter Bø, g2 (1799 14/12) Maren Fransdatter) - Berte Dorte Stiksrud, døpt 1747 11/5, g. (1775 24/6) Nils Nilsen - Anne Malene, døpt 1749 26/4, g. (1782 17/5) Christian Ludvig Nilsen - Jon, døpt 1752 30/4, bgr 1758 12/10

Tore Knutsen Stiksrud, fra ca 1707 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent åtte år som knekt, ti år som sprenger og ett år som hauer, 32 år, født på R., fire sønner, har selv hus - 1729: hauer, tjent ni år som sprenger (eller knekt) og åtte år som hauer, 38 år, født på R., fem sønner, har selv hus - født ca 1693 på Ringerike, åpenbart sønn av Knut Toresen Stiksrud på Tyrstrand (og bror av Rasmus Knutsen Stiksrud) - gift 1721 4/5 på Kbg med Maria Olsdatter, bodde trolig i 1730-årene på en plass under Berg i Eiker - bgr 1769 10/6, 90 år, gift, pensjonist

Barn: Ole Stiksrud (kalles også Krillaas), f. ca 1715, bgr 1754 11/8, skifte 1760 21/3, Postebrua, g. (1749 4/10) Anne Maria Olsdatter - Tore, døpt 1721 6/12 på Kbg - Simen Stiksrud, f. ca 1724 på Eiker, 1765: nachzähler, tjent 30 år, g1 (1750 14/11) Barbra Augustinusdatter Berskov, bgr 1752 18/11, g2 (1754 22/1) Anne Marie Jørgensdatter, Simen skifter i levende live 1779 18/6, Schwabemoen i Stiksrudgata - Johannes Stiksrud, døpt 1729 20/3 på Kbg, 1765: hauer, tjent 22 år, død 1767 30/1 ved et ulykkelig skudd i graven, skifte 1767 16/2, Dyremyr grunn, g. (1754 27/7) Anne Margrete Persdatter Sover - Maria Stiksrud, trolig døpt 1731 2/9 på Eiker, Bergseie, g. (1756 9/10) Tore Jakobsen - Marte Stiksrud, trolig døpt 1734 28/2 på Eiker, Bergseie, bgr 1785 7/5, 57 år, g. (1754 14/12) Ole Hermansen

Villum Amundsen Bing, fra ca 1723 i sølvverkets tjeneste - 1724: tjent halvannet år som sprenger, 17 år, født på R., bor hos Hans Landtverk - 1732: sprenger i Haus Gabel gruve, vært tolv år ved verket, 29 år, gift, ett barn, eget hus i Kongsberg, sønn av en soldat (!) - født 1705 (døpt 18/3) i Haug anneks, foreldre Amund Engebretsen, sagfogd ved Hønefossen (død 1713) og Dorte Christoffersdatter Klodt på Ton - gift 1730 1/12 på Kbg med Anne Larsdatter - Villum Amundsen Bing bgr 1743 4/4, 36 år, gift, som fik dödel: skade paa berget, skifte 1749 13/11, Eikermoen

Barn: Dorte Bing, døpt 1731 4/8, bgr 1805 22/8, pensjonist, g. (1751 1/5) Arne Arnesen Frisch, mestersmed - Anne Barbra, døpt 1734 12/2, bgr 1743 1/8

Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1881)

Listene over fanger i Hønefoss distriktsfengsel er nå ført fram til 1881, og som vanlig er det småforbrytere og folk som har overtrådt forbud som settes inn her.

av Tom Larsen

Jeg har i flere år utarbeidet oversikter over innsatte i Hønefoss distriktsfengsel, og plutselig fant jeg min egen tippetipoldefar, Ole Svendsen

Båntjern i Haug, i fangeprotokollen for 1881. Jeg har derfor tillatt meg å ta med avskrift av noe av rettsprosessen.

Saksforløpet er klassisk: To hestekjerrer møtes på en altfor smal vei, den ene med et halmlass og den andre med et vannkar, og det er vanskelig å passere. Ole Båntjern viser handlekraft, tar fram øksa og bruker denne. Han dømmes derfor til 25 dager på vann og brød for overfall på sakesløs mann.

Løbe-No. 1. Hans Ottersen Stemme af Rakkestad.

Alder: 57 Aar - se Varetægtsjournal N° 1 for 1881. *Forbrydelse:* Drukkskab etc.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i den 8 Januar 1881 stor 10 - ti - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 8 Januar 1881 Kl 10¼ Formid. Politimesteren i Hønefos

af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre Politimesteren i Hønefos af 8 Januar 1881, Approberet af Buskeruds Amt den 10 næst efter.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 11 Januar 1881 Kl 10¼ Formid.

Omkostninger og af hvem betalte:

Traad etc til Lapning af sine Klæder	0,10
Forpleining i 3 Dage a 80	2,40

Løbe-No. 2. Eilert Olai Abelsen af Bergen.

Se Varetægtsjournal N° 19 - 1879. *Forbrydelse:* Gadeuorden og forargeligt Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 21 Januar 1881 stor 10 - ti - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag 21 Januar 1881 Kl 5 Eftermid. Politimesteren i Hønefos af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Ordre Politimesteren i Hønefos af 21 Januar 1881. Approberet af Amtet 24 Januar.

Straffen. Vand og Brød: 3, tre Dage. *Løsladt:* Mandag den 24 Januar 1881 Kl 5 Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte:

Forpleining i 3 Dage a 80	2,40
---------------------------	------

Løbe-No. 3. Svend August Johannesen af Sverrig.

Alder: 41 Aar - se forøvrigt Varetægtsjournal N° 4 for 1881. *Forbrydelse:* Gadeuorden og Opsætsighed.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 25 Januar 1881 stor 25 - fem og tyve - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 25 Januar 1881 Kl 10 Formid. Politimesteren i Hønefos

af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre Politimesteren i Hønefos af 25 Januar 1881. Approberet af Amtet 26 Januar 1881.

Straffen. Vand og Brød: 4 - fire Dage. *Løsladt:* Lørdag den 29 Januar 1881 Kl 10 Formid.

Omkostninger og af hvem betalte:

Forpleining i 4 Dage a 80	3,20
---------------------------	------

Løbe-No. 4. Gustav Poul Emil Buhl. Bundtmager i Hønefos.

Fødested: Tydskland. *Alder:* 28 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Ansigt magert.*

Forbrydelse: Ulovlig Behandling af en Tullup (?) som havdes til Reparation.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underretsdom af 9 Marts 1881, Mulkt til Statskassen stor 15 - femten -

Kr: *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 28 Marts 1881 Kl 9½ Formid. Fogden i Hønefos af 26 Marts 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 25 Marts 1881.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 31 Marts 1881 Kl 9½ Form.

Omkostninger og af hvem betalte:

Forpleining i 3 Dage a 80	2,40
---------------------------	------

Løbe-No. 5. Hans Andersen Bergseie af Norderhov.

Alder: 20 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Forbrydelse:* Voldeligt Forhold.
Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 16 Novbr 1880 stor 20 - tyve Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 31 Marts 1881 Kl 10 Efterm, Politimesteren i Hønefos af
 12 Marts 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 11 Marts 1881.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre Dage. *Løsladt:* Søndag den 3 April 1881 Kl 10 Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 6. Johan Larson fra Sverrig.

Alder: 33 Aar - se Varetægtsjournal N° 20 for 1881. *Forbrydelse:* Voldeligt forhold paa Øludskjenkningssted
 og paa Gaden. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 13 April 1881 stor 10 - ti - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 13 April 1881 Kl 10 Formid. Politimesteren i Hønefos af
 s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre Politimesteren i Hfs. af 13 April 1881, approberet af Buske-
 ruds Amt den 16 April s. A.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 16 April 1881 kl 10 Form.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage a 0,80 2,40

Løbe-No. 7. Anne Kittelsdatter Aasen af Norderhov.

Alder: 29 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt.
Forbrydelse: Kapitel 19 § 1 Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 21 April 1881 Kl 5¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 7 April
 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underrettsdom af 23 Marts 1881.
Straffen. Vand og Brød: 4 - fire Dage. *Løsladt:* Mandag den 25 April 1881 Kl 5¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 4 Dage a 0,80 3,20

Løbe-No. 8. Torin Thomasdatter af Norderhov.

Alder: 21 Aar. Se Varetægtsjournal N° 15 for 1881. *Forbrydelse:* Tyveri.
Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Lørdag den 30 April 1881 Kl 6
 Efterm. Fogden i Ringerike af 22 April 1881.
Efter hvilken Dom eller Resolution: Underrettsdom af 12 April 1881.
Straffen. Vand og Brød: 4 - fire Dage. *Løsladt:* Onsdag den 4 Mai 1881 Kl 6 Eftermiddag.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 4 Dage 3,20

Løbe-No. 9. Anne Kathrine Thorsen af Hole.

Alder: 70 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* brune. *Haar:* graat. *Forbrydelse:* Ulovligt Brændevins-
 salg. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Fogden i Ringerike den 14 August 1880 stor 50 - femti - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 5 Mai 1881 Kl 1¾ Efterm, Fogden i Ringerike den
 27 Oktober 1880. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 26 Oktober 1880.
Straffen. Fangekost: 20 - tyve Dage. *Løsladt:* Onsdag den 25 Mai 1881 Kl 1¾ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 20 Dage a 0,80 16,00
 Vask 0,21

Løbe-No. 10. Anton Nilsen Røsseng af Norderhov.

Alder: 17 Aar. Se Varetægtsjournal N° 22 - 1881. *Forbrydelse:* Omgjængelse mod Naturen.
Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 10 Mai 1881 Kl 5½ Efterm. Fogden i Ringerike af s. D.
Efter hvilken Dom eller Resolution: Underrettsdom af 5 Mai 1881.
Straffen. Fangekost: 32 - tretti to Dage. *Løsladt:* Lørdag den 11 Juni 1881 Kl 5½ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 21 Dage a 0,80 16,80
 Vask 0,21
 1 Bukse 4,00
 1 Par Støvler 1,50
 Forpleining i 11 Dage 8,80
 1 Par Strømper 2,00
 Vask 0,14

Løbe-No. 11. Ole Svendsen Baandkjær af Norderhov.

Alder: 52 Aar. *Høide:* over mid. *Statur:* stærkbygget. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt blondt.

Forbrydelse: Overfald paa sagesløs Mand. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 14 Mai 1881 Kl 8³/₄ Formid. Fogden i Ringerike af 5 Mai 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 13 April 1881.

Straffen. Vand og Brød: 25 - fem og tyve Dage. *Mellemfrist dage:* 6 - seks Dage.

Løsladt: Tirsdag den 14 Juni 1881 Kl 8³/₄ Formid.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 17 Dage a 0,80	13,60
	Vask	0,21
	Forpleining i 14 Dage	11,20
	Vask	0,14

Løbe-No. 12. Johan August Johanson af Sverrig.

Se Varetægtsjournal N° 30 for 1881. *Forbrydelse:* Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 24 Juni 1881 stor 4 - fire - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 24 Juni 1881 Kl 5 Formid. Politimesteren i Hønefos af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Ordre Politimesteren i Hønefos af 24 Juni 1881. Aproberet af Amtet 25 Juni 1881.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Søndag den 26 Juni 1881 Kl 5 Formid.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 2 Dage	1,60
---	----------------------	------

Løbe-No. 13. Kristen Andersen Haugen af Flesberg.

Alder: 38 Aar. Se Varetægtsjournal N° 31 for 1881. *Forbrydelse:* Drukkenskab og fredsforstyrrende Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: ligesaa den 28 Juni 1881 stor 5 - fem - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 28 Juni 1881 Kl 9³/₄ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Ordre Politimesteren i Hønefos af 28 Juni 1881, approberet af Amtet 29 Juni 1881.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to Dage. *Løsladt:* Torsdag den 30 Juni 1881 Kl 9³/₄ Formid.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 2 Dage	1,60
---	----------------------	------

Løbe-No. 14. Petter Julius Pettersen af Namsos.

Alder: 25 a 30 Aar - se Varetægtsjournal N° 29 - 1881. *Forbrydelse:* Betleri.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Tirsdag den 28 Juni 1881 Kl 5¹/₂ Efterm. Fogden i Ringerike af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Underretsdom af 24 Juni 1881.

Straffen. Vand og Brød: 8 - otte Dage. *Mellemfristedage:* 1 - en Dag.

Løsladt: Torsdag den 7 Juli 1881 Kl 5¹/₂ Eftermid.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 2 Dage	1,60
	1 Skjorte	0,80
	Strømper	0,50
	Støvler	2,00
	Bukse	1,00
	Busserul	1,60
	Reisepenge til Kristians Amts grændse	0,30
	Forpleining i 7 Dage	5,60
	Vask	0,07

Løbe-No. 15. Kristian Hansen Almeeie af Norderhov.

Alder: 30 Aar - se forresten N° 18 for 1877. *Forbrydelse:* Drukkenskab, fredsforstyrrelse og voldelig Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 20 April 1881 stor 20 - tyve - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 4 Juli 1881 Kl 10 Efterm. Politimesteren i Hønefos den 14 Juli 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 13 Juni 1881.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre Dage. *Løsladt:* Torsdag den 7 Juli 1881 Kl 10 Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining 3 Dage	2,40
---	--------------------	------

Løbe-No. 16. Karl Martin Jensen af Norderhov.

Alder: 18 Aar. Se Varetægtsjournal N° 28 for 1881. *Forbrydelse:* Tyveri.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 1 August 1881 Kl 8 Eftermid. Fogden i Ringerike af 8 Juli 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Underretsdom af 16 Juni 1881.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem Dage. *Løsladt:* Lørdag den 6 August 1881 Kl 8 Eftermid.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage 4,00

Løbe-No. 17 Kristian Isaksen af Norderhov.

Alder: 20 Aar. Se Varetægtsjournal 42 - 1881. *Forbrydelse:* Uberettiget Tjenestefravigelse.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 22 Juli 1881, stor 20 - tyve - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 24 August 1881 Kl 8 Form. Fogden i Ringerike af 15 og 18 August 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 13 August 1881.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 27 August 1881 Kl 8 Formiddag.

Omkostninger og af hvem betalte:

Reisepenge for 3 Mil	0,60	
deraf selv	<u>0,16</u>	0,44
Forpleining 3 Dage		2,40

Løbe-No. 18. Anders Kristophersen af Kristiania.

Graastensmurer. Alder: 52 Aar. *Høide:* under middels. *Statur:* middels. *Øine:* blaa. *Haar:* mørk blondt.

Forbrydelse: Drukkenskab. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Kristiania Politikammer den 7 og 20 Juli 1880,

stor 4 - fire og 5 - fem - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Onsdag den 31 August 1881 Kl 1½ Efterm. Fogden i Ringerike af 26 Aug. 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Kristiania Stifts Resolutioner af 6 og 21 April 1881 lydende paa 2 og 2 Dages Vand og Brød.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 3 September 1881 Kl 1½ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 19. Iver Olsen Vegsal af Norderhov.

Alder: 45 Aar. *Høide:* und. mid. *Statur:* middels. *Haar:* sort. *Øine:* brune.

Forbrydelse: Concubinats. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Søndag den 4 Sept. 1881 Kl 4½ Efterm. Fogden i Ringerike af 13 August 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Overretsdom af 8 August 1881.

Straffen. Vand og Brød: 8 - otte Dage. *Mellemfristdage:* 1 - en Dag.

Løsladt: Tirsdag den 13 September 1881 Kl 4½ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte:

Forpleining i 9 Dage	Kr. 7,20
Vask	0,07

Løbe-No. 20. Kasper Anton Kristiansen af Høland.

Alder: 36 Aar - se Varetægtsjournal N° 51 for 1881. *Forbrydelse:* Drukkenskab og fredsforstyrrende Forhold.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 28 Sept. 1881, stor 5 - fem - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 28 Sept. 1881 Kl 9½ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre Politimesteren i Hønefos af 28 Sept. 1881, approberet af Amtet 29 Sept.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Fredag den 30 Sept. 1881 Kl 9½ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Kr. 1,60

Løbe-No. 21. Lovise Sørensdatter Sundvolden af Hole.

Alder: 43 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Ansigt:* rødt.

Forbrydelse: Leiermaal. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 25 Oktober 1881 Kl 12¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 12. Okt 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 30 Sept. 1881.

Straffen. Vand og Brød: 25 - fem og tyve - Dage. *Mellemfristdage:* 6 - sex Dage.

Løsladt: Fredag den 25 November 1881 Kl 12¼ Form.

Omkostninger og af hvem betalte:

Forpleining i 6 Dage a 80 Øre	4,80
Vask	0,07
Reisepenge for ½ Mil	0,30
Forpleining i 25 Dage	20,00
Vask	0,28

Løbe-No. 22. Vilhelm Lundqvist af Sverig.

Alder: 22 Aar. *Høide:* Se Varetægtsjournal N° 55 for 1881. *Forbrydelse:* Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 10 Nov. 1881 stor 4 - fire - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 10 Nov 1881 Kl 8½ Formid. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre Politimesteren i Hønefos af 10 Nov. 1881. Approberet af Amtet den 12 næstefter.

Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Lørdag den 12 Nov 1881 Kl 8½ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 23. Anne Ellingsdatter Hovlandseie af Lunder.

Alder: 21 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkblondt.

Forbrydelse: Concupinat. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underretsdom af 11 Juni 1881. Mulkt stor 35 - fem og tredive Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 14 Novbr 1881 Kl 12¼ Eftermid. Fogden i Ringerike af 29 Juli 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 27 Juli 1881.

Straffen. Vand og Brød: 4, fire Dage. *Løsladt:* Fredag den 18 November 1881 Kl 12¼ Eftermid.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 4 Dage 3,20

Løbe-No. 24. Erik Nilsen Rendeheimen Skollerudeie af Aadalen.

Alder: 28 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt.

Forbrydelse: Utilladt Fiskeri med Krog.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politiretsdom af 27 Sept. 1881 stor 10 - ti Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 14 Novbr 1881 Kl 1¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 31 Okt. 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 29 Okt. 1881.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre Dage. *Løsladt:* Torsdag den 14 Nov. 1881 Kl 1¼ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Reisepenge for 1½ Mil a 20 Øre 0,30
Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 25. Anne Andersdatter Guriby af Hole.

Se N° 12 for 1876. *Forbrydelse:* Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 25 November 1881 Kl 1 Eftermid. Fogden i Ringerike af 7 Nov. 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 26 Oktober 1881.

Straffen. Vand og Brød: 25 - fem og tyve - Dage. *Mellempfristdage:* 6 - seks Dage.

Løsladt: Mandag den 26 December 1881 Kl 1 Eftermiddag.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage 4,00
26 Dage 20,80

25/11 81 Underrettet Pastor Alsing. Vask 0,35

8/12 81 Besøg af Pastor Alsing.

15/12 81 ligesaa.

24/12 81 ligesaa.

Løbe-No. 26. Johan Thv. Andersen af Hønefos.

Alder: 19 Aar. *Høide:* over mid. *Statur:* middels. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt.

Forbrydelse: Drukkenskab og rolighedsforstyrrende Forhold. *Ved hvilken Underrett tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 17 Sept. 1881 stor 5 - fem - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Lørdag den 3 Decem-ber 1881 Kl 8½ Efterm. Politimesteren i Hønefos af 21 Okt. 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 20 Okt. 1881.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Mandag den 5 December 1881 Kl 8½ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 27. Syver Torsen Borger af Norderhov.

Alder: 22 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* sort.

Forbrydelse: Overfald og Forstyrrelse af Veifreden. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 6 December 1881 Kl 6 Efterm. Fogden i Ringerike af 15 November 1881. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 3 Novbr 1881.

Straffen. Vand og Brød: 12 - tolv - Dage. *Mellempfristdage:* 2 - to - Dage.

Løsladt: Tirsdag den 20 December 1881 Kl 6 Eftermid.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 14 Dage 11,20

6/12 81 Underrettet Pastor Alsing. Vask 0,14

8/12 81 Besøg af Pastor Alsing.

15/12 ligesaa.

Løbe-No. 28. Nicolai Pettersen Somdalseie af Aadalen.

Alder: 22 Aar. *Høide:* over middels. *Statur:* spæd. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt.

Forbrydelse: Benyttelse til Fiskeri i Aadalselven af utilladet Redskab. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politiretsdom af 12 Nov. 1881 stor 10 - ti - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Torsdag den 8 Decbr 1881 Kl 1 Efterm. Fogden i Ringerike af 5 Decbr 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 3 Decbr 1881.

Straffen. Fangekost: 12 - tolv Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 20 December 1881 Kl 1 Eftermiddag.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Reisepenge for 2 Mil	Kr. 0,40
	Forpleining i 12 Dage	9,60
8/12 81 Besøg af Pastor Alsing.	Vask	0,14
15/12 81 ligesaa.		

Løbe-No. 29. Hans Ottersen Stemme af Rakkestad.

Alder: 58 Aar. Se Varetægtsjournal N° 1 for 1881. *Forbrydelse:* Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 9 Decbr 1881 stor til Rest 8 Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 9 Decbr 1881 Kl 10³/₄ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Ordre Politimesteren i Hønefos af 9 Dcbr 1881, approberet af Amtet den 10 Decbr 1881.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to Dage. *Løsladt:* Søndag den 11 Decbr 1881 Kl 10³/₄ Form.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 2 Dage	1,60
---	----------------------	------

Løbe-No. 30. August Thoresen af Norderhov.

Høide: over mid. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Overfald og Forstyrrelse af Veifreden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Fredag den 9 Decbr 1881

Kl 2³/₄ Efterm. Fogden i Ringerike den 15 Nov 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Underretsdom af 3 Nov. 1881.

Straffen. Vand og Brød: 4 - fire Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 13 Decbr 1881 Kl 2³/₄ Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 4 Dage	3,20
---	----------------------	------

Løbe-No. 31. Vilhelm Pedersen Dammen af Norderhov.

Alder: 19 Aar. *Høide:* under mid. *Statur:* middels. *Øine:* brune. *Haar:* mørkt.

Forbrydelse: Fredsforstyrrende og voldsomt Forhold paa Gaden. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 25 Juli 1881 stor 10 - ti - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 12 Decbr 1881 Kl 10¹/₂ Form. Politimesteren i Hfs den 21 Okt. 1881.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 20 Okt. 1881.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 15 Decbr 1881 Kl 10¹/₂ Form.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 3 Dage	2,40
---	----------------------	------

Løbe-No. 32. Syver Svendsen, Linie No 573 af Valdars Bataillon.

Forbrydelse: For længere Tids Ophold udenfor sit Distrikt uden Permission og derved Udeblivelse fra Distriktsmønstring. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Rekvisition fra Compagnichef Arneberg af 3^{die} Liniecompagnie af Valdars Bataillon hvori henholdes til af Bataillonens dikteret Revselse af 4 - fire - Dages simpel

Arrest. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Tirsdag den 20 December 1881 Kl 7¹/₄ Eftermiddag.

Løsladt: Lørdag den 24 December 1881 Kl 7¹/₄ Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 4 Dage	3,20
---	----------------------	------

24/12 81 Besøg af Pastor Alsing.

For videre lesning i rettsprotokollene

Ekstrarettsprotokollene for Ringerike er lagt ut på Digitalarkivet, der vi kan lese flere rettssaker mot de innsatte i Hønefoss distriktsfengsel. Håndskriften er relativt uproblematisk.

De øvrige sakene vil vi finne i forhørsprotokoller og domsprotokoller, som foreløpig må oppsøkes ved Statsarkivet på Kongsberg.

Søk på: *Skannet rettergangsmateriale/Fylke: Buskerud/Embete: Ringerike sorenskriveri.*

Ringerike sorenskriveri, ekstrarettsprotokoll 17 (1880 9/12-1882 27/6):

Ole Svendsen Båndkjærn 1881 12/3 (fol. 54-64)
Anton Røsseng 1881 29/4 (fol. 77-83), 3/5 (fol. 83-88)
Erik Rendeheimen 1881 24/9 (fol. 192-197)
Syver Torsen Borger m fl 1881 5/10 (fol. 213-223)
Nikolai Pettersen 1881 5/11 (fol. 246-251)

Ringerike sorenskriveri, Hønefoss by, ekstrarettsprotokoll 4 (1878 10/8-1883 12/4):

Gustav Emil Paul Buhl 1881 25/1 (fol. 102b-104a)
Anne Andersdatter Pjåka eller Guriby 1881 7/10 (fol. 120b-122b)

Vedlegg - Ringerike sorenskriveri, ekstrarettsprotokoll 17, fol. 54-64 (utdrag)

År 1881 den 12te Marts blev ret sat i distriktsfengslets retslokale i Hønefos, betjent af sorenskriverens edsvorne fuldmægtig cand. jur. H. H. Helliesen med de opnævnte før edfæstede lagrettsmænd Lars Larsen Gjærmundbo og Halvor Pedersen Gjærmundbo.

Hvorda! foretages Justitssag mod Ole Svendsen Båndkjærn >>>>>

Derpå fremstod tiltalte Ole Svendsen Båndkjærn der fastholder sin under forhørene afgivne forklaring. Han siger, at han ikke er aldeles sikker på, at halmlasset væltede helt over ende eller om det blot heldte til siden, Lidt før de mødte Ole Hansen Berg. Lasset væltede to gange på turen, den ene gangen var det helt overende, men tiltalte erindrer ikke hvor dette var. Da 1st deponent(s) hest var kommen så langt, at både den og draget var kommen forbi halmlasset, stod begge lassene stille, dep. spurgte nu, om tiltalte holdt i hesten hans, hvortil han svarede "Nei! for den skal jeg styre selv." sagde 1st dep.

Halmlasset og vandkarret stod nu side om side på veien, og det var for at holde disse klar af hinanden at han tog øxen, men idetsamme gik 1st dep: hest frem, og ved den derved forårsagede bevægelse holdt tiltalte på at falde overende og kaster derfor øxen ifra sig. Tiltalte siger, at halmlasset allerede forinden de mødte 1st dep: var kjørt op i sneen på siden af veien, og der stod det helt til 1st dep: var kommen forbi. Veien er på det omhandlede sted ikke bredere, end at netop en slede kan komme frem. De kjørte til høiere for hinanden ved det omhandlede møde.

Halmlasset var lasset som halmlas i almindelighed, således at de rager noget udenfor grinerne, lasset indeholdt nærmere 2 Skpd halm og

var således meget stort. Det var lidt skjevt lasset så det havde let for at vælte til venstre. Lassene stod så nær hinanden, at tiltalte ikke kunde komme mellem dem, men de var ikke så nær hinanden, at halmlasset havde nogen støtte i vandkarret, da dette var så meget lavere end halmlasset, tiltalte vilde derfor sætte øxen som en støtte mellem vandkarret og halmlasset, indtil han selv var gået udenom og fik støttet halmlasset foran. Halmlasset stod så meget på siden at det nok ikke vilde have stået af sig selv uden støtte.

Tiltalte siger at han ikke så, at 1ste dep. faldt overende, af øxeslaget, og han erindrer ikke, at han skal have sagt "Ruller du også du". Han siger, at han ikke så 1ste dep. før idet samme denne kommer gående forbi halmlasset, dette var en liden stund efterat øxen var kastet. Han så ikke 1ste dep. den gang han tog øxen, lasset var nemlig så bredt, at når man som tiltalte gik bagefter, kunde man ikke se foran dette. Dengang 1st deponents hest gik frem, var han ikke kommen såvidt, at han havde fået lagt øxen tilrette, der hvor den skulde stå, men stod og holdt øxen ved siden af hakken, idet han så efter er passende sted at flaare (?) den. Han stod med fødderne indtil meierne på 1ste dep. slæde, og holdt derfor på at falde, da denne gik frem og

var det under denne sin vaklen, at han kastede øxen ifra sig.

Da øxen har truffet 1st dep. må den være gået fremover, og tiltalte selv må have stået så meget på siden af halmlasset, at dette var muligt. Oplæst og vedtaget.

Som 1ste vidne fremstod Ole Hansen Berg, 1st deponent under forhørene, der på speciel examination, forklarer sig som under disse, han til lægger at da han mødte tiltalte, holdt han stille en liden stund i forveien, for at halmlasset skulde komme bedre forbi, tiltalte tog da og ledede vidnets hest så at denne kom forbi halmlasset (muligens var endel af Lasset også forbi), tiltalte slap hesten på vidnets gjentagne anmodninger,

men tog i det samme den i vandkarret stående øx og kastede den eller slog vidnet med den.

Vidnets hest standsede i det samme tiltalte slap den. Vidnet fastholder, at han så at tiltalte tog i vidnets hest skjønt dette benægtes af tiltalte. Tiltaltes las stod så meget af veien, at der var rum mellem begge las, vidnet syntes ikke at halmlasset stod så meget på skakke, således at det kunde vælte. Vidnet så tiltalte helt fra den tid, at halmlasset var kjørt til side, og tiltalte havde grebet fat i vidnets hest.

~~Vidnet gjør påstand på Kr 8.00.~~ Vidnet frafaldt erstatning for lægehjælpen. Oplæst og vedtaget.

Dommen over Ole falt 13. april 1881 på sorenskrivergården Knestang. Den er inntatt i domsprotokoll 5 (s. 441-452), og må leses ved Statsarkivet på Kongsberg. Retten har lagt vekt på opplysninger om at Ole skal være *en meget hidsig person, som man helst ønsker at undgaa.*

Morgenbladet.

Søndagen den 24de Februar 1833

(Indsendt)

Den i General-Fortegnelsen over Fødte og Døde i Aggershuus-Stift anførte i Nordrehougs Præstegield afdøde Mand, hvis Alder ei findes anført i de udkomne specielle Fortegnelser, opnaaede den usædvanlig høie Alder af 116 (hundrede og sexten) Aar. Han hedte overalt i Bygden Hans Sanger, og ernærede sig ved at gaae fra Bygd til Bygd og synge for Betaling, der sædvanlig bestod i Brødskorper, for hvilken han havde en særdeles Forkjærlighed.

Han er født Aar 1716 paa Ringeriget, samme Aar som Svensken stod ved Nordrehougs Kirke,

altsaa i den berømte Anna Colbjørnsens Dage. Ifjor foretog han sig en Fodvandring over Hadeland, Land og fremdeles videre - hvorhen vides ikke - og kom atter tilbage til Ringeriget sund og rask efter en Marsch af 33 Mile.

Man fortæller i Bygden, at da Hr. Pastor Støren spurgte ham, om han ikke vilde communicere, da han jo maatte vente at Døden snart vilde nærme sig, svarede Hans Sanger: "Nei", Hr. Præst, "dertil er jeg saamen altfor gammel". Han døde kort Tid derefter.

Norderhov ministerialbok 8, fol. 376.

No. 12. 1833. Dødsdagen Febr. 4de. Begravelsesdagen Febr. 9de Nhoug, Hans Johansen, Lægdslem, Alder 116 Aar. Han vankede om som betler, kaldtes Synger-Hans, og var efter eget Opgivende fød d: 28^d Marts 1716 paa Pladsen Steenssæter paa Krogskoven.

Jordeiere i Hole 1612-1647

- grunnlag for videre analyse

Jo lenger tilbake i tiden man kommer, desto fattigere framstår kildematerialet. Før 1600 er det rent tilfeldig hva som er oppbevart, men noen år inne på 1600-tallet får vi - med få unntak - årlige skattelister over gårder og jordeiere. Det er særlig hver enkelt jordeiers gårdparter som interesserer, og vi skal se på disse listene for Hole fram til 1647.

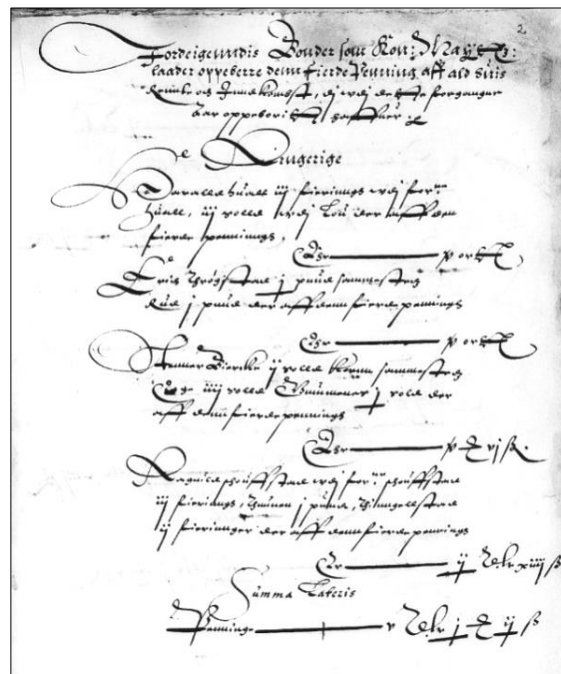
av Sten Høyendahl

Landskatten 1612 innleder en serie med detaljerte eiendomsoversikter over jordeiere bosatt på Ringerike. I landskattelistene er det bare de mest velstående jordeierne oppført, mens odelsjordebøkene for 1615 og 1624 idéelt skulle ha med samtlige, om de så bare eide et ørlite jordstykke. Landskatten ble ilagt siste gang i 1635, men eiendomsoversiktene ble gjenopptatt i båtsmannsskatten 1636, odelsjordeboken 1641, odelsskatten 1647 og den trykte skattematrikkelen 1647 - de to siste listene var ikke alltid samstemte, ofte som følge av pantsettelse og arveoppgjør.

I odelsskatten 1647 og delvis i odelsjordeboken 1641 er det oppgitt hvilke jordparter som er eierens odelsgods, og ved å se tilbake på tidligere lister er det fullt mulig å analysere seg fram til slektsammenhenger, i heldigste fall til langt tilbake på 1500-tallet.

Første Hole-bonde ut i landskatten 1612 er Stener på Vestre Bjørke, som i sitt segl har initialene SE. Han nevnes siste gang i 1632, og i 1633 er hans jordegods overtatt av Engebret Stenersen på Vestre Bjørke, utvilsomt hans sønn. Da er det rimelig å anta at Steners farsnavn var Engebretsen, men dette er selvsagt usikkert.

Vi ser at Greger på Søndre Frøyshov i 1624 eier 4 lpd i Øyerud på Toten. Hans enke er åpenbart Kari Frøyshov, som i 1641 står med 4 lpd i Narum på Toten. Etter all sannsynlighet er Tolleiv Svarstad, som i 1643 eier 4 lpd uspesifisert, en sønn av Greger Frøyshov. Dette har jeg argumentert for i artikkelen «Et bortgjemt tingrefe-rat om Nedre Svarstad på Røyse», *Hringariki* 1/2012.

Landskatten 1612 for Ringerike. Her oppgis jordegodset til Harald Hval i Haug, Erik Trøgstad i Norderhovsbygda, Stener Bjørke i Hole og Ragnhild Skaugstad i Haug.

Så har vi Anne By, som i odelsjordeboken 1641 står med 30 lpd i Vestre By, tidligere kalt Nordre By. Hun er utvilsomt enke etter Guttorm Rolvsen, som helt til sin død i 1635 eide tilsvarende part i sin påboende gård. Børger Johansen på Midtre Gomnes sitter fra 1641 med 5 lpd i gården, og i 1647 blir det opplyst at denne parten er odelsgods. Bygdebokforfatter Gudmund Bakke har da også konkludert med at Anne By ble gjengift med Børger Gomnes. I skattematrikkelen 1647 ser vi at Bjørn Dæli har overtatt 5 lpd i Vestre By som pantegods, og at resten av gården er overtatt av utenbygds eiere.

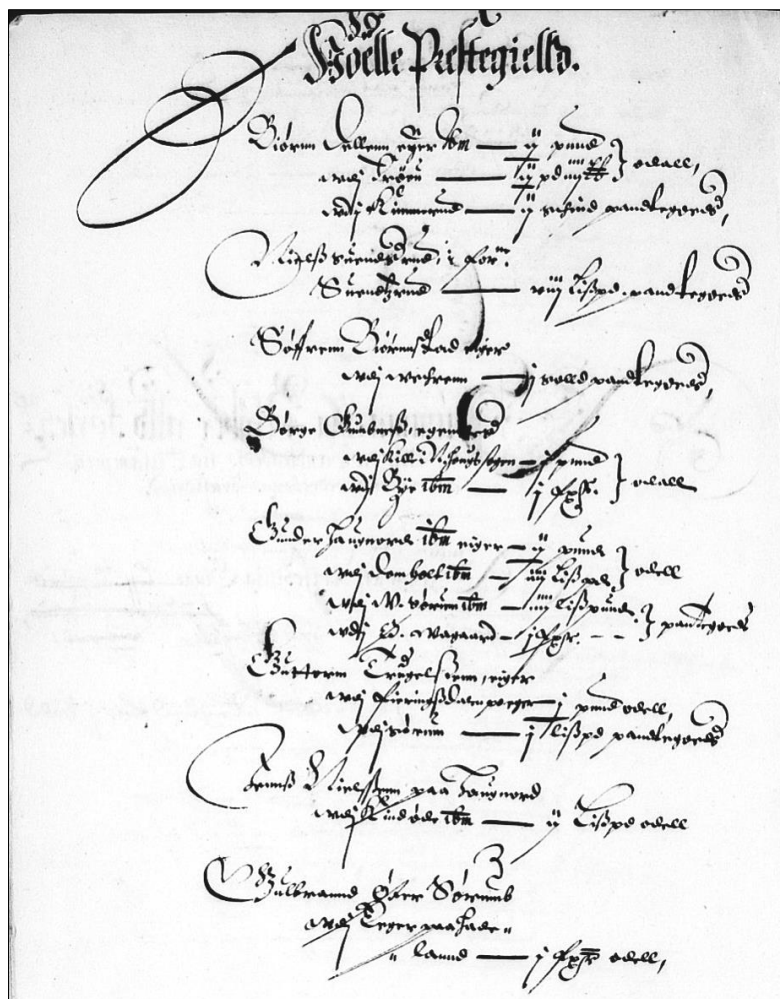
De som gransker jordeiere i Hole har et særskilt godt grunnlag, ettersom de relativt ferske lokale bygdebøkene i stor grad har tatt opp denne problematikken. Også flere artikler i *Hringariki* tar for seg Hole i første halvdel av 1600-tallet, et tidsrom der det fortsatt bør være mulig å analysere seg fram til nye slektslinjer.

Landskatt 1612-1635 (1628f = fastelavn, 1628p = pinse), odelsjordebok 1615, odelsjordebok 1624, båtsmannsskatt 1636, odelsjordebok (o) 1641, båtsmannsskatt (bm) 1641-44, odelsskatt (o) 1647, skattematrikkel (sk) 1647.

Stener E. Bjørke vestre	1612	1613-14	1615	1618-20	1623-28f	1628p	1629-30	1631-32
Vestre Bjørke i Steinsfjordingen	10 lpd	10 lpd	22½ lpd	22 lpd	22 lpd	29½ lpd	34½ lpd	36½ lpd
Øvre Egge (Hadeland)	20 lpd	20 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd
Søndre Gomnes på Røyse	2½ lpd	5 lpd	2½ lpd	5 lpd	2½ lpd	2½ lpd	2½ lpd	2½ lpd
Jon Reiersen By søndre	1612-14	1615-20	1623	1624-28p	1636	1641o		
Søndre By på Røyse	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd	pant	
Kile (Nh)	20 lpd	20 lpd	20 lpd	20 lpd	-	-		
Breien (Nh)	12½ lpd	3½ lpd	2½ lpd	3½ lpd	4 lpd	-		
Nordre Vegstein (Nh)	-	2 lpd	-	-	-	-		
Skullerud (Nh)	-	-	1 lpd	2½ lpd	2½ lpd	-		
Guttorm Rolvsen By nordre	1615-20	1624-28p	1629-34	1635				
Nordre By på Røyse	30 lpd	30 lpd	30 lpd	30 lpd				
Søndre By på Røyse	-	5 lpd	-	-				
Kile (Nh)	-	-	20 lpd	-				
Anders Dæli	1615	1624						
Tveiten (neppe Ringerike)	5 lpd	-						
Ton (Modum)	-	3 lpd						
Ole N. Dæli	1615							
Vegstein (Nh)	5 lpd							
Knerud	2½ lpd							
Christoffer Gomnes nordre	1615							
Frøyhov på Røyse	7 lpd							
Veholt (Nh)	3 lpd							
Nordre Setrang (Nh)	1½ lpd							
Jon Stadum vestre	1615, -24							
Bårderud (Nh)	10 lpd							
Brørby (Hadeland)	2½ lpd							
Guttorm T. Hamnor østre	1615-20	1623	1624-28f	1628p-30	1631-33			
Østre Hamnor på Røyse	20 lpd	20 lpd	20 lpd	20 lpd	20 lpd			
Alm i Tingelstad (Gran)	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd	10 lpd			
Søndre Semmen (Nh)	5 lpd	-	-	-	-			
Nordre Sørums i Steinsfjordingen	5 lpd	-	-	5 lpd	-			
Domholt på Røyse	-	-	4 lpd	4 lpd	4 lpd			
Gjurd Onsaker	1615							
Nordre Setrang (Nh)	1½ lpd							
Skøyen (Nh)	5 lpd							
Torger G. Bure	1615	1624						
Bure på Tyrstrand	20 lpd	20 lpd						
Stalshovde på Tyrstrand	8 øbol	-						
Ertelia på Tyrstrand	4 øbol	-						
Amund T. Hamnor vestre	1615	1624						
Helse (Modum)	10 lpd	-						
Fjell (Modum)	-	15 lpd						
Ole T. Storøya	1615		1624					
Sau (Ringsaker)	1½ hud		9 skinn					
	-		hans værmors odelsgods					
Ole Knutsen Vik	1615							
Hovde (Modum)	7 lpd							
	-		nevnes 1631 å ha eid en part i Hovland (Modum)					

Klemet O. Rud i Steinsfjordingen	1615				
Hval	5 lpd				
Svend Stein nordre	1615, -24, -41o				
Søndre Hårum i Steinsfjordingen	5 lpd				
Jens L. Mo	1615, -24				
Mo i Steinsfjordingen	8 lpd				
Sjur Løken	1615				
Bø	9 skinn				
Halvor Kolkinn	1615				
Kolkinn på Tyrstrand	5 lpd				
Ingeborg Solum	1615, -24				
Solum på Tyrstrand	5 lpd				
Greger Frøyshov søndre	1624				
Øyerud (Toten)	4 lpd				
Ole (Halvorsen?) Kolkinn og hans tre brødre	1624				
Kolkinn på Tyrstrand	5 lpd				
Herr Knud Madssøn på Hole	1630				
Helgeland på Røyse	40 lpd				
Maren herr Knud Madssøns	1631-34	1635-36	1641o		
Helgeland på Røyse	40 lpd	50 lpd	50 lpd	kjøp	
Engebret Stenersen Bjørke vestre					
/Hallum (Nh)	1633	1634	1635	1641o	1647o
Vestre Bjørke i Steinsfjordingen	27½ lpd	32½ lpd	32½ lpd	-	-
Søndre Gomnes på Røyse	2½ lpd	2½ lpd	-	-	-
Hallum (Nh)	-	-	4½ lpd	-	9 lpd
Sjørvoll (Nh), vel feil	-	-	-	32½ lpd	-
Gunbjørnrud, røstø i Ådalen (Nh)	(-)	(-)	(-)	(-)	odel
Gunder Guttormsen					
Hamnor østre	1634-35	1636	1641o	1647o	
Østre Hamnor på Røyse	20 lpd	20 lpd	30 lpd	30 lpd	odel
Alm i Tingelstad (Gran)	10 lpd	10 lpd	-	-	
Domholt på Røyse	4 lpd	3½ lpd	4 lpd	4 lpd	odel
Østre Vågård (Nh)	-	-	5 lpd	5 lpd	pant
Nordre Sørum i Steinsfjordingen	-	-	4 lpd	4 lpd	pant
Anne By nordre	1641o				
Nordre By på Røyse	30 lpd				
Bjørn Olsen Hundstad/Dæli	1641o	1647o	1647sk		
Frøyhov på Røyse	34 lpd	kjøp	34 lpd	odel	
Kinn ødegård	2 lpd	pant	-		
Kimmerud (Modum)	2 sk	2 sk	pant		
Dæli på Røyse	-	30 lpd	odel		
Nordre By på Røyse	-	-	-	10 lpd	pant
Søren Bjørnstad	1641o	1647o			
Sjørvoll (Nh)	20 lpd	pant	-		
Vekkern i Steinsfjordingen	5 lpd	pant	5 lpd	pant	

Abel Mo , trolig enke etter Jens Mo i Steinsfjerdings	1641o 8 lpd	
Gudbrand Stenersen Sørums vestre Øvre Egge (Hadeland) Vestre Bjørke i Steinsfjerdings	1641o 5 lpd 4 lpd	
Engebret Jonsen Leine nordre Pjåka på Tyrstrand	1641o 1 sk pant	1647o 1 sk odel
Børger Johansen Gomnes midtre Kile (Nh) Nordre By på Røyse	1641o 20 lpd 5 lpd	1647o 20 lpd odel 5 lpd odel
Arne Olsen Gomnes nordre Veholt (Nh)	1641o 3½ lpd	1647o 3½ lpd odel
Sjur Stadum østre Egge på Ask (Nh)	1641o 5 lpd	1647o 5 lpd odel
Halvor Mikkelsen Løken Bili i Årnesfjerdings Frøyhov på Røyse Setrang (Nh)	1641o 2 sk 2 lpd -	1647o 2 sk pant 2 lpd pant 2 lpd pant
Halvor Mikkelsen Løken og Paal Engebretsen Gomnes søndre Nordre Setrang (Nh)	1641o 3 lpd	
Paal Rud vestre Mo på Røyse Vestre Rud på Røyse Søndre Gomnes på Røyse	1641o 10 lpd 1 t. kjøp -	1647o 10 lpd pant 1 t. 2½ lpd pant
Mads Torgersen Bure Bure på Tyrstrand Einerseter (Modum) Holtenseter	1641o 20 lpd 1½ lpd -	1647o 20 lpd odel - 1½ lpd odel
Kari Frøyshov søndre Narum (Toten)	1641o 4 lpd	
Gudbrand Sørums østre Egge (Hadeland) Einerseter (Modum) Gudmundrud	1641o 5 lpd 2 lpd 1 lpd	1647o 5 lpd odel - -
Gunder Stensen Hårum østre Vekkern i Steinsfjerdings	1641o 10 lpd pant	
Gunder Hammors søstersønn (Guttorm Trulsen) Fjerdingsstad (Eiker) Østre Hammor på Røyse Nordre Sørums i Steinsfjerdings Klette (Nh)	1641o 10 lpd 2 lpd pant 2 lpd 5 lpd pant	1647o 10 lpd odel - 1 lpd pant -
Nils Olsen Svensrud/Onsaker Svensrud	1641o 8 lpd pant	1647o 8 lpd pant

Utdrag av odelskatten 1647 for Hole. På første side ser vi Bjørn Dæli, Nils Svensrud, Søren Bjørnstad, Børger Gomnes, Gunder Hamnor, Guttorm Trulsen, Jens Nielsøn på Hamnor og Gudbrand Øvre Sørum.

Jens Nielsøn på Hamnor vestre 1647o Kinn ødegård	2 lpd odel	Rolv Søhol 1641bm: 5 lpd uspesifisert
Gudbrand Vik 1647o Vik i Ånesfjordingen	24 lpd odel	Trond Jonsen Stadum vestre 1643bm: 5 lpd - 1643bm: 1 lpd uspesifisert
Christoffer Hårum søndre 1647o Søndre Hårum i Steinsfjordingen	5 lpd pant	Asle By søndre 1643bm: 5 lpd uspesifisert
Aage Sonerud 1647o Sonerud i Steinsfjordingen, vel feil	5 lpd odel	Tollev Svarstad nedre 1643bm: 4 lpd uspesifisert
Nils Nilsen Mo 1647o Mo i Steinsfjordingen	36 lpd odel/pant	Sjur Augustinussen Svarstad øvre 1643bm: 4 lpd uspesifisert
Paal Engebretsen Gomnes søndre 1647o Nordre Setrang (Nh)	1 lpd odel	Per Persen Gjesval nordre 1644bm: 3 lpd uspesifisert
Svend Jensen Fjell 1647sk Solum på Tyrstrand	7½ lpd	Torsten Kolkinn 1644bm: 5 lpd uspesifisert

Fra Hole bygdearkiv

Kommandersersjantens håndrulle

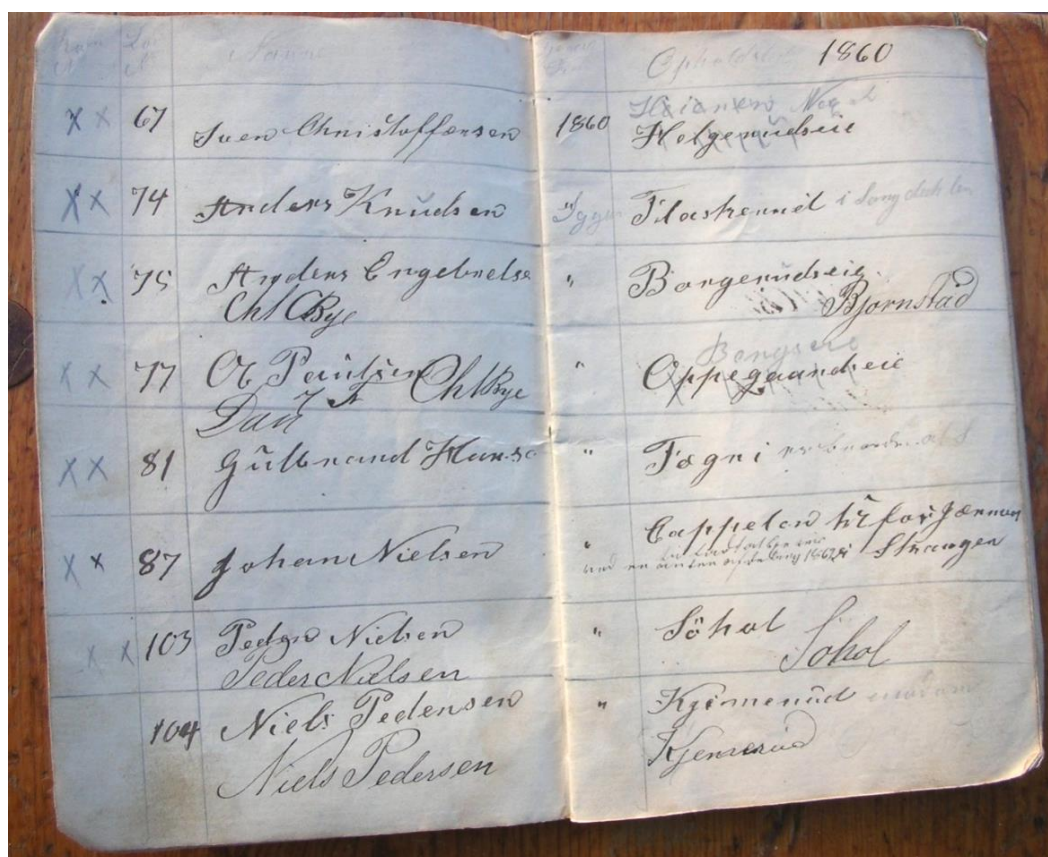
I Hole bygdearkiv ligger en gammel notisbok med innskrift på omslaget: *Haandrulle for Sergeant N. Frøhaug.*

av Sten Høyendahl

Boken har tilhørt Nils Olsen på Nedre Frøyhov. Han var født i 1806, og overtok i 1832 gården

etter broren Per. I 1865 står han oppført som gårdbruker, selveier og *Commandersergeant*. Da han døde i 1870, var det eldstesønnen Johan som drev gården videre.

Notisboken fungerte som sersjantens private rulle, og alle soldater under hans kommando i 1858 og noen år framover er nedtegnet her. I tillegg er det innført spredte gårdsregnskap.

Disse soldatene kom inn i 1860. Noen har i ettertid har forsøkt å etterlikne sersjantens håndskrift.

Navnene på flere av mannskapene er rablet over og klusset på, og derfor vanskelige å tyde. Vi ser at soldater fra hele Ringerike er representert, og det er ikke alltid lett å avgjøre hvem disse var. Mange hadde svært vanlige navn, og de som

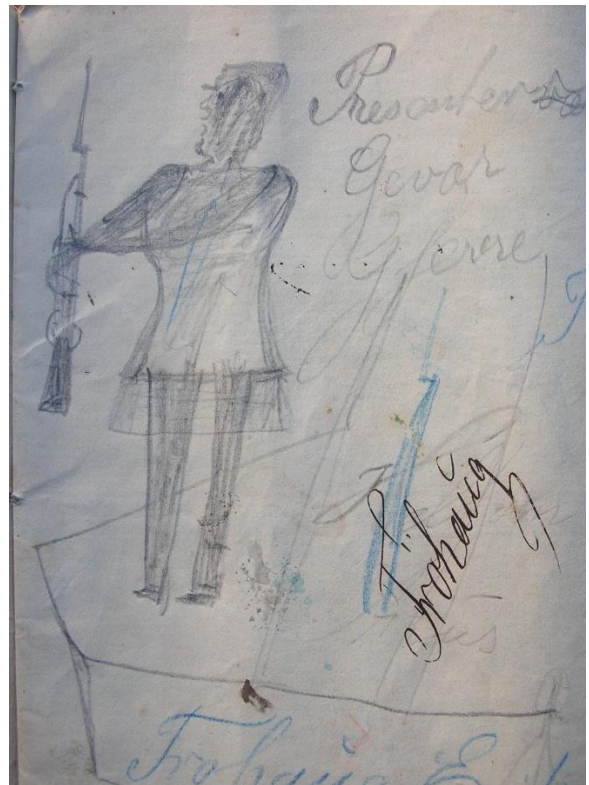
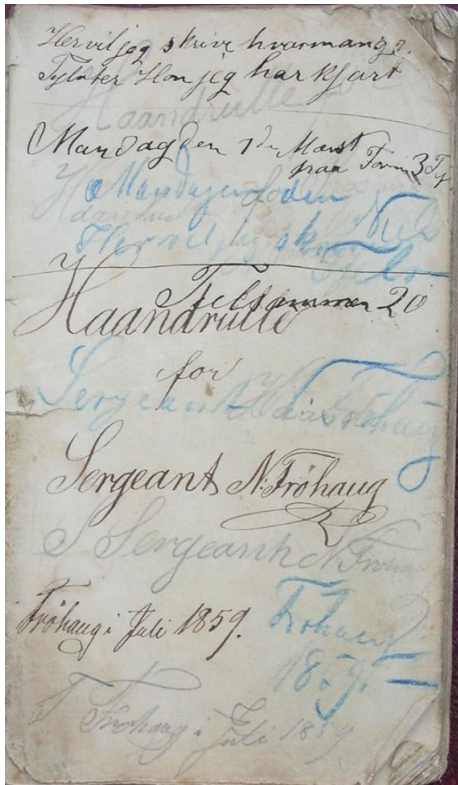
kom fra små kår skiftet ofte bosted. Her er det aktuelt å lete i folketellingen 1865, men av de åtte soldatene på den avfotograferte siden ovenfor kan vi bare identifisere fire med full sikkerhet:

Anders Knutsen Flaskerud i Soknedalen - 1865: 31 år, født i Norderhov, ugift, sønn av gårdbruker og selveier Knut Ellevsen Flaskerud, hjelper faren med gårdsbruket

Ole Paulsen Oppegården i Soknedalen - 1865: 29 år, født i Norderhov, gift med Olea Olsdatter, husmann med jord i Hagan i Soknedalen

Gudbrand Hansen Fægri på Tyrstrand - 1865: 29 år, født i Hole, ugift, sønn av selveierenke Olea Knutsdatter Fægri, hjelper til med gårdsbruket

Per Nilsen Søhol i Hole - 1865: 29 år, født i Hole, gift med Lise Johannesdatter, sønn av gårdbruker og selveier Nils Persen Søhol, hjelper faren med gårdsbruket

Det var åpenbart en av Nils Olsens sønner som etter hans død brukte boken som kladder- og tegneunderlag. Noen av skribleriene kan lett tidfestes, som for eksempel: *Bombardementet af Paris skjete den fjerde Januar 1871*. To innlegg er undertegnet H. Frøhaug med en håndskrift svært lik rablingen, og det ligger selvsagt da nær

å mistenke yngstesønnen Hans Andreas (født 1853), som senere bosatte seg i Amerika.

Mer interessant er det at flere tegninger med militære motiver, delvis fargelagte, er utført i boken. Vi ser også at den utøvende kunstner har hatt stor sans for å tegne skip. Er det den unge Hans Andreas som også her er opphavsmannen?

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

28. årgang

Redaksjon

Nils Elsrud

Sten Høyendahl

Tom Larsen

Ole E. Yttri

Marte Inger Stubberud

(nettsideansvarlig)

Ringerike Slektshistorielag ble startet 7. februar 1985, og har rundt 200 medlemmer. Medlemskontingenten er kr 300 pr år. Medlemmene får tilsendt Hringariki to ganger i året, og det arrangeres jevnlig foredrag og kurs i Svenskestua på Ringerikes Museum.

Laget disponerer lokaler på Veien gamle skole, og har der en samling av bøker og tidsskrift mv. Navnet Hringariki ble patentert i 2000.

Vår hjemmeside er:

<http://www.ringerike-slektshistorielag.com>

Medlemskap tegnes hos Nils Elsrud,
Paasche Aasens vei 26, 3514 Hønefoss.
Tlf. 915 66 980.

Artikler til Hringariki sendes: sten.hoyendahl@gmail.com

Postadresse: Sten Høyendahl, Hårumsbyen i Hole,
Vollgata 74, 3512 Hønefoss
Tlf. 902 09 842.

Forsiden:

Johannes Flintoe: *Fra Kongens gruve* (1834). Tegningen viser bergmenn i sølvgruvene på Kongsberg, der mange ringerikinger arbeidet på 1700-tallet. Foto: Nasjonalmuseet.

Baksiden:

Pæregren (1923), oljemaleri på lerret av Anders Castus Svarstad (1869-1943) fra Røyse. Bildet er vist på Svarstad-utstillingen 25. august - 25. november 2018

på Sundvolden Hotel i regi av Hole historielag. Foto: Bjørn Geirr Harsson.

Avs.
Ringerike Slektshistorielag
v/ Nils Elsrud
Paasche Aasensvei. 26
3514 Hønefoss.